

צ'בזטי מזהר"ן
קמא

דף פה: פה.

עם
ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה ע

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמה)

פז: ליקוטי

חומר איסור גזילה סט

ויהי ביום השמיני ע

מוהר"ן

תורה אור
קהלת י' (ב) לב חכם לימינו
ולב כסיל לשמאלו:
דברים זאת הברכה לג (ב)
ויאמר יונה פסני בא וזה
משער למן הפיעה מהר
פארן ואתה מרובת קדש
מימינו אשד למו:
משלי ג' (טו) ארך ימים
בימיה בשמאלה עשר
וכבוד:
איוב לט (טו) הקשית בגיה
ללא לה לריק יגיעה בלי
פחד: (יו) כי השם אלה
חכמה ולא חלק לה בבינה:
תהילים סט (ה) רבו משערת
ראשי שגאי חנם עצמו
מצמיית איבי שקר אשד לא
גולתי אז אשיב:
משלי יד (טו) שחו רעים
לפני טובים ודשעים על
שערי צדיק:
מלכים ב-א (ח) ויאמרו אליו
איש בעל שער ואזור עור
אזור בכתפיו ויאמר אליה
התשבי הוא:
שיר השירים ז (ו) ראשך
עליו כפרמל ודלת ראשך
כארגון חלף אסור ברהמים:

תורה ע
ויקרא שמיני ט (א) ויהי
ביום השמיני קרא משה
לאהרן ולבניו ולקנני ישראל:

כסף וזקק אותם כזהב וכסף היינו שיצרף ויוקק הכסף והזהב
שהוא של גזילה כנ"ל, שהיא" בחי' משפחה שנממעה" כנ"ל :
וזה שארז"ל (קידושין ע.) הנושא אשה לשם ממון הויין ליה
בנים שאינם מהוגנים. כי כשנשאה לשם ממון, ופונה עצמו
להממון, הוא שומה וכסיל. כי **לב חכם לימינו ולב כסיל**
לשמאלו (קהלת י') (י) היינו שהחכם כשנושא אשה הוא פונה
לימינו, היינו להתורה, שהוא בחי' ימין, כמ"ש (דברים לג)
מימינו אש דת למו. היינו שנושא אשה בשביל התורה, כדי
שילמוד תורה במהר, כמשרז"ל (מנחה ק"ו). הלומד תורה
במהרה נושא אשה כו'. אבל **לב כסיל לשמאלו**, שנושא אשה
בשביל ממון, שהוא בחי' שמאל כ"ש (משלי ג') **בשמאלה עושר**
וכבוד. ונמצא כשנושא לשם ממון הוא כסיל, ופגם ואובד
דעתו, וע"כ הויין ליה בנים שאינם מהוגנים, מאחר שפגם
הדעת שמשם באים הבנים [1]:

ודע שע"י שפונה עצמו להממון, מזה נעשים שונאים [1]. כי
עיקר התגברות השנאה הוא בא מבלבול ועכירת המוח. כי
אהבה תלויה בדעת ושכל, וכמ"ש (איוב לט) **תקשיה בני ללא**
לה כי השם אלוה חכמה [2]. היינו שאין לה אהבה על בני, זה
בא מחמת שאין לה חכמה. וע"כ כשיש לו עכירת המוח, מזה
יונקים ומתגברים השונאים. וכפי הבלבול והעכירות של המוח
על ידי תאוות ממון, כן התגברות השונאים : ולפעמים נעשים
מזה שונאי חנם, כי לפי תאוותו ופנייתו לממון, כן נעשה כסיל,
וכן נתעבר מוחו, וכן מתגברים השונאים. וכל זמן שהעכירות
בתוך המוח, אזי השונאים המתגברים משם, היינו מהעכירות
המוח, הם ג"כ שונאים בדעת ובמוח, שיש להם טעם על
שנאתם, אף שהדעת הזה הוא בחינות עכירת המוח, כי עיקר
השנאה הוא רק מעכירת המוח, עכ"ז יש להם טעם על
שנאתם, מאחר שהעכירות עדיין בתוך המוח. אבל דע
שלפעמים "חושק כ"כ לממון, ונעשה כ"כ כסיל, עד שאין המוח
יכול לסבול כלל העכירות, עד שיוצא בבחינות שערות, כי
שערות הם מותרי מוחין כידוע [2]. ואז גם השונאים הכאים
משם, היינו מהעכירות הזאת, מבחי' מותרי מוחין, מבחי'
שערות, הם שונאי חנם. כי אין להם שום טעם על שנאתם,
מאחר שאינם באים אפילו מהעכירות שבתוך המוח, רק
ממותרי מוחין, מבחי' שערות. ע"כ אין להם שום טעם ודעת
אפילו של עכירת מוח על שנאתם, והם רק שונאי חנם. וזה
בחינות (תהלים סט) **רבו משערת ראשי שונאי חנם**, כי שונאי
חנם באים מבחי' שערות מותרי מוחין כנ"ל : אבל החכם אף
שיש לו ג"כ מותרי מוחין, בחי' שערות. דע שהחכם, בבחינות
מותרי מוחין ושערות שלו, הם בחי' **שער** בימין על השין.
שמותרי מוחין שלו הם בחי' שערין, שפותח בהם שערי
החכמה והמדע לעבודת הש"י. כי מחמת שמוחו בעצמו א"א
להעולם לסבול לקבל מאורו, הוא צריך להתלבש ולהתכסות

עצמו ולהשפיל עצמו לדברים קטנים ונמוכים, כדי שיוכלו
העולם לקבל ממנו, כדי שיפתח להם שערי החכמה והמדע
לקרבם להש"י. בבחי' (משלי יד) **שחו רעים לפני טובים**
ורשעים על שערי צדיק. שכדי לשחות ולהכניע הרעים לפני
הטובים, צריך להביא הרשעים על שערי צדיק כנ"ל. וזהו אצל
הצדיק בחי' מותרי מוחין בחי' שערות. נמצא שהשערות של
החכם, הם בחי' **שער** בימין. אבל אצל הרשע הכסיל, הם
שערות ממש בשמאל. וזה בחי' **לב חכם לימינו ולב**
כסיל לשמאלו: וע"כ ארז"ל (שם בקידושין ע.) הנוש' אשה
שאינ' הוגנת לו אליהו כופתו כו'. כי כשנושא אשה שאינה
הוגנת לו, בוודאי אינו מתרצה בחלקו, בממונו באשת נעוריו,
ובוחר במה שאינו שלו, שאינה הוגנת לו. ועי"ז הוא בחי'
מותרות, בחי' שערות כנ"ל. ע"כ אליהו ממונה ע"ז לעונשו, כי
הוא **בעל שער** (ומלכים ב א[2]), שממונה ע"ז על בחי' שערות,
לעשות בהם דין. וע"כ ארז"ל (שם) אליהו כופתו והקב"ה
רוצעו. זה בחי' מוחין ובחי' מותרי מוחין. כופתו בחי' מוחין,
בחי' תפילין, בחי' (ש"ה ז) **מלך אסור ברהמים**, ברהיטי מוחין,
שהם בחי' תפילין כמובא [2]. רוצעו, זה בחי' מותרי מוחין,
בחי' רצועות, שהן בחי' מותרי מוחין : [2] **וזאת** התורה של
חומר איסור גזילה, והתורה שבס' ס"ח הקודם, מענין פגם
הכעס שמפסיד העשירות. שני התורות אלו, יש להם חיבור
ושייכות זה לזה, כמובן למשכיל. והם מחוברים יחד בתוך
התורה של היכל הקודש שבס' נ"ט, כי שם הובאו שני ענינים
אלו בקיצור, בתוך המשך התורה ההיא. ע"ש היטב):

ע [21] ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולקנני ישראל [22]:

כי כל הדברים הם על הארץ כמו שאנו רואין בחוש, שהכל
גדל מן הארץ, וכל הדברים והבריות הולכים ומונחים על
הארץ, וא"א שיפסקו ויתרחקו מהארץ. אם לא ע"י כח המכריה,
היינו ע"י שיש מי שמכריה הדבר ונוטלו ממקומו מהארץ,
ומרחיקו ממנה. וכפי כח המכריה כן נתרחק הדבר מהארץ.
ואח"כ כשנפסק כח המכריה, חוזר הדבר לארץ". כגון אם זורק
אדם דבר למעלה אוי ע"י כח המכריה הדבר ומפסיקו מהארץ.
וכפי כוחו, כן מכריה הדבר וזורקו למעלה יותר. ואח"כ כשנפסק
כוחו, שהוא כח המכריה, חוזר הדבר ונופל לארץ. כי הארץ יש
לה כח המושך [2], וממשכת כל הדברים לעצמה. כי אם לא לא
היו יכולים להתקיים עליה, כי היה ראוי ליפול ממנה, מחמת
שהוא"כ כדורית [22], וכל בני העולם עומדים סביבה כידוע [22],
אך שיש לה כח המושך. וע"כ כשנפסק כח המכריה, וחוזר
הדבר ונופל למטה לארץ, כל מה שמתקרב יותר למטה, הוא
פורח ונופל למטה במהירות יותר [22], זה מחמת שמתקרב
להכה המושך

²¹ עיין תורה סז אות ו'. וביאר יפה שעה על שער הכונות דרושי ברכת השחר אות א. ועיין שבילי אמונה
נתיב ד' שביל א' ד"ה שערות הראש ועיין לעיל תורה ל' אות ג'

²² וכן בשיר אליהו הנביא ששרים במוצ"ש- איש הנקרא בעל שער בסמניו.

²³ * תיקון ו' דף כא: ובתיקון ו' שבסוף התיקונים דף קמד:

²⁴ מוהר"ת בתקפא

²⁵ לא ידוע זמן ומקום אמירת תורה זו

²⁶ בדפ"ר נמצא תורה נ"י בצילום 113 סור ד'

²⁷ ויקרא ט' א'

²⁸ מתוצו - להארץ

²⁹ ספר הברית ח"א מאמר ט' פ"ו ד"ה ובארץ שם הבורא

³⁰ גם בדפ"ר ותולד- שהוא, ומתולד - שהיא

³¹ וזהו ויקרא י'. גמ' ע"ז מא. ותוס' שם ד"ה ככדור, וירושלמי ע"ז ג' א' ופני משה שם ד"ה כד בעא, וזהו
חדש בראשית מאמר ויהי מאורות (בפי' הסולם אות תריס) במדבר רבה י"ג יד, ספר הברית ט' ס' פ"ג ופ"ב.

³² שם פרק ה' ופרק ו'

³³ ספר הברית שם פרק ו' ד"ה זאת ועוד אחרת

³⁴ גם בדפ"ר ותולד שהיא, ומתולד - שהוא

³⁵ בדפ"ר - שנומעה

³⁶ במדבר רבה פרשה כב [פסקא ח']

³⁷ כתוב (מלאכי א' יא) לשמי ונמנה טוהרה ודרשו במנחת זה הלומד תורה במהרה, דהיינו נושא אשה ואח"כ
לומד תורה וכן אמר שמאל בקדושין כט: אבל רבי יוחנן הקשה ריחיים בצווארו ויעסוק בתורה. ועיין ש"ע
י"ד רמב"ב וזהו"א א' ג' שנפסק שמי שלא מתגבר עליו יצרו ילמד תורה תחילה. ואשה המפרנסת עצמה
ישאנה תחילה (הגר"א שם). ורבינו כנראה סובר שהיום כולם מתגבר יצדם. ועיין חיי מוהר"ן סימן שא.

³⁸ בתשכט - וכי'

³⁹ ע"ח שער ו' פ"ד. פרס רמונים לרמ"ק פרק כג ערך שמן. ולקמן תורה עד [דף פט סוף ע"ב]

⁴⁰ כעין זה לעיל בתורה לט מי שיש לו תאוות אכילה עי"ש

⁴¹ השם לשון נשני דהיינו שכחה ועיין בפנים שרבינו חזקוני שני חצאי פסוקים ועי"ש שהלשון הקשיה ולא
תקשיה ועיין ישעיהו סז יז תקשיה לבנו ועיין רד"ק שם.

⁴² דפ"ר ותולד- מזה, בתקפא - מזה

⁴³ מתוצו - עכירות

⁴⁴ בתקפא חישק (כנראה ו' מחוק)

ליקוטי

של הארץ, ע"כ נופל במהירות יותר למטה. והצדיק הוא בחי' עפר הנזיל, כי הצדיק הוא יסוד עולם כ"ש (משלי י) **וצדיק יסוד עולם**, וכל הדברים עומדים עליו. ויש לו כח המושך להמשיך כל הדברים אליו. כי זה הצדיק הוא רק יחיד בעולם שהוא יסוד עולם, שכל הדברים נמשכים ממנו [א]. ואפי' כל הצדיקים הם רק ענפים ממנו, כ"א לפי בחינתו [ב]. יש שהוא בחינות ענף ממנו ויש שהוא בחינות ענף מן הענף. כי זה הצדיק היחיד בעולם, הוא עניו ושפל, ומשים עצמו כעפר, בבחינות (בראשית יח) **ואנכי עפר ואפר**. וע"כ הוא יסוד עולם, היינו בחי' עפר, שכל הדברים הם עליו כנ"ל [ג]. וזה שאנו מבקשים [ד] ונפשי כעפר לכל תהי', היינו שיהי' לה כח המושך, להמשיך הכל אליו כעפר כנ"ל [ה]. וזה הצדיק ממשיך כל ההשפעות לעולם [ו], בבחינות (איוב כח) **ועפרות זהב**, שכל ההשפעות נמשכין מבחינות עפר מהצדיק הנ"ל. וע"כ אם נותנין צדקה לזה הצדיק, הוא מתברך מיד. כי הוא י"בחי' זריעה על העפר שמצמחת כפל כפלים, בבחינות (הושע י) **זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד**. אבל אם נותן צדקה למי שאינו בחי' עפר כלל, אינו עושה פירות. וזה שקלל ירמי' את אנשי ענתות [ז] **בעת אפך עשה בהם** הכשילים בעניים שאינם מהוגנים (כ"ק ט"ז ע"ב) [ח] היינו שאינם בבחי' עפר כלל. וע"כ הצדקה שנותנים להם אינה בחי' זריעה כלל : והנה הי' ראוי שימשכו" כ כל בני אדם לזה הצדיק שהוא בחי' עפר, שיש לו כח המושך כנ"ל [ט]. אך ע"י כח המכריח מפסיקין ומרחיקין ממנו. היינו שיש בני אדם שע"י דיבורם ומעשיהם, הם מכריחים את בני אדם להפסיק ולהרחיקם מהצדיק הנ"ל [י]. ולפי כח המכריח, כן מרחיק מהצדיק כנ"ל. ואח"כ כשיפסיק כח המכריח, יחזור ומשיך עצמו ויתקרב להצדיק י"שהו' בחי' עפר כנ"ל. כי כשיפסיק המכריח ישוב להעפר להצדיק הנ"ל, שיש לו כח המושך כנ"ל. וע"כ יש בני אדם שהם רחוקים מאד מהצדיק, מחמת שהם עדיין בכח המכריח המרחיק אותם, אבל אח"כ כשיפסיק כח המכריח, יחזור ויתקרבו כנ"ל. וזה שאנו רואין כשאדם נוסע להצדיק, כל מה שמתקרב למקום הצדיק יותר, יש לו חשק יותר, מחמת שמתקרב יותר להכח המושך כנ"ל :

וזה בחי' משכן, כי משכן הי' לו כח המושך, להמשיך אלקות למקום שהי' עומד שם. בחי' (ש"ה א) **משכני אחריו נרוצה**, אחריו נרוצה דייקא. כי כל מה שמתקרב יותר אליו, הוא ריץ ביותר כנ"ל, מחמת הכח המושך כנ"ל. וכמוכא במדרש (שמות פ' לא [י]) שהמשכן הוא לשון משכון, שהוא משכון לישראל שתשרה שכינה אצלם אפי' אם יהטאו ח"ו, כמ"ש (ויקרא כו) **ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם**. נמצא שע"י המשכן השכינה שורה בישראל. היינו כנ"ל כי משכן לשון **משכני וכו'** שיש לו בחי' כח המושך להמשיך אלקות למקום שהי"ו עומד שם כנ"ל. וע"כ א"א להקים את המשכן אלא

איהי ביום השמיני ע קשה מאד להיות מפורסם עא

הצדיק שהוא בחי' עפר, בחי' משה שהי' **עניו מכל האדם** [י], כ"ש (שמות מ) **ויקם משה את המשכן**. ואחר לא הי' יכול להקימו [יא], כי דווקא זה הצדיק שהוא בחי' עפר, בחי' כח המושך, יכול להקים המשכן, שהוא בחי' כח המושך להמשיך האלקות כנ"ל: וזה שכתוב (דברים ז) **לא מרובכם חשק ה' בכם כי אתם המעט**, ודרו"ל י"חולוין פט והובא בפרש"י (שם) **לא וכו'** רק מחמת שאתם ממעיטין י'עצמיכם וכו' [יב], **חשק ה' בכם**. כי מחמת שהם ממעיטין ומקטינים עצמן, עי"ז הם בבחי' עפר, שיש לו כח המושך, בחי' משכן שמושך האלקות כנ"ל, וע"כ חשק ה' בכם. וזה בחי' (ישע"י נו)²² **אשכון את דכא** [יג], כי ע"י שפלות, שמשים עצמו כעפר, עי"ז יש לו כח המושך להמשיך הש"י אצלו שזהו בחי' המשכן כנ"ל: וזה בחי' הכבוד הנאמר אצל המשכן, כ"ש (שמות כ"ט) **ונקדש בכבודי וכ"ש** (שם מ) **וכבוד ה' מלא את המשכן**. כי כל הכבוד שיש לכל אדם שבעולם מקטן ועד גדול, כולם הם מקבלים רק מזה הצדיק שהוא בחי' עפר, בחי' משכן, שממנו נמשך הכל. כי כל הכבוד והגדולה הוא רק אצל זה הצדיק, וכולם מקבלים ממנו, כמ"ש (מגילה לא). כל מקום שאתה מוצא גדולתו [יד] שם אתה מוצא ענותותו. נמצא שבמקום השפלות והקטנות שם שורה כל הכבוד והגדולה, כמ"ש **אשכון את דכא**. וע"כ כל הראשים שבעולם, מקבלים כבודם מזה הצדיק שהוא בחי' עפר. וכן התחדשות הכבוד, כי בכל פעם נתחדש הכבוד שזה הממונה בא להתמנות אחר, ונתחדש הראשיות והכבוד, הוא הכל ע"י זה הצדיק [טז]. כי כפי הקמתו את המשכן בכל פעם, שמשם בא הכבוד, בבחינות **וכבוד ה' מלא את המשכן** כנ"ל, כן נתחדש כל הכבוד והראשיות כנ"ל :

וזה ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל. כי כשהצדיק צריך לקרות את ראשי העם הוא קורא אותם בזה שהוא מקים את המשכן, ששם הכבוד כנ"ל, ועי"ז קורא אותם, כי כולם באים אליו לקבל הכבוד ממנו. וזה **ביום השמיני** שהקים משה את המשכן, עי"ז קרא **משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל**, שהם כלל ראשי העם מקטן ועד גדול. כי ע"י הקמת המשכן קרא את כל ראשי העם, שהם בחי' אהרן ובניו וכו' כנ"ל : וזה שארו"ל (ר"ה א [יז]) שנים ר"ה למלכים, כי אז הי' הקמת המשכן, שמשם נמשך הכבוד של מלכים, של כל הממונים והראשים כנ"ל : וע"כ הי' הקמת המשכן בראש חדש ניסן דווקא, כי זה בחי' ראש חדש [יז], שעי"ז נתחדשים כל הראשים כנ"ל וזהו בחי' ר"ח ניסן ר"ה למלכים כנ"ל :

עא [יח] **דע** שקשה מאד להיות מפורסם. כי מה שהוא מפורסם הוא מזיק לו מאד. כי לפעמים צריך לסבול וסורין בשביל רבים, כמה שכתוב (ישעיה נג) **ובחבורתו נרפא לנו**. כי מאחר שהוא מפורסם, ע"כ הוא

תורה אור
משלי י (כח) כְּעֹבֹד סוּפָה וְאִין רָשָׁע וְצָדִיק יסוּד עוֹלָם:
בראשית וירא יח (כו) וַיֵּצֵן אֲבִרְהָם וַיֹּאמֶר נְהַי נָא הוֹאֲלֹתִי לְדָבָר אֶל אֲדָנִי וְאֹנֹכִי עֹפֵר וְאֹפֵר:
איוב כח (ו) מִקוֹם סְפִיד אֲבִינִי וְעִפְרַת זָהָב לוֹ:
הושע י (יב) וְזָרַע לָכֶם לְצִדְקָה קָצְרוּ לִפִּי חֶסֶד נִירוּ לָכֶם נִיר וְעַת לְדָרוֹשׁ אֶת יָקֹן עַד יָבוֹא וַיִּדֶה צֶדֶק לָכֶם:
ירמיהו יח (כג) וְאֶתָּה יָקֹן יִדְעָתָה אֵת כָּל עֲצָתָם עֲלֵי לְמוֹת אֶל תִּכְפֹּר עַל עֲוֹנָם וְתִשְׁאָתָם מִלִּפְנֵיהִי אֶל תִּמְחִי וְהָיוּ וַהֲיוּ מִכְשָׁלִים לְפָנָי:
בְּעַת אֲפָךְ עֲשֵׂה דָבָר:
שיר השירים א (ד) מְשַׁכְנִי אַחֲרָיו נְרוּצָה הִבְיֹאנִי הַסֵּלֶךְ תַּרְוִיו נִגְלִיה וְנִשְׁתַּחֲוֶה דָךְ נִזְכִּירָה דִּדְךָ מִיָּד מִיָּד מִיָּדִים אֲהַבְּךָ:
ויקרא בחקתי בו (יא) וְנָתַתִּי מִשְׁכְּנִי בְּתוֹכָם וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֹתָם:
במדבר בהעלתך יב (ג) וְהָאִישׁ מִשָּׁה עֲנֹה עֲנִיו מֵאֵד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה:
שמות פקודי מ (יח) וַיִּקָּם מִשָּׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן וַיִּצֵּן אֶת אֲדָנָיו וַיִּשֶׂם אֶת קִרְשֵׁיו וַיִּצֵּן אֶת בְּרִיתֵיָו וַיִּקָּם אֶת עֲמֻדָיו:
דברים ואתה נתתן ז (ז) לא מְרַבֶּכֶם מִכָּל הָעַמִּים חֶשֶׁק יָקֹן צָבֹם וַיִּבְחַר בָּכֶם כִּי אַתֶּם הַמֵּעַט מִכָּל הָעַמִּים:
ישעיהו ג (טו) כִּי כֹה אָמַר דָּם וְנִשְׂאֵשׁ שָׁכַן עַד וְקָדוֹשׁ שָׁמָּה מְרוֹם וְקָדוֹשׁ אֲשָׁכֹן וְאֵת דָּבָר וּשְׁפַל רֹחַם לְתַחֲתוֹת רֹחַ שְׁפָלִים וְלַתַּחֲתוֹת לֵב נְדָכָאִים:
שמות תצוה כט (נג) וְגִעַתִּי שִׁמָּה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדַּשׁ בְּכָבֹדִי:
פרשת פקודי מ (לד) וַיִּקָּם הֶעָלָן אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וַיְכַבֵּד יָקֹן קִלְא אֶת הַמִּשְׁכָּן:
(לה) וְלֹא כָל מִשָּׁה לְבֹאֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עֲלָיו הֶעָלָן וַיְכַבֵּד יָקֹן קִלְא אֶת הַמִּשְׁכָּן:
ויקרא שמיני ט (א) וַיְהִי בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מִשָּׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזָקְנֵי יִשְׂרָאֵל:

תורה עא

ישעיהו גג (ה) והוא מחלל מפשעונו מדכא מעונותיו מוסר שלומתו עליו ובחברתו נרפא לנו:

^[1] בתקפת הכותרת קשה להיות מפורסם עא וכך העתיקו בכל המהדורות. וצ"ע היר יוב הדף שייר לתורה הקודמת ביום השמיני

^[2] עיין תורה סו תנינא שהוא יסוד פשוט שרש וקשר כל היסודות

^[3] עיין תורה נו אות א'. ותורה סו אות א'

^[4] ובאמת הוא יסוד גם לעפר כי הוא נכלל באין דהיינו קודם הבריאה עיין תורה ד' אות ט' ותורה כב אות י', וסו תנינא הנ"ל, וסו תנינא (ד"ה ומקודם משתלשל) ותורה נח תנינא.

^[5] בויהי צפון שאתרי תפילת עמידה

^[6] עיין לק"ה חוקת מטטלעין ד' ב' ממנו של אדם כפי הכח מושך שיש לו ועפ"ז במאר כל שבידיו חוקה ששלו הוא, ודין כל דאלים גבר, וסודא דדיני. ורצון האדם כבודו כי כח המושך הוא כפי חלקי הכבוד. ושם אות ז' התבואה מקבלת מעפר הארץ כח המושך למשוך חיות לאוכל אותה, ושם אות יא נפש כח המושך וגוף כח המכריח. וכן יצ"ט ריצה"ר.

^[7] בתשכס - השפעות

^[8] עיין של"ה תורה אור (פרשיות וישב מקץ ויגש סוף אות ו') (ובמהדר' יד רמה חיפה תשנז אות כז) על מאמחז"ל כל העולם גיוון בשביל חנינא בני - בשביל לשון צינור.

^[9] בתרלו- בחינות

^[10] ירמיהו יח כג

^[11] ו'ב"ב ט: בשינוי לשון. ועיין ספר דף דף על דף על ב"ק טז: מה שהביא דעות בהגדרת עני הגון, ועי"ש שנחלקו אם יש שכל על הצדקה לעני

^[12] לשה"כ מרום אשכון ואת דכא ורבינו נקט שגרא דלישאנא בהרבה ספרים עפ"י דרשת הגמ' בסוטה ה. על פסוק זה.

^[13] עיין דקדוקי סופרים שכך הגרסא בכת"י מינכן. וכן גרסת פסוקי ויתן לך שאומרים במוצ"ש. וכן משמע לשון הפסוקים שם. ועיין תורה ד' אות ט' והגרשם שם

^[14] עיין תורה עב תנינא

^[15] ריש משנה א'

^[16] בכל הספרים המנוקדים מנוקד ראש תָּחַש וצ"ע לפי' ר"ל שר"ח בחי' ר"ח ויותר נראה שצריך לנקד ראש תָּחַש

^[17] לא ידוע היכן ומתי נאמרה

^[18] וכן תרגם יונתן דאנתן מלככי רוחא וענותותנין מכל עממיא

^[19] בתקפא (ביע"י נו) בתרלו- (ישע"י נו), ובתשכס תוקון

מאמר ויהי ביום השמיני

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

בתורה זו מבאר רבנו עניין הצדיק האמת היחיד בדור שהכל נמשך אליו והכל נמשך ממנו. ועיקר הנושא הוא הכח המושך שנמצא בו, כי ע"י שזכה לתכלית הענוה והשפלות נעשה כעפר הארץ שיש לו כח המשיכה. כי ע"י שלימות הענוה זכה לבחי' א"י, וע"י נכלל בו ית', אליו שואף הכל. כי הכל נברא יש מאין, נמצא האין הוא שרש הכל, וכל דבר נמשך לשרשו. ובשביל הבחירה ברא הקב"ה כנגדו כח המכריח המרחיק מהצדיק, וכשממתיק את הכח המכריח, אזי נעשה ממנו דייקא כלים להשיג את האור שמאיר הצדיק לעולם מהאין.

וזה היסוד לביאור הקמת המשכן ע"י משה רבנו בר"ח ניסן ב' אלפים תמ"ט, שנה אחר מתן תורה שאז זכה להוריד את השכינה לארץ פעם ראשונה מאז חטא אדם הראשון¹, ע"י כח המושך שבו שהוא מכח השפלות וענוה שבו, שע"י נמשכו כל ישראל אליו (והעלה את רצונם מ"ן והוריד כבוד ה' מ"ד) ובנה והקים משכן (דירה בארץ לכבוד ה' שהוריד) ומשך השכינה אליו בבחי' כבוד ה' מלא את המשכן, שממנו חידוש ההתמנות והכבוד לכל ראשי העם וזוהו לבד קרא להם לבוא, כי נמשכו אל המשכן לקבל התחדשות הגדולה וההתמנות.

ועיקר הקמת המשכן שעל ידו ההתמנות לראשי העם הוא מה שהצדיק עושה מעצמו משכן לאלוקות וזה נעשה בכל דור. (וכיצד מחלק את הגדולה וההתמנות לראשי העם עיין תורה עב תנינא)²

ליקוטי הלכות

עומק הבנת מהות הכח המושך קשה לעמוד עליו בתורה עצמה בלא ביאורי מוהר"ן בלקוטי הלכות, לכן חשוב לעיין בשתי הלכות דלקמן שבנויות על תורה ע, וכאן הבאנו הראשי פרקים שלהן.

או"ח ח"ג דף קעז יום טוב ה' (זו אותיות) (א) כל המניעות שעובר על האדם צריך לזכור תמיד שהם כח המכריח שרוצה להרחיק מהאמת מנקודת האמת מקום שנחצבה נשמתו משם. ועיקר הכל זה צדיק האמת. בוודאי כח המושך חזק יותר כי הוא קיים לעולם ואילו המכריח רק לפי שעה. לכן אם יתגבר בוודאי יתבטל המכריח ואז יהיה לו טובה דייקא ע"י שהיה כח המכריח מונעו. כי לזה באנו לעולם לעסוק במלחמה הזו. שע"י נעשים כלים נפלאים ותיקונים גדולים. רוב האמנות מאשין וכונן השעון הם ע"י שני כוחות אלה. טבע הנשמה להמשיך תמיד לשרשה האמיתי שם עיקר הכח המושך כמו הקפיץ של השעון והוכרח לרדת לעוה"ז כדי שתמשך מכאן לשרשה ותמשוך אחרים עימה כמו גלגלי השעון. (ב) ע"י הקמת המשכן המשיך כח המושך למקום מדבר וזוהו תיקן שבכל הגלויות יתגבר כח המושך המכריח, וזו מעלת בתי כנסיות ובתי מדרשות ובפרט של צדיק האמת. וזה בחי' מעלת קברי צדיקים שאחר הסתלקותם עיקר התגברות כח המושך (ג) קח לך פר וכו' שנאמר ביום השמיני זה כדי להעלות כח המכריח בחי' העגל שמצד שמאל בחי' השור שבמרכבה התגברות השמאל, והעלהו חטאת דהיינו את כח המכריח אל הקדושה. (ה) דייקא ע"י ההתנגדות והמניעות נעשים תיקונים נפלאים וזה עיקר קיבול השכר וע"י נעשו הצדיקים. (ו) עיקר התגברות כח המושך ע"י הרצון וכסופין בחי' משכני אחרין ונרצוה לשון רצון. כשנמשך ברצון אל האמת להשי' ולצדיקי אמת מתגבר שרש כח המושך שלמעלה. (ז) עיקר כח המושך הוא להמשיך הכל להשי'. (יא) הצדיקים הם למעלה מהעפר למעלה מכח המושך שבעפר כי כל כח המושך שבעפר נמשך מנשמות ישראל שהם עיקר כח המושך שבעפר. כל התאוות נמשך מהעפר. העיקר למשך עצמו לאמת שם עיקר כח המושך, וזהו שהזהיר

כ טבת ער יג שבט תשענ. הנהגה ותיקונים אב חשפו

² **מודרש רבה במדבר** – פרשה יג פסקה ב – באתי לגני אחותי כלה למה הדבר דומה למלך שאמר לבני המדינה שיבנו פלטר ובנו אותו והיו בני המדינה עומדים על פתח פלטר ומצעקים ואומרים יבנס המלך לפלטר מה עשה נכנס בפשפש ושלח להם הכרוז אל תצעקו שכבר באתי לפלטר כך כשעמד המשכן היו ישראל אומרים יבא דודי לגנו לפי שמלאכת המשכן נגמרה בכ"ה בבסלו ועמד המשכן מקופל עד ר"ח ניסן והיו ישראל אומרים הרי עשינו המשכן מתי תבוא השכינה ותשרה בתוך מעשה ידינו כשהגיע ר"ח ניסן וצוה הקב"ה להקים את המשכן שלח להם ע"י משה מה אתם יראים כבר באתי לגני אחותי כלה א"ר ישמעאל ב"ר יוסי באתי לגן אין כתיב כאן אלא באתי לגני לגנוני למקום שהוא עיקרי מתחלה וכי עיקר שכינה אינה בתחתונים היתה הה"ד (בראשית ג) וישמע את קול ה' אלהים מתהלך בגן לרוח היום א"ר חמא בר כהנא מהלך אין כתיב כאן אלא מתהלך בגן מקפץ ועולה מהו (שם) ויתחבא האדם ואשתו א"ר איבו באותה שעה גרעה קומתו של אדם הראשון ונעשית של ק' אמה כיון שחטא אדם נסתלקה השכינה לרקיע הראשון חטא קין נסתלקה לרקיע השני חטאו דור אנוש נסתלקה לרקיע השלישי חטאו דור המבול נסתלקה לרקיע הרביעי חטאו דור הפלגה נסתלקה לרקיע החמישי חטאו הסדומיים נסתלקה לרקיע הששי חטאו המצריים נסתלקה לרקיע השביעי וכנגדן עמדו שבעה צדיקים והורידו את השכינה מן העליונים לתחתונים ואלו הן אברהם הורידה מן השביעי לשיי יצחק הורידה מן הששי לחמישי יעקב הורידה מן החמישי לרביעי לוי הורידה מן הרביעי לשלישי קהת הורידה מן השלישי לשני עמרם הורידה מן השני לראשון משה הורידה מן העליונים לתחתונים א"ר יצחק כתיב (תהלים לו) צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה הרשעים במה ישכנו באויר אלא הרשעים סלקו השכינה מן הארץ אבל הצדיקים השכינו השכינה בארץ אימתי שרתה השכינה בארץ ביום שהוקם המשכן שנאמר (שמות מ) ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן.

³ **שם מבאר** שאתה תחזה שאמר הקב"ה למשה רבנו הכוונה שע"י הסתכלות בכח אחד יתנוצץ מוחו ויזכה לגדולה דהיינו שפלות וכפי השפלות כך יזכה להתמנות דהיינו שרי עשרות או מאות או אלפים וכו'. **וצ"ע** כיון שכבר קבלו התמנות בפרשת יתרו מיד אחר מתן תורה מה נוסף במשכן בהתמנות? עוד צ"ע שרבנו מבאר בתורה מז תנינא שיתרו חזר לביתו לפני מתן תורה וא"כ מתי יעץ למשה את העצה למנות שופטים תחתיו?

רבנו שא"ך שהוא יתגבר תמיד ברצונות וכסופים למשוך עצמו לשרשו וע"ז בוודאי יתגלה לו האמת וידע היכן כח המושך האמיתי שיוכל למשכו לשרשו ומקורו שנחצבה נשמתו משם והעיקר היא השפלות שלא לרדוף אחר הכבוד. שרש הכל כבוד הש"י שהוא שרש הבריאה שם עיקר כח המושך. בגלות צריך להשיך עצמו לעפר להגביר כח המושך שהוא בחי' עפר. (יג) ע"י בכיה יכולין לעורר רצון האדם למשכו לרצונו והכי נמי כלפי שמאי ע"י בכיה אפשר לעורר רצונו ית' שיהיה כרצונו. כי עקר כח המושך הוא דמעות ובכיה של שמחה, בחינת ב'שמך יגילון כל היום, שמחת גדל הדבקות וההמשכה לשרשו העליון זולגין עיניו דמעות, כמו שאמרו ברבי עקיבא כשהיה עוסק בשירי השירים. כי הדמעות הם בחינת עפר שבשרשו הוא בחינת כח המושך העליון, אך למטה נאחו בו כח המושך לכל התאוות וכו', שהוא באמת בחינת כח המכריח. (יד) כי זה ידוע שחיות אלקות שבכל דבר שבעולם נכסף ומשתוקק ומושך עצמו תמיד לשרשו העליון, רק שבהכרח ובגזרת הבורא יתברך הוא מכרח להיות קשור בהבריאה בשביל קיום העולם. שכל האמנות הנפלא של יוצר בראשית שברא כל הבריאה בחכמה ובמלאכה ובאמנות נפלא כזה, הכל היה בבחינת כח המכריח וכח המושך הנ"ל שצמצם עצמו, כביכול, והכריח חיות העליון לירד למטה להחיות ולקיים כל הדברים של הבריאה, שזהו בחינת כח המכריח כנ"ל. אבל הם בטבעם מושכים עצמם לשרשם, כי כל דבר מושך עצמו לשרשו כידוע. (טו) ואפילו מה שמכרח לעסק בעסקי זה העולם, כגון לאכל ולשתות וכו'. יהיה רק מחמת הכרח שמכריחין אותו לזה נגד רצונו. כי עקר החבור הגוף והנפש שהם בבחינת כח המכריח וכח המושך, עקר חבורם על ידי האכילה. שעל ידי אכילת האדם מכריח הגוף את החיות שהוא הנפש שתתקיים באדם, אבל צריך שתהיה כונתו לשמים. והכל בשביל שיזכה על ידי כח האכילה להודות ולהלל לשמו יתברך ולעבד אותו יתברך כראוי, שעל ידי זה יחזור וימשך לשרשו ביתר שאת ויהיה נגמר כונת הבריאה על ידי זה דיקא, (יז) כי עקר כח המושך מתגבר ביותר כשבא הדבר אל תכליתו, כגון כשאוכל האדם המאכל שאז מתגבר בחינת כח המושך, שהוא בחינת הטוב שבמאכל שעל ידי זה חושק ונכסף האדם לשרשו וזהו מה שכתב אדוננו, מורנו ורבנו זכרוננו לברכה (בלקוטי תנינא סימן ז) שבשעת האכילה יכולין לזכות להארת הרצון וכו', שזהו בחינת כח המושך הינו כנ"ל.

חור"מ ח"א דף קלג: חזקת מטלטלין ד' (יד אותיות) (ב) כ"א את כח המושך שלו מקבל מהצדיק שממנו נמשך הכל. כל שביד אדם חזקה שהוא שלו כי כח המושך שלו מושכו אליו וזהו כל דאלים גבר. (ג) וזהו שודא דדייני. כח המושך הוא כפי חלקי הכבוד שיש לו. הכבוד הוא אלוקותו ית', שממשיך בחי' עפר הצדיק למטה. כל ההשפעות ועשירות נמשכים מכבוד הש"י. כבוד הוא בחי' רצון. (ד) קבלת התורה היא שמשה רבנו המשיך אלוקותו לתחתונים. התורה היא אחדותו ית'. (הלשון שם משמע שמשה ע"י ענוה המשיך את התורה וע"ז את אלוקותו ית') (ה) תורה היא כח המושך. בשרשו כח המכריח הוא לטובה לקבל האור בהדרגה, כי כל דבר נמשך לשרשו בפרט אדם שיש לו דעת ובלא כח המכריח היה בטל במציאות, אלא צריך שיהיה בבחי' רצוא ושוב שהם מושך ומכריח. כיון שכח המכריח נמשך מצמצומים לפעמים נעשה דינים גמורים שמרחיקים מהצדיק. עומר שעורים מונף להמתיק הכח המכריח בשרשו כדי שיהיה במדה הנכונה לקבלת התורה בשבועות. (ו) עיקר ההמתקה היא שנכיר שפלותינו. (ז) התבואה ע"י כח המושך שמקבלת מעפר הארץ (כמבואר בתורה פח) להמשיך חיות אלוקות שעיקרא הוא בחי' מה בחי' ענוה שפלות דהיינו עפר. וכשארם אוכל התבואה הוזה מקבל כח מושך לו חיות. המאכל כיון שנקצר דהיינו כח המכריח יש בו סכנה שיגרם להתגברות כח המכריח בבחי' פן תאכל וכו' ורם לבבך. ע"כ בתחילת הקציר מניפים ומקריבים עומר להמתיק כח המכריח בשרשו. (ח) כל המציאות נתהווה יש מאין וכן העפר הגשמי נתהווה מעפר רוחני בחי' כח המכריח מכח המושך, כי כח המכריח מוכרח לכח המושך, ושניהם אחד. ועל פן באמת אי אפשר להבין זאת בדיעת ויכול כי אם באמונה שאנו מאמינים שכל הגשמיים והישיש וכל הזמן נתהוו בגזרתו יתברך מבחינת מה ואין מבחינת למעלה מהזמן. אחרי העומר שנמתק כח המכריח אפשר לספור ספירת העומר כדי לעשות כלים למתן תורה. (ט) פלל הדבר למעשה, שעקר מה שרחוקים מהצדיק האמת שהיה יכול להמשיך ולקרב הכל לה' יתברך ולהתורה כנ"ל, העקר הוא על ידי כח המכריח המפסיק, שהם בני אדם המונעים בדבוריהם ומעשיהם מלהתקרב אל האמת. ועקר כח המכריח המפסיק הוא על ידי גסות וגבחות, שמשם באים כל הדבורים רעים שלהם שמדברים על הצדיק האמת כדי להפסיק ולמנוע ממנו, כמו שכתוב: "תאלמנה שפתי שיקר הדבורות על צדיק עתק בגאון וכו'". וכמו שכתוב: "פימו דברו בגאות". על פן כל מי שנכנס ארס דבריהם הרעים בלבו ובלבול דעתו עד שאינו יודע האמת, תקונו שישפיל את עצמו באמת כעפר ויזכר שפלותו ופחיתותו היטב וגדל רחוקו מהשם יתברך וכל מה שעבר עליו מעורר. וכשיגיל את עצמו לידע שפלותו ופחיתותו באמת אז בודאי יתגלה לו האמת בחסדי ה' יתברך וחמלתו הגדולה, כי יתבטל הכח המכריח המפסיק שכל כחו על ידי גאות וגסות הרוח כנ"ל. ויתגבר הכח המושך שהוא בחינת שפלות ונענה ועל ידי זה יזכה להיות נמשך במהירות גדול אל האמת לאמתו, כמבאר בהתורה הנ"ל: (י) בשבועות לומדים ריש וסוף כל התורה שזהו בחי' כח המושך והמכריח. (יא) מה שנעורים בשבועות כי עקר החיות שהוא הנשמה הוא בבחינת כח המושך, כי הנשמה נמשכת תמיד אחר כח המושך שהוא הצדיק והתורה שמושך את האדם לה' יתברך והיא מקבלת מבחן המושך לעצמה ועל ידי זה ממשכת חיות וקיים להגוף ומתגברת בכל עת להמשיך גם את הגוף לה' יתברך. נפש וגוף כח מושך ומכריח. ואם לא היה חוטא אדם הראשון היה האדם יכול לזכות בחייו לבוא לזה שיתהפך הגוף לנפש, הכח המכריח לכח המושך עד שהיה זוכה להיות נמשך אחר השם יתברך ולהפיל בו פראי פראי ושוב בתכלית השלמות בחיים חיותו. עיקר השינה מחמת המלחמה שבין כח המכריח והמושך. (יב) יצה"ר ויצה"ט כח מכריח ומושך והעיקר לעבוד בשני יצריך כדי לקבל האור בהדרגה. (יג) צדיק אוכל לשבע נפשו ומחזק כח המושך ורשע בטן רשעים תחסר מחזק באכילתו כח המכריח.

שיחות

יקרא דשבתא ח"א אות ע' – (ויהי ביום השמיני) שבת הוא בחינת הצדיק יסוד עולם כמבואר בזוהר הקדוש והוא בחינת הצדיק אשר הוא רק יחיד בעולם. בבחינת ימים יוצרו ולו אחד בהם זה שבת. ויש לו כח המושך להמשיך הכל אליו ועל כן נקרא חמדת הימים כי כל הימים וכל הנבראים כולם משתוקקים ונכספין לקדושת שבת בבחינת ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה. מה היה העולם חסר מנוחה בא שבת בא מנוחה וכו' ואפילו הקב"ה בעצמו כביכול נכסף אליה כמו שאמרו רז"ל. והוא בבחינת ענוה ושפלות בחינת שבו איש תחתיו הנאמר בשבת וכמבואר במקום אחר. וממנו נמשכין כל ההשפעות לעולם. וההוצאה שמפזרין על ענג וכבוד שבת הוא בבחינת צדקה לעניים כמבואר בזוהר הקדוש ובתיקונים. והוא בבחינת זריעה בחינת זרעו לכם לצדקה כמו כשזורעין על ארץ טובה היא מצמחת תיכף כפל כפלים. כמו כן לענין הוצאת שבת כל המוסיף מוסיפין לו והוא בבחינת כגנה זרועיה תצמיח כמבואר בתיקונם תיקון תשס"ד דף ל"ח. גם על ידי קדושת שבת נמשך כביכול השראת שכינת אלקותו יתברך על ישראל כמבואר בזוהר ויקרא דף קע"ט דבגין כך לא זזת שכינתא מישאל בכל שבתות וימים טובים וכו'. וזה בחינת לעשות את השבת לדרתם כתיב לעשות דירה נאה לשכינה וכו' כמו שאמרו רז"ל. ועל כן נסמך שבת אצל מקדש ומשכן. וכו' עיי"ש עוד אריכות.

זמרת הארץ לקוטי קמא סימן ע' – א"י עפר שלה היא אדמת קודש כי היא בבחי' ענוה ושפלות וע"כ נקראת גם עכשיו ארץ כנען מלשון הכנעה ושפלות כמובא וע"י מיוחדת לשוב ישראל עם קדוש שהם ענוים ושפלים כמ"ש כי אתם המעט מכל העמים שממעטין עצמן כמו שדרשו רז"ל. וזה בחי' ענוים (דייקא יירשו ארץ ואמר ז"ל) מגילה כ"ח תענית כ"ג חולין קכ"ב

תא חזי מה בין תקיפי דארעא לחסידי דבבל וכו' היינו שאפי' התקיפים שבארץ ישראל הם ג"כ צנועים וענותנים ביותר. וע"כ א"י דיקא גבוה מכל הארצות כי מאן דזעיר הוא רב והפלתי הגבהתי כמו שארז"ל. וע"כ נקראים א"י וביהמ"ק גאון יעקב כמ"ש יבחר לנו את נחלתנו וכו' וכמוהו רבים והבית המקדש נקרא גאון עוזכם כי במקום הענוה והשפלות שם עיקר הגאווה והגדולה. וע"כ שם עיקר שכינת אלקות ו ית' בחי' אשכנח את דכא ומשם נמשכים כל ההשפעות לכל העולם כמו שארז"ל. ושם עיקר שלימות הצדקה בחי' וצדקה בכרמל תשב כנ"ל והצדקה עושה פירות בחי' עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר וכו' ובחנוני נא בזאת וכו'. וזה שכתוב ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים ויברכהו ד' ואמרו ז"ל בפרקי דר"א וכי זרע יצחק דגן אלא שלקח ממונו ונתן צדקה לעניים הה"ד זרעו לכם לצדקה וכו' (הובא בשער החצר סי' קי"ד) היינו כנ"ל. וארץ ישראל יש לה כח המושך להמשיך כל העולם אלי' כי היא יפה נוף משוש כל הארץ ונקראת ארץ צבי צבאות גוים שכל מלכי העכו"ם היו תאבים אליה להיות להם בית דירה בתוכה כשארז"ל ונקראת חמדת כל הגוים. ולא עוד אלא שיש לה כח המושך להמשיך שכינת אלקותו ית' לתוכה בבחי' ההר חמד אלקים לשבתו וכתוב כי בחר ד' בציון אוה למושב לו וכתוב פה אשב כי אותיה וכתוב ארץ אשר ד' אלקיך דורש אותה תמיד עיני ד' אלקיך בה וכו'.. ע"ש עוד אריכות.

עוד עיין טעם זקנים (אידיש) גליונות א', נא, קמדה, קמג.

הקדמה

קיצור העניין המתחדש כאן

יסוד התורה הזו למעשה הוא ההתקשרות לצדיק יסוד עולם צדיק הדור המיוחד שבדור שרק על ידו אפשר לזכות להיות נמשך אליו ית' כראוי ולזכות לכבוד אלקים שהיא השפעת אלוקות משרש הבריאה.

כי הצדיק ע"י שזכה ביטול ושפלות וענווה להכלל באין, יש לו הכח למשוך את כל הבריאה לקבל חיות משרשה.

כי הבריאה כשמה כן היא, לשון חיתוך (לשון לברא את היער עיין פרש"י יהושע יז טו) מהותה התרחקות והעלמת האמת ומציאות ה' ית', כי העולם לשון העלמה, הוא הכח המכריח, ואליו הוריד הקב"ה את נשמות ישראל, על מנת שיחזרו ע"י כח המושך של צדיק הדור לאחות את הקרע הזה, ולהיות תמיד נכספים ומשתדלים לחזור להיות קשורים ודבוקים בשרשם שהוא מחצב הנשמה חלק אלוך ממעל. והצינור דרכו ניתן לזכות לזה הוא רק הצדיק המיוחד שבדור.

יסוד העניין כפי שיתבאר בהמשך הוא הפך המקובל שהקב"ה נמצא בשמים, כי מוכח מכח המשיכה של כדור הארץ דהיינו מהמציאות שכל יסוד העפר שבו שואף אל המרכז, ויסוד העפר הוא עיקר היש המעלים את האלוקות, מוכח מזה ששם נמצא האין שממנו נברא היש מאין¹. וכן מבואר בלק"ה שכח המשיכה יסודו בכלל שכל דבר נמשך לשרשו, ושרשו הוא אותו מקום שיוצא היש מהאין.

והכלל מבואר בכהאר"ז² ל שהאדם יש לו שורש בכל המדרגות כולן, לכן כפי שמזכך עצמו, דהיינו עד כמה שאין לו הסתכלות על הבלי עוה"ז, כך יכול לקבל חיות ממדרגה יותר קרובה לאין שאליה נקשר.

נמצא שבתכלית הזיכוך של האדם, יכול להיות מקבל חיות משרש הבריאה, היכן שנברא היש מאין. שהיא נקודת שרש הבריאה, וזהו שהצדיק האמיתי הוא בחי' יסוד חמישי בחי' ההיולי³ שרש לכל היסודות⁴.

¹ עיין יומא נד: מחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע מהיכן נברא העולם לר"א מהמרכז אל החוץ ולר"י מהחוץ אל המרכז. וידוע שר"א היה מדת הדין ור"י רחמים, ומדת הדין מסתכלת על המחשבה תחילה ושרש הדברים ואילו מדת הרחמים מסתכלת על התוצאה, וכדמצינו במחלוקתם מתי נברא העולם לר"א בר"ה ולר"י בניסן ומבארים (עיין תוס' ברה"כ). דלא פליגי אלא שעלה במחשבה בר"ה ונברא בניסן. הכי נמי הבריאה הרוחנית התחילה מהמרכז והלך והתגשם ואילו ר"י סובר שהבריאה הגשמית היא מן החוץ אל המרכז ששם יותר רחוק מהגשמיים דהיינו האין.

עיין יומא דף נד: – (משנה – אבן היתה שם מימות הנביאים ראשונים) ושתיה היתה נקראת. תנא: שממנה הושתת העולם. תנן כמאן דאמר מציון נברא העולם, דתניא, רבי אליעזר אומר: עולם מאמצעיותו נברא, שנאמר: "בצקת עפר למיצק ורגבים ידבקו". רבי יהושע אומר: עולם מן הצדדין נברא, שנאמר: "כי לשלג יאמר הוי ארץ וגשם מטר וגשם מטרות עיוז". רבי יצחק (נפחא) אומר: אבן ירה הקדוש ברוך הוא בים, ממנו נשתת העולם, שנאמר: "על מה אדניה הטבעו או מי ירה אבן פנתה". וחכמים אומרים: מציון נברא, שנאמר: "מזמור לאסף אל אלהים ה'". ואומר: "מציון מכלל יופי" – ממנו מובלל יופי של עולם. תניא, רבי אליעזר הגדול אומר: "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים", תולדות שמים – משמים נבראו, תולדות הארץ – מארץ נבראו. וחכמים אומרים: אלו ואלו מציון נבראו, שנאמר: "מזמור לאסף אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבואו". ואומר: "מציון מכלל יופי אלהים הופיע" – ממנו מובלל יופי של עולם.

² ראה רמב"ן (בראשית א' א') ועתה שמע פירוש המקרא על פשוטו נכון וברור – הקב"ה ברא כל הנבראים מאפסיה מוחלטת ואין אצלנו בלשון הקדש בהוצאת היש מאין אלא לשון "ברא" ואין כל הנעשה תחת השמש או למעלה, הווה מן האין התחלה ראשונה אבל הוציא מן האפס הגמור המוחלט יסוד דק מאד, אין בו ממש, אבל הוא כח ממציא, מוכן לקבל הצורה, ולצאת מן הכח אל הפועל, והוא החומר הראשון, נקרא ליזנים "היולי" ואחר ההיולי לא ברא דבר, אבל יצר ועשה, כי ממנו המציא הכל והלביש הצורות ותקן אותן: ...והחומר הזה, שקראו היולי, נקרא בלשון הקדש "תוהו".

³ תורה סו תנינא כי האדם נתנהו מארבעה יסודות: אש, רוח, מים, עפר. וכל אלו הארבעה יסודות נמשכין מיסוד הפשוט, שהוא בחינת הצדיק, בחינת (משלי י): צדיק יסוד עולם; שהצדיק הוא בחינת יסוד הפשוט, שממנו נמשכין כל הארבעה יסודות, בבחינת (בראשית

וככל שהאדם מגושם יותר הוא מקבל חיות ממקום היותר רחוק מנקודת האין הזה שבמרכז העולם. וזו כוונת רבנו שכח המושך של הארץ נמשך לה מהצדיק. כי הצדיק משרש בשרש הבריאה באין, ואילו הארץ מתחילה אחר הבריאה. וכל הבריאה נמשכת לשרשה, אל האין ששם משרש הצדיק.

וכל אדם יכול לזכות לעצום עיניו מחיזו דעלמא, וכן לזכך את שאר החושים הקושרים אותו לחוש את העוה"ז, עד שיזכה להיות קשור בכל מחשבתו ולבו לעוה"ב ולקודם הבריאה ולעלות מדרגה לדרגה ולקבל בכל פעם חיות ממקום הקרוב יותר אל האין. והכל ע"י שיניח לכח המושך של הצדיק למשוך אותו.

אבל צריך לשמור עצמו מכח המכריח המרחיק מהצדיק וצריך לדעת שכח זה מתלבש בעיקר בבני אדם.

גם ע"י צדקה לצדיק הזה שהוא בחי' עפר מיד זוכים לשפע גדול כמי הזורע בעפר טוב.

עוד מבואר (לק"ה יו"ט ה') שע"י שהאדם מתגבר תמיד ברצונות וכסופים אליו ית' בהתקשרות לצדיק שהוא כח המשיכה אליו ית' יכול להגביר את הכח הזה עוד יותר לגביו.

הנשמה היא כח המושך והגוף כח המכריח (לק"ה חזקת מטלטלין ד) על כן המבחוץ לאדם היכן הוא אוחז, הוא עד כמה צריך להכריח עצמו לנתק עצמו מפנימיות ולהסתכל על איזה חיצוניות עוה"ז או לעסוק באיזה גשמיות אפילו לשם מצוה. וככל שצריך להכריח עצמו לכל מיני גשמיות סימן שהוא יותר קרוב לאין דהיינו לצדיק. ומי שעדיין נמשך לתאות עוה"ז אכילה או לממון או כבוד עדין אוחז הוא בידי הכח המכריח מהצדיק.

וכשם שהכל נמשך אל האין דרך הצדיק, כך נמשך כל השפע לעולם מהאין דרך הצדיק.

ביאור העניין

תורה זו מדברת בעיקר משני כוחות והן כח המושך וכח המכריח, ומבואר בלק"ה (יו"ט ה') שיסוד עניין "כח

המושך" הוא מהכלל שכל דבר נמשך לשרשו.

ועיין ריש תורה סד עפ"י האריז"ל כיצד נברא העולם שתחילה היה הכל אין סוף אלוקותו ית', וצמצם אלוקותו ונתן מקום לבריאת עולם, וברא את העולם יש מאין באותו מקום שבו הניח מקום להעלים את מציאותו.

נמצא שהאין הוא שרש שאליו נמשך העולם, דהיינו שהיש נמשך אל האין. ונמצא שכל היש שבעולם סובב ושואף אל האין. נמצא לפ"ו שנקודת מרכז העולם הוא מקומו של עולם, והוא נקודה דייקא ונקודה היא אין, כי אין לה לא אורך ולא רוחב, אלא נקודה מחשבתית בלבד דהיינו אין, וזהו מקומו של עולם/י.

והביאור בזה, שהקב"ה נשאר אין סוף אחרי הבריאה כמו לפני הבריאה, כי אם הצמצום הוא כפשוטו/י, דהיינו שא"ס אלוקותו ית' לא נמצאת בחלל הפנוי אלא רק סובבת אותו, נמצא שיש גבול לא"ס אלוקותו ית'. אלא מוכרחים לומר שהחלל הפנוי פירושו שהקב"ה רק נתן "מקום" לחשוב שהוא לא נמצא. וזה הוא מקומו של עולם. דהיינו מקום שבו ניתן להעלים את אין סוף אלוקותו ית'. נמצא שהיש מעלים את אין סוף אלוקותו. נמצא שה"אין" הוא היש האמיתי דהיינו א"ס אלוקותו ית'. וה"יש" הוא העוה"ז, עולם השקר והדמיון, שבו האמת נעלמת.

בי"י: ונהר יצא מעין להשקות את הגן, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. נהר יצא מעין – זה בחינת צדיק יסוד עולם, בחינת יסוד הפשוט, אשר משם יפרד – הארבעה יסודות, שהם בחינת ארבעה ראשים פפ"ל. נמצא שפולם נמשכים מהצדיק, ועל-כן אם הוא מעניש את אחר, נוגע את הצדיק בעצמו, ועל-כן גם ענוש לצדיק לא טוב פפ"ל:

וכן המבואר בתורה סז תנינא שהצדיק משרש קודם לתלת גוונין דעינא ואחרי שם הויה. ובוה יתבאר כוונת רבינו בתורה ד' אות ט' שרבינו נכלל באין.

¹ עיין פתחי שערים (לרבי יצחק חבר) נתיב הצמצום – פתח ה – כבר כתבנו שענין הצמצום שגילה האריז"ל הוא דבר משל ומליצה (ר"ל שאנו משתמשים במושג הזה כדי לסבר את האוזן בלבד, כי לא שייך צמצום בו יתברך. וכמו שראינו לעיל כל ענין הצמצום בא כדי לתת מציאות לנבראים נחותים להתקיים. וז"ש). והיינו, שהוא ית' ברצונו לברא נבראים בעלי גבול ותכלית בכדי שיהיה נמצא האדם למטה בעל בחירה ורצון. ויהיה בו (היינו בכל נברא בעל בחירה) ג"כ כח לנטות אחר הרע המתנגד לקדושה ורצונו ית', הוצרך לסלק כח שלימותו הבלתי בע"ת (כי בעל השלימות מוציא רק דבר שלם, וכדי להוציא דבר מקולקל היה צריך בביכול לסלק את שלימותו לענין זה) ולהתגלות לנבראיו בערכם, בבחינת גבול ושיעור: והוא מ"ש (היינו מה שכתב האריז"ל) שסילק א"ס ית' באמצע אורו הגדול ונעשה מקום ריק ופנוי, שיבראו בו הנבראים. ורצה בזה שעל ידי שסילק והעלים כח שלמותו הבלתי בע"ת, בזה נעשה מקום וסיבה לנבראים, שיהיו יכולים להמציא בבחינה ואופן מה שהם עתה, שהם בעלי גבול ושיעור. ונמצא, שכח הצמצום והסילוק הזה, עשה מקום והכנה אל כל הנבראים שיהיו בגדר יש ומציאות, כפי מה שהם עתה. ונמצא שכל המציאות הוא בגדר נקודה ומרכז לגבי אור א"ס בעצמו, הסובב אותו מכל צד: והכוונה בזה (ר"ל יובן הדבר מתוך משל) כמו שאנו רואים בעיגול, שנקודת אמצעיתו הוא המרכז, הוא בתכלית הקטנות שאפשר להיות, ואינו אלא מחשביית לבד (ר"ל שמרכז העיגול הוא נקודה דמיונית), ואינו מושג לחוש הראות, שאם היה נראה ומוגבל, לא היה נקרא נקודה, שהרי אפשר לה להתחלק לחלקים: וכל מרכז הוא רק התחלת הקווים הנמשכים ממנו מכל צד, ואינו מושג רק במחשבה, כמ"ש בזה חכמי המדות. וכמו כן, אנו מכנים כל המציאות הנברא בשיעור וגבול נקודה אמצעית מרכזית לבד, שהרי בו ית' אין שייך גבול ושיעור ומדה ח"ו. ונמצא שהנבראים הם רחוקים מא"ס הממציאם תכלית ההרחק שאפשר להיות, שהרי זה הוא ההפרש ביניהם, שא"ס הוא בלי גבול ושיעור, והם בגבול ושיעור:

² הכוונה בכלליות ועפ"י דרך הבעש"ט שבה אנו הולכים ואין הכוונה להכנס למחלוקת עמודי עולם בסוגיא זו.

ועפ"ז יתבאר מדוע העולם הזה הוא עגול, וגם כל הירח וככבים סובבים אותו במעגל, כי הכל סובב ונמשך לשרשו שמרכז נקודת העולם^ט ששם האין, דהיינו א"ס אלוקותו ית' שהוא שרש הכל. ונראה שזו כוונת רבנו שכח המושך הוא העפר, שאין הכוונה לעפר עצמו, שהרי אם תנתק את העפר מהארץ אין לו כח המושך, ואדרבה העפר הוא תכלית הגשמיות המעלים את האלוקות, נמצא שהוא דייקא כח המכריח^י. אלא הכוונה לעפר הארץ שסובב את הנקודה של האין, שמצד זה נמשל העפר לבחי' "אין" הטמון בו, דהיינו בחי' השפלות שהכל דורכים עליו והוא מחזיר רק טובות.

יסוד התורה הזו היא הצדיק יסוד עולם, שהכל נמשך אליו והכל נמשך ממנו.

כי ע"י שהוא בחי' נפשי כעפר לכל הוא נכלל באין דהיינו בשרש הכל. נמצא הכל נמשך אליו וממנו. כי צדיק הוא זה המחכים ומתגבר לבטל רצונו לרצון הש"י בתכלית, דהיינו שמקיים בשלימות "אנכי עפר ואפר" ונפשי עפר לכל תהיה, עד שמזדכך בתכלית שלא נשאר בו כלום מריח עוה"ז (חי"מ רלד), עד שנכלל בנקודה של קודם הבריאה בבחי' האין^{יז}. וכמבואר בתורה ד' וכן מבואר בתורה סו תנינא שהוא בחי' יסוד הפשוט שממנו משתלשלים כל הד' יסודות. והוא העיוור (במעשה מז' בעטלרס יום א') שזוכר לאו כלום דהיינו את נשמתו במקור מחצבתה, כי אין לו שום הסתכלות על עוה"ז, עד שנכלל בקודם הבריאה. ועיין תורה נב שהצדיק ע"י התבודדות ביטל עצמו בתכלית הביטול עד שלא נשאר ממנו שום ישות כלל. (ועיין חיי מוהר"ן סימן רעג/כ"ג) שרבנו רמז שזכה לזה. עוד ע"ש^{יח} שאמר שהשיג יחידה דיתידה. דהיינו שזכה לתכלית הזיכרון, עד שנכלל באחדותו ית', והיינו כנ"ל שאחיותו בנקודת שרש הבריאה, ועל זה הוא מכונה צדיק יסוד עולם). וזהו דכתיב ביה "כי כל בשמים ובארץ" דהיינו שהוא בחי' שעומד בין שמים וארץ (עיין תורה כח אות ג', וכן מצינו במעשה מכן מלך וכן שפחה שנתחלפו שאיש היער שהוא הצדיק, ביתו היה באויר בין שמיא וארץ) ועל שם זה נקרא צדיק יסוד עולם, שאחיותו בנקודת מרכז ויסוד העולם, בנקודת האין שממנה יוצא היש, ממנה נתייסד עולם, (בחי' הארץ מבחי' השמים). נמצא שהצדיק הוא בחי' האין, דהיינו הנקודת אין, שאליה מושך הכח המושך שבעפר ארץ^{יט}.

כי באמת המשיכה לארץ אינה אל הגשם וישות שבה, שהרי אם ניקח גוש עפר לא יהיה נמשך אליו כלום^{סו}, כי האין לא נמצא בארץ עצמה אלא בבחי' המקום שבו היא נמצאת, שהוא בחי' מקומו של עולם, ומכח האין שנמצאת בו היא תלויה על בלי מה^{סו} (עיין לק"ה חזקת מטלטלין ד'). ובאין הזה נכלל ואחוז הצדיק, נמצא שהארץ עומדת על הצדיק וזהו צדיק יסוד עולם.

ידוע עפ"י המחקרים שהחלק הקטן ביתר נקרא אטום וכל פרודה של חומר מרכב מכמה סוגי אטום. וכל אטום מרכב מחלק נח וסביבו חלק נע, וביחס לגדלם המרחק בין הנח לנע הוא עצום. ומזהירות הנע סביב הנח גם גדול ביותר עד שכביכול נמצא בכל מקום סביבו בכל רגע. והכלל שכל סיבוב מורכב משני כוחות כח דוחה לחוץ וכח מושך לפנים וכשהם שוים אזי הסיבוב הוא שווה ותמידי. עוד שמעתי בזה שכח המושך הוא תמידי ואילו כח הדוחה הוא זמני, לכן לכל חומר יש איזה זמן שבסופו הוא קורס לתוך עצמו.

^ט **לכאורה קשה** לפ"ז לשון חז"ל דע מה למעלה ממך וכן את כבודו ית' מכנים כבוד שמים וכי"ב לשונות שמשמע מהן שהקב"ה נמצא למעלה ולא בתוך הארץ, וכן להבדיל הסט"א משמע שהיא בארץ כמו שכתוב רגליה יורדות מות וכן לשון הזוהר נוקבא דתהומא רבה וכי"ב. אבל באמת אינה סתירה כלל כי למעלה ולמטה הכוונה מצד החשיבות וכמו שמצאנו שאמרו חז"ל שא"י גבוהה מכל הארצות, והרי לא שייך גבוה ונמוך בעולם התלוי על בלי מה בחלל העולם אלא הכוונה מצד החשיבות.

^י **עיין תורה ד'** ותורה קפט שיסוד העפר ממנו העצבות ועצלות.

^{יא} **וכמו שהיש** סובב את האין בארץ כך לגבי הצדיק כתיב סביב רשעים יתהלכו דהינו שאל האין של הצדיק נמשכים וסובבים בני אדם מגושמים ביותר.

^כ **חיי מוהר"ן** סימן רעב (לב) פעם אחת יצא מפיו הקדוש על עצמו ואמר בזה הלשון אני סבא דסבין. ואם תסתכל ותבין בהמעשה הנוראה של שבעה בעטלערס בהספור של הבעטליר הראשון שהיה עור שאמר לו הנשר הגדול שהוא זקן מאד, ואף על פי כן הוא יניק ולא התחיל לחיות כלל וכו' והיה זקן נגד כל הזקנים הנזכרים שם, תבין קצת ענין זה. וכן משאר עניני המעשה הנ"ל תוכל להבין קצת גדלת רבנו וזכרוננו לברכה ולחכימא ברמיזא:

^כ **גם עיין חיי מוהר"ן** סימן רסז (כו) שמעתי בשמו שאמר, שהשיג יחידה בתכלית מדרגה עליונה. כי זה ידוע, שנפש דנשמה גבוה יותר מיחידה דרוח, וכן כיצא בזה בכלם; והוא השיג יחידה בתכלית מדרגה העליונה. ואמר: נמצא, שאני יודע "מעט", ואני עומד במדרגה גבוהה, אף על פי כן עדין אני רוצה יותר, כי מי יודע, אולי יש עוד גבוה מעל גבוה עד אין סוף וכו' וכו'.

^כ **דומה לזה** מצינו בטבע כח הוואקום שהוא כלי ששואבים ממנו את כל האויר אזי נעשה בו כח עצום של משיכה אליו, כי האין שואב אליו הכל. (אלא שם מבארים המחקרים שזה מכח משקל האויר שבוין שאין אויר אזי האויר שואף להתפשט למקום הריק מצד המשא שבו)

^{טו} **אע"פ שכח** גידול יש בו. עיין בתחילת התורה שרבנו מביא ראיה לכח המושך שבעפר ממה שהעפר מגדל.

^{טז} **כמ"ש תולה** ארץ על בלימה. בלימה דהיינו על כלום דהיינו על האין כנ"ל. וחז"ל דרשו על מי שכולם פיו בשעת מריבה דהיינו שנכלל בשתיקה שהיא מחשבה שקדם בריאה שהיתה בדיבור.

ולפ"ז אולי אפ"ל עפ"י דברי מוהרנ"ת הנ"ל (לק"ה י"ט ה') שכח המושך נובע ממה שכל דבר נמשך לשרשו. – נמצא שכח המושך הוא כח טבעי בבריאה של כל דבר לחזור לשרשו. כי הבריאה התחילה יש מאין והיש נוצר מכח הדוחה אל החוץ. וכיון שתמיד הנברא נשאר אחוז בשרשו הוא מטבעו שואף לחזור אליו. אבל כח הדוחה הוא בריאה חדשה זמנית, שכדי להעלים את עצמו, דחה את האלוקות לצדדים, ואת את הגשמיות מהאין אל היש כלפי חוץ, כדי לברא עולמות שיעלימו אותו. ושני כוחות אלו המושך ודוחה, מחזיקים את העולם, בכל אטום ובכך בכלליות. כי כל מה שבפרט נמצא בכלל. ונמצא שכח המושך מושך אל האין וכח הדוחה דוחה אל היש.

משכן בחי' משכני שנעשית בו השכינה משכון

אע"פ שנתבאר לעיל שכח המושך יסודו מהכלל שכל דבר נמשך לשרשו, יש בזה גם קו הפוך, שמכח הצדיק גם נמשך מהשרש אל העולם.

כי הצדיק יסוד עולם הוא צינור ומחבר את העולם אל שרשו אל הקב"ה. ועיקר כח המושך שעליו אנו מדברים, הוא בקו של ממטה למעלה, דהיינו שמכח האין שנכלל בו הצדיק, הוא מושך את כל העולם אליו ית', בבחי' מאחז את הקרע/י¹⁷.

אמנם דייקא מכח זה נשפע גם דרכו שפע הארת אלוקות אל העולם (בבחי' מאמחו"ל כל העולם ניזון בשביל חנינא בני, ופירשו/י¹⁸) בשביל והצינור הזה שהכין הצדיק חנינא ניזון (העולם) וכידוע שכל השפע מלמעלה מתעורר רק מכח מיין נוקבין שעולים למעלה, (וכדאיתא בווהר פנחס רמז: אין טפה יורד מלמעלה שאין טפיים עולה כנגדה) נמצא כיון שהצדיק מעלה את העולם אל האלוקות, בבחי' מיין נוקבין ומכח זה מעורר גם מיין דוכרין דהיינו הארת אלוקות שתרד לעולם.

ומכח זה מקים הצדיק את המשכן, דהיינו מכח שעושה עצמו משכן, יש בכוחו גם להמשיך את האלוקות בבחי' משכן קבוע לשכינה בעוה"ז, וזה עיקר החידוש שנעשה באותו יום שמיני שעליו מדברת התורה הזו יום הקמת המשכן היום שחזרה השכינה לשרות בתחתונים מאז חטא אדם הראשון/י¹⁹ כי מאברהם אבינו החל עולם התיקון, ומכח שעושה עצמו אברהם משכן, הוריד את השכינה מרקיע עליון לרקיע תחתיו, וכך כל צדיק הוריד אותה רקיע אחד, עד שעמרם אבי משה הורידה לרקיע התחתון, ומשה רבנו באותו יום שמיני הוריד את השכינה לארץ לשכון במשכן.

משמע מרבינו שאותו כח מושך של הצדיק שמושך את העולם לשרשו למעלה, הוא הכח המושך של הצדיק שמושך את האלוקות למשכן.

וצ"ע בזה כיון שנתבאר בלק"ה שכח המושך יסודו בהכלל שכל דבר נמשך לשרשו, קשה הרי א"א לומר שיש לעליון שרש בתחתון. ונראה לומר כיון שהעולם נברא על מנת שיתגלה כבודו ית' כמ"ש לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. ומהות וגדר הכבוד הוא הארת אמת במקום חשוך דייקא, כמ"ש "והארץ האירה מכבודו", ולכן הכבוד הוא דייקא ע"י שהרחוקים מתקרבים, כמבואר בריש תורה י' ובתורה יד. נמצא שהאלוקות שואפת אל העולם דהיינו להתגלות במקום נעלם, דהיינו בעולם הזה, "הזה" דייקא, שבו נגלה רק מה שאפשר להצביע אליו באצבע, אבל האלוקות בו נעלמת.

לכן נמשכת האלוקות דייקא אל הצדיק שיש לו כח המושך למשוך את העולם אליו, כי רק הוא זה שיש בכוחו לגלות את האמת בחושך עוה"ז, מכח שהכל נמשכים אליו. נמצא שכח המושך של הצדיק כשם שמושך ממטה

¹⁷ כדאיתא במדרש רבה בראשית פרשה לט פסקה ג – ויאמר ה' אל אברהם רבי ברכיה פתח (שם ח) אחות לנו קטנה וגו' אחות לנו קטנה זה אברהם שאיחה את כל באי העולם בר קפרא אמר כזה שהוא מאחז את הקרע קטנה שער שהוא קטן היה מסגל מצות ומעשים טובים. (מדרש זה נמצא גם בתנחומא וילקוט שמעוני)

¹⁸ (ברכות יז ע"ב), כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני ופירש השל"ה. בשביל. לשון דרך וצינור כמו שביל הרבים שביל.

¹⁹ במדבר רבה (וילנא) פרשת נשא פרשה יג ב' – באתי לגני אחותי כלה למא הדבר דומה למלך שאמר לבני המדינה שיבנו פלטר ובנו אותו והיו בני המדינה עומדים על פתח פלטר ומצעקים ואומרים יבס המלך לפלטר מה עשה נכנס בפשפש ושלח להם הכרוז אל תצעקו שכבר באתי לפלטר כך כשעמד המשכן היו ישראל אומרים יבס דודי לגנו לפי שמלאכת המשכן נגמרה בכ"ה בבסלו ועמד המשכן מקופל עד ר"ח ניסן והיו ישראל אומרים הרי עשינו המשכן מתי תבוא השכינה ותשרה בתוך מעשה ידינו כשהגיע ר"ח ניסן וצוה הקדוש ברוך הוא להקים את המשכן שלח להם ע"י משה מה אתם יראים כבר באתי לגני אחותי כלה, א"ר ישמעאל ב"ר יוסי באתי לגן אין כתיב כאן אלא באתי לגני לגנוני למקום שהוא עיקר מתחלה וכי עיקר שכינה אינה בתחתונים היתה הה"ד (בראשית ג) וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך בגן לרוח היום א"ר חמא בר כהנא מהלך אין כתיב כאן אלא מתהלך בגן מקפץ ועולה מהו (שם /בראשית ג/) ויתחבא האדם ואשתו א"ר איבו באותה שעה גרעה קומתו של אדם הראשון ונעשית של ק' אמה כיון שחטא אדם נסתלקה השכינה לרקיע הראשון, חטא קין נסתלקה לרקיע השני, חטא דור אנוש נסתלקה לרקיע השלישי, חטא דור המבול נסתלקה לרקיע הרביעי, חטא דור הפלגה נסתלקה לרקיע החמישי, חטא הסדומיים נסתלקה לרקיע הששי חטא המצריים נסתלקה לרקיע השביעי וכנגדן עמדו שבעה צדיקים והורידו את השכינה מן העליונים לתחתונים ואלו הן אברהם הורידה מן השביעי לששי יצחק הורידה מן הששי לחמישי יעקב הורידה מן החמישי לרביעי לוי הורידה מן הרביעי לשלישי קהת הורידה מן השלישי לשני, עמרם הורידה מן השני לראשון, משה הורידה מן העליונים לתחתונים, א"ר יצחק כתיב (תהלים לו) צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה הרשעים במה ישכנו באור אלא הרשעים סלקו השכינה מן הארץ אבל הצדיקים השכינו השכינה בארץ אימתי שרתה השכינה בארץ ביום שהוקם המשכן שנאמר (שמות ז) ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן.

למעלה מושך גם ממעלה למטה. אע"פ שממעלה למטה אין זה מיסוד הכלל שכל דבר נמשך לשרשו, אלא באופן עקיף כי עיקר כבודו הוא שהכל נמשכים אליו, לכן הוא ית' נמשך אל העולם דרך הצדיק, שאצלו הכח המושך אל הקב"ה.

דהיינו שהאלוקות נמשכת אל כח המושך של הצדיק כי הוא זה שע"י כח זה יכול למשוך ולהחזיר את העולם אליו ית'.

ויש בזה עוד חידוש שע"י שמשה רבנו הקים את המשכן, נטבע במשכן כח האין המושך את אלוקותו ית' ממעלה למטה לשכון במשכן גם אחר הסתלקות משה רבנו.

עיגולים ויושר

רבינו מדמה את הצדיק לעפר הארץ הכדורית שהכל נמשך אליה מכל צד אל נקודת המרכז שבה, והכי נמי הצדיק.

ובאמת יש הבדל מהותי כי הטבע שיסודו בהנהגה המכונה עיגולים, שהכוונה שאין בהם גבוה ונמוך מצד השפע הנשפע להם, כי נשפע בשווה לכולם. ואילו צדיק הוא בסוד האדם השלם שמהותו יושר, ובהנהגה של יושר יש חילוק עצום בין הראש לרגלים.

ומה שביארנו שהיש מתפשט ויוצא מהאין בנקודת מרכז העולם דהיינו בחי' העיגולים, זה קשה לומר, כי אם המרכז מזוכך יותר מהמקף, הרי שזה ענין יושר.

והביאור נראה כי איתא בתחילת עץ חיים³ שתחילה היה הכל אין סוף אלוקותו ית', וכשעלה ברצונו לברא עולם צמצם אלוקותו מנקודת המרכז לצדדים ונעשה חלל פנוי עגול, שבו ברא את העולמות ע"י שהמשיך קו אלוקות הנכנס מהאין סוף עד תחתית העיגול בלא לגעת בסופו. נמצא שהקו הוא בחי' יושר שיש לו ראש הסמוך לא"ס ויש לו רגלים בצד הרחוק מא"ס. והקו הזה מכונה אדם קדמון.

נמצא שבריאת העולם בבחי' יש מאין היא בנקודת החיבור של הקו הנכנס לחלל אל הא"ס הסובב אותו. נמצא לפי מה שביארנו שמרכז כדור הארץ בעולם העשיה הוא בבחי' ראש הסולם (ראש א"ק) היכן שמתחבר אל הא"ס, בקו היורד אל נקודת החלל, ויורד לתוך העולם ומתעבה, ע"י ההתרחקות מנקודת מרכז העולם, דהיינו מהאין. דהיינו שאע"פ שאנו מדברים על כדור העולם הכוונה בסוד הישר.

ונקודת חיבור הקו לא"ס הוא נקודת היש מאין דהיינו שרש כל היש שבעולמות שהכל נמשך אליו.

עוד הקדמה ישנה שהיא הדרך אל הבנת עומק העניין.

והבאתי אותה בשביל היסודות שמתבארים בה, ויש בה כמה עניינים שלא נזכרו לעיל.

כח המושך מה הוא

יש בתורה בעניין כח המושך של הצדיק לשונות סותרים, כי מתחיל בו שהוא עפר דהיינו מלכות, ומיד מבאר שהוא צדיק יסוד עולם, ויסוד הוא משפיע כידוע. בהמשך מבאר שכל הדברים נמשכים אליו, ומיד מבאר שכל הדברים נמשכים ממנו. וכן כל הצדיקים הם ענפים ממנו הרי שהוא משפיע.

ואמנם גם לגבי העפר נקט רבינו לשונות שלכאורה סותרים, כי מתחיל את התורה שכל הדברים על הארץ, שהכוונה נמשכים אליה, ומיד אומר שכולם גדלים מן הארץ, משמע שיוצא ממנה.

ולכאורה לפי זה היה אפשר לומר שיסוד העניין הוא שכל דבר נמשך לשרשו, וכוונתו שהדברים נמשכים אל הארץ בגלל שגדלים ממנה. (וכן משמע בלק"ה חזקת מטלטלין ד' ה', שישראל נמשכים לשרשם שלמעלה⁴). והכי נמי כיון שהכל נמשך מהצדיק לכן שואף לחזור אליו⁵.

³ עץ חיים שער א פרק ב' – דע כי טרם שנאצלו הנאצלים ונבראו הנבראים היה אור עליין פשוט ממלא כל המציאות ולא היה שום מקום פנוי בבחי' אויר ריקני וחלל אלא הכל היה ממולא מן אור א"ס פשוט ההוא ולא היה לו בחי' ראש ולא בחי' סוף אלא הכל היה אור א' פשוט שוה בהשוואה א' והוא הנק' אור א"ס. וכאשר עלה ברצונו הפשוט לברוא העולמות ולהאציל הנאצלים להוציא לאור שלימות פעולותיו ושמותיו וכנוניו אשר זאת היה סיבה בריאת העולמות כמבואר אצלינו בענף הא' בחקירה הראשונה. והנה אז צמצם את עצמו א"ס בנקודה האמצעית אשר בו באמצע אורו ממש (אמר מאיר בערכינו אמר הרב זה וק"ל) וצמצם האור ההוא ונתרחק אל צדדי סביבות הנקודה האמצעית ואז נשאר מקום פנוי ואויר וחלל ריקני מנקודה אמצעית ממש כזה והנה הצמצום הזה היה בהשוואה א' בסביבות הנקודה האמצעית ריקנית ההוא באופן שמקום החלל ההוא היה עגול מכל סביבותיו בהשוואה גמורה.

והנה אחר הצמצום הנ"ל אשר אז נשאר מקום החלל ואויר פנוי וריקני באמצע אור הא"ס ממש כנ"ל הנה כבר היה מקום שיוכלו להיות שם הנאצלים והנבראים ויצורים והנעשים ואז המשיך מן אור א"ס קו א' ישר מן האור העגול שלו מלמעלה למטה ומשתלשל ויורד תוך החלל ההוא כזה. וראש העליון של הקו נמשך מן הא"ס עצמו ונוגע בו. אמנם סיום הקו הזה למטה בסופו אינו נוגע באור א"ס ודרך הקו הזה נמשך ונתפשט אור א"ס למטה. ובמקום החלל ההוא האציל וברא ויצר ועשה כל העולמות כולם וקו זה כעין צנור דק א' אשר בו מתפשט ונמשך מימי אור העליון של א"ס אל העולמות אשר במקום האויר והחלל ההוא.

⁴ לק"ה – כי כל דבר נמשך לשרשו, בפרט האדם שיש לו דעת לדעת ולהפיר את בוראו יתברך שוה עקר הדעת. על פן היה נמשך לה' יתברך יותר מדאי עד שהיה מתבטל במציאות, על פן הוא טובה גדולה מה שברא ה' יתברך בחינת כח המפריה המפסיק שהוא מונע ומעכב רדיפת הדעת להכלל בו יתברך יותר מדאי כדי שיוכל לקבל האור בהדרגה ובמדה בבחינת והחיות רצוא ושוב, רצוא על ידי כח המושך, ושוב על ידי כח המפריה. עכ"ל.

אלא שבעניין המשכן, מבואר להפך כי מבאר שהמשכן משך אורות עליונים אליו. ובוזה א"א לומר ששרש העליונים בעפר התחתון. אלא צ"ל שזה בחי' שהעפר בחי' מלכות, שהעליונים שואפים להשפיע בה בסוד המרכבה.

עוד בעצם המהלך נראה סתירה שכח המושך הוא בשני קוים. כי נלמד מהארץ שהכל נמשך אליה, זה בקו של ממעלה למטה וכיו"ב הצדיק מושך ונעשה משכן לאלוהים כנ"ל זה ממטה למעלה, עוד בקו של ממעלה למטה מבואר בלק"ה חזקת מטלטלין ד' שחיות האדם מלמעלה נמשך אליו באכילה מכח העפר שקלט המזון כשגדל בארץ.

אבל מה שישראל צריכים להמשך לצדיק כיון שהוא בחי' עפר, זה כבר קו של ממטה למעלה. וכן המבואר בלק"ה הנ"ל שישראל נמשכים לשרשם כנ"ל גם זה בקו של ממטה למעלה. אמנם מצינו בעפר עניין קבלה והשפעה, כי הכל נמשך אליו וגם נמשך ממנו שמשפיע לצומח שעליו, וכן המלכות מקבלת מכל העליונים ומשפיעה לתחתונים כמ"ש ותתן טרף לביתך. אבל זה הכל בקו אחד של מלמעלה למטה.

צדיק יסוד עולם

על כן נראה כנ"ל כמו שנראה גם על פני השטח שעיקר המסר בתורה הזו זה עניין הצדיק יסוד עולם. וצריך לומר שכח המשיכה אל הצדיק הוא בשני קוים דייקא.

וכד תדייק תמצא שהקו של ממטה למעלה לא נמצא אלא בצדיק (כמבואר בתורה בד"ה והנה היה ראוי שימשכו כל בני אדם לזה הצדיק).

הצדיק מכונה "כי כל בשמים ובארץ" ונתבאר בתורה כח^{כז} שרמוז בזה שהוא בין שמים וארץ. וכן מצינו במעשה מכל מלך וכן שפחה שנתחלפו שאיש היער שהוא הצדיק, ביתו היה באויר בין שמיא וארץ. (והבנים ע"י שדכקו בו עלו עימו לביתו וגרו בו) נמצא שגם בהצדיק אין מטה מעלה ומכל צד נמשכים אליו.

ונראה לומר שהכוונה בזה, שמכח העפר שהיא הענוה שבו, יש לצדיק כח למשוך עליונים אליו ותחתונים אליו. נמצא שהצדיק עומד בצוואר העולם בין שמים וארץ ומאחה את הקרע^{כח} (כדוגמת הקרע שבבגד שמושכים מכאן ומכאן ומחברים).

נמצא שעליונים שואפים אליו כיון שדרכו מתלבשים במלכות וכן"ל. ותחתונים נמשכים אליו כיון שהוא הפתח וצינור להכלל בשרשם שלמעלה. כי "צדיק יסוד עולם", ויסוד דרכו עולה המ"ן ודרכו נשפע המ"ד, כי הוא עומד בין המשפיע והמקבל לחברים.

(צ"ע לפ"ז אינו דומה לארץ שהכל נמשך אל נקודת המרכז שלה ולא שהיא צינור אל העליונים או תחתונים ולפי מה שביארנו לעיל זה מיושב שמרכז נקודת הגשמיות היא האין ושם אחוז הצדיק כי שם יסוד העולם)

אע"פ שהשתוקקות התחתון לקבל מהעליון הוא כח שנמצא בתחתון, אבל מה שבוחר דווקא את הצדיק העניו להעלות דרכו את ההשתוקקות הזו, זה מצד כח המושך שבצדיק. וכן כח העליון להשפיע הוא כח שנמצא בעליון, אבל מה שבוחר דווקא בצדיק העניו להשפיע דרכו, זה מצד כח המושך שבצדיק.

כך משמע בתורה זו ואולי אפ"ל ביאור בזה – כי הענוה שבצדיק שהוא מרכבה ליסוד, היא מתכונת ספירת היסוד, שאע"פ שכל השפע נמצא אצלו, הוא לא מחזיק עצמו כמקור אלא כמעביר בלבד, בבחי' האומר דבר בשם אמרו, וגם אין לו שום נגיעה בשפע לשנותו, ובבחי' ויגד לכם את בריתו, (שמבואר בתורה כי אות י' שע"כ הגדה לשון גיד כי היא עדות שצריך להיות בבחי' מעביר בלבד בלא שינוי וכן בעדות כתיב ואם לא יגיד וכו').

וזהו דאיתא בתורה קל ותורה יא שגאווה היא פגה"ב, והביאור כי המתגאה עושה עצמו מקור ולא כצינור להעביר שפע מהעליון. לכן דייקא אל הענוה שבצדיק נמשך האור העליון להשפיע דרכו.

וכן המלכות המעלה מ"ן לעליון נמשכת להעלות מ"ן דרך צדיק שנעשה צינור לאורות עליונים ולא שעושה מעצמו מקור.

נמצא שהתחתון ששואף להכלל בעליון בוחר בצדיק כיון שהוא אין, וכן העליון ששואף להתלבש בתחתון בוחר בצדיק כי הוא אין ודרכו יעבור השפע בלי שינוי.

וצ"ל שכל זה נעשה בבחי' ממילא ולא מדעת ובחירה, כי לשון "כח המושך" משמע שהשפלות בעצמה יש בה התכונה למשוך. וכלשון רבינו היכן שאתה מוצא גדולתו שם ענוותנותו, דהיינו שגדולתו נמשכת דייקא אל ענוותנותו. בבחי' אשכון את דכא.

והביאור כי באמת התחתון לא מחפש את הצדיק, אלא את הקב"ה, והצדיק רק היכי תמצי להגיע אל הקב"ה. נמצא שהבחירה בצדיק היא בדרך ממילא, מצד שהוא הצינור היחיד להעלות את מעשינו אל הקב"ה. וכן

^{כז} כעין כח המושך וכח המכריח, מצינו כח הרדיפה והמעכב בתורה כד שעל ידן משיגין אורות נפלאים שהם למעלה מרוחין ונפשין בבחי' מטי ולא מטי, שרק ע"י שניהם דייקא ניתן להשיג איזה רשימו מאורות נפלאים ההם. אבל אין זה כח המושך אלא הרודף. אלא שבאמת גם מה שישראל נמשכים לשרשם לכאורה אינו כח מושך אלא נמשך ואפשר דהיינו רדיפה דמחשבתיה.

^{כח} תורה כח אות ג' – וְאָמַר שָׁם, וְקָם בֵּין שְׁמֵיָא לְאַרְעָא הֵינֵי הַתְלָמִיד חָכָם הָאֲמָתִי הוּא בֵּין שְׁמֵיָא לְאַרְעָא, פְּתִיגוּמוּ: "כִּי כָל בְּשָׂמִים וּבְאָרְץ" וְאֶחָד בְּשָׂמִיָא וְאַרְעָא. עכ"ל.

^{כז} ב"ר לט ג' אחות לנו קטנה זה אברהם אבינו

ממעלה למטה כל כוונת הש"י היא אל המלכות דהיינו אל ישראל (בבחי' רד כי שיחת עמר) והצדיק הוא הצינור ופתח אל המלכות.

כח המכריח המעכב

בלק"ה מבאר באריכות שאפשר וצריך להמתיק את הכח המכריח (בלק"ה חזקת מטלטלין מבאר שזה סוד קרבן העומר וספירת העומר), ואזי על ידו דייקא נעשים כלים להשגת אלוקות, כי האלוקות מצד עצמה היא רבוי אור, לכן כח המושך לבדו יכול גם להזיק, וכדמצינו בנדב ואביהו (לק"ה י"ט ה' ה'), אבל כשכח המכריח הוא במדה נכונה, אזי נעשים על ידו דייקא הכלים להשגת האלוקות.

ועוד מבאר בלק"ה (חזקת מטלטלין ד') ששני כוחות אלה הם היצ"ט והיצה"ר ושעל זה אמר רבינו בתורה מט תנינא שטוב שיש יצה"ר כי אפשר על ידו לעבוד עם היצ"ט את הש"י בהתלהבות וחמימות. עוד שם מבואר שהצדיק ע"י שזכה לענוה ביותר, ממנו נמשך כח המושך לעפר/כ"ה, וממנו למזון הגדל בו שעי"ז יש כח במזון למשוך חיות ולחבר נשמה לגוף של האדם האוכלו.

הכבוד והגדולה נמשך לשפלות

רבנו מבאר כאן שהכבוד והגדולה נמשך מהצדיק שזכה לענוה בתכלית, דהיינו שהוא מחלק כבוד לראויים לו. כבוד אנו רגילים לפרש שנרדף לחשיבות, אבל כאן מתבאר שהכבוד הוא בבחי' כבוד ה' מלא את המשכן, שהוא השראה אלוקית/י"ז.

מבואר שהכבוד נמשך אל השפלות, כי מדת השפלות יש בה כח המושך/י"ז. ועיין מזה בתורה ו' כל הבורח מהכבוד הכבוד רודף אחריו. ומחלק שם בין כבוד מלכים לכבוד אלקים, דהיינו שכל הבורח מכבוד מלכים הכבוד אלקים רודף אחריו. ועיין תורה ריט שהמקטין עצמו גם הקב"ה מקטין עצמו כלפיו, וכן כתיב ה' צלך ודרשו בספרים שהקב"ה מתנהג עם האדם מדה כנגד מדה כמו הצל.

תורה ע' מיוסדת על הפסוק העוסק ביום הקמת המשכן שמושה רבנו קרא לאהרן ובניו וזקני ישראל דהיינו לכל החשובים ומכובדים בישראל, ומבואר שהקריאה היתה שמכח השפלות של הצדיק, נמשכים אליו הצדיקים לקבל ממנו במשכן דייקא, אליו המשיך הצדיק את השראת השכינה, את הכבוד הראוי להם, דהיינו השראת אלוקות שהיא הגדולה והכבוד.

מה שמכנה שם את הכבוד גדולה צ"ע, כי ידוע שהחסד נקרא גדולה כמ"ש לך ה' הגדולה והגבורה. אבל ראה בפנים עה"פ זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד מבואר שהשפע שזוכים מהצדיק הוא בחי' חסד, וכן מבואר בפירוש בתורה עב תנינא שהצדיק האמת בחי' משה בהסתכלותו המשיך גדולה דהיינו שפלות.

עוד מבאר רבנו שמשכן לשון משכני אחריו, ונראה כוונתו כדמצינו בחז"ל צדיקים מרכבתו של מקום. והביאור נראה כי כל רוחני שואף להתלבש בדומה לו בגשמיות, לעשות לעצמו גוף, להתגלות על ידו בארץ בבחי' והארץ האירה מכבודו שזה תכלית כל הבריאה כמ"ש לכבוד בראתי וכו', וזהו כבוד ה' מלא את המשכן דהיינו שרוכב ומתלבש ושוכן בהדומה לו.

ובזה יבואר מה שכאן מבאר שהמשכן כוחו למשוך אלוקות למטה הוא מכח המושך הנובע מהשפלות של הצדיק, ובסוף תורה א' תנינא מבואר שהשכינה שרתה במשכן מכח ציורא דמעשה בראשית וגן עדן שנעשה בו, כי באמת היינו הך, אלא ששם דיבר מצד הדומה לו בגשמיות, וכאן מדבר מצד הדומה לו ברוחניות, דהיינו שמכח השפלות של הצדיק נעשה דומה להש"י במדותיו ודרכיו ועי"ז נעשה משכן לאלוקות. ומכאן זה יש לצדיק כח להקים את המשכן הגשמי דהיינו למשוך אליו אלוקות.

ויש בזה חידוש שגם אחר פטירת משה הצדיק העניו מכל אדם, נשאר במשכן הכח להיות מושך אלוקותו ית' מכח משה רבנו, וכמבואר במדרש שכל הכלים שעשה נגזזו ועדיין גנוזים לעתיד לבוא. ואולי זה בחי' הסוגיה ב"ק צח צט בדין אומן קונה בשבח הכלי, שמושה חקק במשכן שהקים ובכלים שעשה בצלאל בשליחותו את

^{כ"ה} **אולי אפ"ל** שמבואר כאן בתורה זו שענוה בחי' עפר נמצא שמחמת שהצדיק נעשה בחי' עפר ע"כ ממנו מקבל העפר כח המושך וצ"ע במה עולה הצדיק שהוא עפר על העפר בעצמו עד שיהיה משפיע לו. ונראה לבאר עפ"י תורה סו תנינא שהצדיק יסוד פשוט שממנו מקבלים כל היסודות נמצא שבחי' העפר של הצדיק עולה בהרבה על יסוד העפר בעצמו כי אצלו השם עפר אינו אלא שם מושאל שהרי אין בו את החסרונות של העפר שהם כבדות ועצבות אלא רק תכונת הביטול עד בחי' אין ממש שהוא בחי' יסוד פשוט שרש ליסודות.

^{י"ז} **וצ"ל** שזה היינו הך שהחשיבות אמיתית שיש לאדם נובעת מהשראה שיש עליו, אלא שיש בזה גם הרבה דמיון, שאדם נדמה לחשוב ובאמת למעלה אין לו חשיבות כלל. כמבאר בפסחים נ. ורבנו מיוחד בהזוהרתו ממפורסמים של שקר כידוע. מאידך ראה תורה ח' תנינא שכל מנהיג יש לו איזה בחי' רוח קדוש.

^{י"ז} **ואולי אפ"ל** שזה בחי' החי' שמבואר בתורה א' שהוא כח המושך את לב רואהו לתת לו מתנת חנים. ועי"ז מתקבלין התפלות ועי"ש ביאור הליקוטים (בתחילת ביאורו לתורה א' ד"ה תיו) שרומז לבאר עניין חקיקת התיו עפ"י תורה ריט – "אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו", כי בשאדם מקטין את עצמו, אז השם יתברך גם כן מקטין את עצמו, אבל בשאדם מתגאה ומתגדל, אזי השם יתברך גם כן מראה גאנותו וגדלו, וזהו: "אם יסתר איש במסתרים", ששאדם מקטין ומסתיר את עצמו במסתרים, דהיינו שמסתיר ומעלים ומקטין את עצמו בענין ושפלות, אזי ואני לא אראנו, שאני גם כן מראה עצמי אליו בבחינת לא. שהוא בבחינת אין ואפס בבחינת ענוה ושפלות, וכנ"ל: עכ"ל. דהיינו כי החן הוא שע"י תורה בכח מכין כלי הנ' שהוא שפלות ואזי גם הקב"ה משפיל עצמו כנגדו ונעשה בליבו חקק ואין ונעשה מקום בלבו לבקשתו.

העונה שלו, באופן שלעולם נשאר בהם כח המושך. למשוך השכינה לשכון כמשכון במקום המיועד לכך שמסודר בצורה דעובדא דבראשית וג"ע.

עד כאן ההקדמה

תורה ע נבין בט

כדרכו פותח רבנו את התורה בפסוק שבו מצא רמז לכל השגתו בתורה זו

ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל [ל']/[לא]:

הפסוק הזה מדבר ביום השמיני למילואים אחרי שבעת הימים שקדמו לחנוכת המשכן שבהם מילא את ידי הכהנים להכניס לעבודת המשכן והמזבח. ועיין פרש"י עפ"י מדרש עשרה עטרות נטל אותו היום ואחד מהם שהיה ראשון להשראת שכינה. ובפרשת פקודי^{כב} מבואר שכל אותם ימים היה משה רבנו בונה את המשכן ומפרקו בכל יום עד שביום השמיני הקים אותו/כ"ו וזכה להשראת השכינה בו כמ"ש "וירא כבוד ה' אל כל העם" והשראת השכינה היא כבוד ה' התגלות אלוקותו בארץ שזכו ישראל מכח המושך של משה רבנו הצדיק המיוחד שבדור העניו מכל אדם שע"ז יש בו כח למשוך את לב ישראל לאביהם שע"ז משך את לב כל ישראל לנדב למשכן ואת כל הרצונות ונדיבות הלב הזו העלה מ"ן ועורר ע"ז ומשך את רצונו ית' לרדת ולשרות בארץ. זה הנושא שאותו מבאר רבינו בתורה זו.

ובו ביום נכשלו נדב ואביהו וטעו בסוד כח המושך והמכריח (לק"ה יו"ט ה'), כיון שלא התבטלו להצדיק משה העניו שממנו מקבלים את הגדולה/כ"ו.

עוד מבואר במדרש (ויקרא רבה יא ו') שכל ימי המילואים שימש משה כהן גדול וסבר שהכהונה שלו וביום השמיני א"ל הקב"ה שאהרן ובניו יהיו כהנים, וקרא לזקנים לכבדם (מדרש גדול) ושיראו שמינוי אהרן ובניו מהקב"ה (תנחומא ישן ה' ופרש"י שם).

וזהו שמבאר כאן רבנו שמשה קרא לאהרן ובניו והזקנים כדי לחלק להם הכבוד הראוי להם כי ממנו נמשך כל הכבוד ומחלקו לכל אחד כפי השפלות שבו דהיינו למי שבורח מהכבוד. ונדב ואביהו בני אהרן גם הם היו בכלל אלה שקרא להם אהרן, אלא שטעו לקחת לעצמם יותר ממה שחילק להם משה רבנו. ולעשות מעשה לשם שמים/כ"ו בלא עצה ממשה רבנו, ונתקיים בהם ובקרובי אקדש.

^{כא} לא ידוע זמן ומקום אמירת תורה זו

^{כב} בדפוס נמצא תורה ע' בצילום 113 טור ד'

^ל ויקרא ט' א'

^{לא} **פרשת שמיני ויקרא פרק ט'** (א) ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל: (ב) ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעלה תמימים והקרב לפני יי':

פרש"י – (א) ויהי ביום השמיני – שמיני למילואים הוא ר"ח ניסן שהוקם המשכן בו ביום ונטל י' עטרות השנויות בסדר עולם (ומובא בשבת פז): **ולזקני ישראל** – להשמיעם שעל פי הדבור אהרן כנס ומשמש בכהונה גדולה ולא יאמרו מאליו כנס:

שפתי חכמים – ומשום הכי קאמר בה"א הידיעה השמיני המיוחד משום העשר עטרות שנטל, ואלו הן, ראשון למעשה בראשית, ראשון לחדשים, ראשון לנשיאים, ראשון לכהונה, לעבודה, לירידת האש, לאכילת קדשים, לאיסור הבמות, לשכון שכינה בישראל, לברך את ישראל: (עפ"י תורת כהנים ספרא שמיני א)

^{כב} **פרשת פקודי שמות פרק מ'** (יז) ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן: (יח) ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו וישם את קרשיו ויתן את בריחיו ויקם את עמודיו:

^{כג} **תנחומא פקודי פרק יא** – כבר נצטערו בצלאל ואהליאב וכל חכמי לב להעמידו ולא היו יכולין והיה משה מיצר על דבר זה עד שאמר לו הקב"ה למשה לפי שהיית מיצר שלא היה לך עשייה ולא חלק במלאכת המשכן לפיכך לא יכלו אותן חכמים להעמידו בשבילך כדי שידעו כל ישראל שאם על ידך אינו עומד שוב אינו עומד לעולם ואיני כותב לו הקמה אלא על ידך שנאמר ויקם משה את המשכן וכן הוא אומר וידבר ה' אל משה ביום החדש הראשון באחד לחדש תקים את משכן אהל מועד אמר משה רבש"ע איני יודע להעמידו אמר ליה עסוק בידך ואתה מראה להעמידו והוא עומד מאליו ואני כותב עליך שאתה הקימותו שנאמר ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן ומי העמידו משה שנאמר ויקם משה את המשכן אמר רבי חייא בר יוסף כל שבעת ימי המילואים היה משה מפרקו ומעמידו ב' פעמים בכל יום שנאמר תקים הוקם רבי חנינא אומר שלשה פעמים שנאמר תקים הוקם ויקם.

^{כד} **צ"ע כי** מה שלא נטלו עיצה ממשה רבנו זה מצד כח המכריח שמרחיק מהצדיק ומאידך מה שהקריבו אש זרה היה ריבוי של כח המושך, משמע שטעותם לא היתה שהתגבר בהם כח אחד. ונראה לומר שבאמת טעותם היתה שלא המתקו את הכח המכריח, כי כשהוא ממותק אזי עושה גבול לכח המושך וגם לא מרחיק מהצדיק.

^{כה} **עיין לק"ה** תערוכות ה' ז' שסברו שיום נוראה כזה שהאיר בו אור הגנוז, קדושת היום תועיל לכלות בו לגמרי את הסט"א שגרמה לעגל על אף כל הניסים שנעשו לישראל, וכיון שטעו לא זכו לגמור בחייהם אלא במותם תיקנו הרבה שנתקדש המשכן על ידם. (נראה כוונתו שמכח נשמתם שעלו מ"ן ירדה השכינה בבחי' מ"ד, ואם היו זוכים היתה עבודתם בעצמה עולה מ"ן והיו מתקנים בחייהם)

כדי לבאר כיצד קרא להם משה רבנו, מתחיל רבנו לבאר עניין כח המושך שמצינו בארץ בחוש, ובאמת הוא מכח הצדיק, שלו יש את עיקר הכח המושך למשוך אליו את כל העולם ובעיקר את אלוקותו ית' כבוד הש"י, ולחלקם לראויים לזה.

כי כל הדברים הם על הארץ כמו שאנו רואין בחוש, שהכל גדל מן הארץ/ ^{ל"ו} צ"ע כי גם מה שלא גדל מן הארץ נמשך אליה ואפילו ככב שמעולם לא היה בארץ אם יתקרב אליה ימשך אליה, ועוד שלכאורה הגידול מן הארץ אדרבה הוא בחי' התרחקות ממנה, ואולי הכוונה שכיון שגדל מן הארץ, מוכח מזה שהחיות המגדלת את הדברים נמשכת אליה, וממנה לדבר הגדל, וכפי שיתבאר בהמשך שהכוונה כאן לכח המושך שיש בעפר, וכל הדברים והבריות הולכים ומונחים על הארץ, וא"א שיפסקו ויתרחקו מהארץ. אם לא ע"י כח המכריח, היינו ע"י שיש מי שמכריח הדבר ונוטלו ממקומו מהארץ, ומרחיקו ממנה. וכפי כח המכריח כן נתרחק הדבר מהארץ. ואח"כ כשנפסק כח המכריח, חוזר הדבר לארץ^{ל"ז}. כגון אם זורק אדם דבר למעלה אזי ע"י כחו מכריח הדבר ומפסיקו מהארץ. וכפי כוחו, כן מכריח הדבר וזורקו למעלה יותר. ואח"כ כשנפסק כחו, שהוא כח המכריח, חוזר הדבר ונופל להארץ. כי הארץ יש לה כח המושך ^{ל"ח} [ל"ט], וממשכת כל הדברים לעצמה. כי אם לאו לא היו יכולים להתקיים עליה, כי היה ראוי ליפול ממנה, מחמת שהוא^מ כדורית ^{מ"א} כמבואר בזוהר/מב' ובגמ' ע"ז/מג', וכל בני העולם עומדים סביבה כידוע ^{מ"ב} [מ"ג], אך שיש לה כח המושך.

כי המשכן נצטוו אחרי חטא העגל וזהו שמיד כשקרא משה לאהרן ובניו כנ"ל ציוה קח לך פר וכו' ופרשי הפר לכפר על עון העגל, משמע שהיה ידוע שמה שמעכב את השראת השכינה היה עון העגל אלא שהם רצו לתקן בבת אחת הכל, ודחקו את השעה, ומשה ידע לכונן את מידת הכח מושך והמכריח וציוה לכהנים להקריב פר ואיל וכו' ולישראל עוד קרבנות ועל ידם להעלות מ"ן את תשובתו ורצונו בכפרה על עון העגל וע"ז להמשיך את השכינה למשכן, וכמו שזכו באמת אחרי הקרבת הקרבנות וברכת כהנים כתיב וירא כבוד ה' אל כל העם. ואז התלהבו נדב ואביהו ורצו בזכות השראת השכינה לבטל לגמרי את הסט"א ומתו. ואז גילה משה רבינו (ויקרא י"ג) שכבר רמז לו הש"י (שמות כט מב ונקדש בכבודי. דהיינו פרשת תצוה בה נצטוו כיצד תיחיה חנוכת המזבח) שהקדושה תרד רק ע"י שנפש של צדיק גדול תעלה מ"ן לעוררה וסבר שהוא או אהרן ימותו. ועפ"י הנגלה בקרובי אקדש נראה הכוונה שבזמן של גילוי אהבה כזו של השראת שכינה ההכרח לעורר יראה כדי שלא לפגום בכבוד, ומיתת צדיק מעורר יראה גדולה.

^{ל"ו} צ"ע כי אם נתלוש גוש עפר אין בו בעצמו כח משיכה אע"פ שכח הגידול יש בו.

^{ל"ז} מתוצר - להארץ

^{ל"ח} ספר הברית ח"א מאמר ט' פ"ז ד"ה ובארץ שם הבורא

^{ל"ט} **ספר הברית** - חלק א מאמר ט חוג הארץ - פרק ז הלא כל הארץ לפניך לפי מה שכתבנו בפרקים הקודמים מיושב מבני אדם אפילו באמריקא אשר בני אדם הדירים שמה הולכים בקומה זקופה כמונו, רקיע על ראשם ושמים ממעל להם ורגליהם רגל ישרה על הארץ מתחת כפות רגלינו ממש הנקראים (אנטיפאדען). וכי תאמר בלבבך מדוע לא יפלו האנשים ההם וכל אשר להם מן הארץ לתוך אויר השמים, על זה תען לשוני דע ידידי כי הטביע הבורא יתברך בכל הגופים הגשמיים חיים או בלתי חיים כח עצלות אחד אשר יקרא בשם הכובד, וע"י הכח הזה כל גוף נח ושקט במקום אשר ינוח ובאשר הוא שם כל זמן ועדן אשר לא יכריחו איהו מכריח לעזבו ולהתנועע אל מקום אחר, והמופת לזה כאשר תזרוק אבן למעלה תצטרך להשליכו בכח אשר יכריח עצלות הכובד שבו להתפרד מן הארץ, אמנם מלמעלה למטה לא תצטרך להשליכו בכח רק להפילו לבד כי מאליו יכריחו הכובד שבו למהר להדביקו על הארץ, כי כח הכובד אשר בכל גוף וגשם בהיותו מרוחק מן הארץ ישתדל לקרבו נגד מרכז הארץ מכון בקו ישר הולך להדבקן לארץ, וזה כח הכובד נקרא בלשונם (גראוויטאטס), וביען כי לכל חלקי הגוף יש כח הכובד הזה צריך שימצא בכל גוף נקודה אחת אשר סביב לה כל חלקי הגוף ההוא במשקל שווה, וכאשר חקרנוה כן היא באמת, וזאת הנקודה נקראת מרכז הכובד, ובלשונם (סענטרוס גראוויטאטס), ואם כן יש מרכז לכל כובד שבכל נמצא. ובארץ שם הבורא יתברך סגולה נפלאה שמושכת אליו כל הגשמיים החונים סביבה מכל צד, והסגולה הזאת תקרא בשם כח המושך הנקרא בל"א (אנציהונגס קראפט), ולהיות שהארץ היא כדורית לא יתפעל כח המושך הזה שבה כי אם עד מרכזה, כי משם והלאה תפעל להמשיך אליה הדברים אשר שמה מעבר השנית ג"כ עד מרכזה כי נודע שהמרכז בעיגול הוא סוף העיגול ותכליתו, לכן אמור שיעקר כח המושך שבארץ הוא במרכזה עם היותו בכלה:

^כ גם בדפ"ר ותדלו - שהוא, ומתורלו - שהיא

^{כ"א} וזהו ויקרא י. ועיין ע"ז מא. ותוס' שם ד"ה ככדור, וירושלמי ע"ז ג' א' ופני משה שם ד"ה כד בעא, וזהו חדש בראשית מאמר ויהי מאורות (בפ' הסולם אות תריט) במדבר רבה י"ג יד, ספר הברית א' ט' פ"ג ופי"ב.

^{כ"ב} **זהו ויקרא י.** (עם פ' מתוק מדבש) - **ובספרא דר' הונא סבא פריש יתיר** ובספרו של רב הונא סבא ביאר יותר, ואמר דהא כל ישובא מתגלגלא בעגולא ככדור כי כל ישוב הארץ הוא עגול ככדור (הגם שהלשון כאן נראה אחרת, ע"ז כן הוא הביאור, שכן הסכימו כל החכמים, כמבואר בספר הברית מאמר ט פ"ח והלאה), א"לן לתתא וא"לן לעילא יש בני אדם בחלק התחתון של כדור הארץ, ויש בני אדם בחלק העליון של כדור הארץ, (וגם אותם בני אדם שהם בחלק התחתון של הכדור עומדים ורגליהם על הארץ וראשם למעלה, כי כך הטביע הקב"ה בטבע, שהארץ תמשיך אליה כל דבר כבד כנודע), וכל אינון בריין משגיין בתווייהו וכל אותם הבריות שהם משונות במראיהן, הוא משגיין דאויקא כפום כל א"ת ואתר מחמת שינוי האויר כפי שיש בכל מקום ומקום, וקיימין בקיימיהו כשאר בני נשא ועומדים בקיומם וחיים כשאר בני אדם, ורב הונא סבא סובר כדעה הראשונה ששבע ארצות הם שבעה אקלימים, וחכמי הדרום חולקים עליו, ורבי שמעון היה מיושבי דרום, וסבירא ליה כחכמי הדרום. ועל דא ועל כן לפי שברא הקב"ה את הארץ בצורת כדור, לכן אית אתר בישובא כד נהיר לא"לן חשיף לא"לן יש מקום בישוב שבעת שמאיר לאלו שבעד זה של הכדור, נחשך לאלו שבעד השני של הכדור (כגון בימי הקיץ כשמאיר אור היום בארץ ישראל, אז נחשך באמריקא), לא"לן יממא ולא"לן ליליא לאלו הוא יום ולאלו לילה, ואית אתר דכוליה יממא ויש מקום בישוב שכולו יום, ולא אשתכח ביה ליליא בר בשעתא חדא ועיקרא ולא נמצא בו לילה רק שעה אחת מועטת, כי

וע"כ כשנפסק כח המכריח, וחוזר הדבר ונופל למטה להארץ, כל מה שמתקרב יותר למטה, הוא פורח ונופל למטה במהירות יותר [מ']^מ, זה מחמת שמתקרב להכח המושך

בתקופת טבת לצד דרום העולם יש מקום שכולו יום, ולצד צפון העולם יש מקום שכולו לילה, והשמש מאיר שם רק כחצי שעה, ויש מקום בעולם ששעה חדשה החורף לא מאיר שם השמש כלל.

ועיין זוהר חדש בראשית מאמר ב' ויהי מאורות שרבי יוסי אמר שהעולם עגול ככדור בפירוש הסולם הוא אות תריט ^מ**עבודה זרה דף מא.** (חכמים אומרים כל צלם שאוחז בידו מקל צפור או כדור אסור ומבארת הגמרא) כדור שתופש את עצמו תחת כל העולם כולו ככדור. (כלומר שהצלם תופס את כל העולם הדומה לכדור בידו)

תוספות – ככדור. שהעולם עגול כדאיתא בירושלמי שאלכסנדרוס מוקדון עלה למעלה עד שראה כל העולם ככדור ואת הים כקערה פי' ים אוקינוס שמקיף את כל העולם:

ובירושלמי ע"ז פ"ג ה"א – וחכמים אומרים אינו אסור אלא כל שיש בידו מקל או ציפור או כדור. מקל שהיה רודה בו את העולם. ציפור ותמצא בקן ידי לחיל העמים. כדור שהעולם עשוי ככדור. א"ר יונה אלכסנדרוס מוקדון כד בעא מיסק לעיל והוה סלק וסלק סלק עד שראה את העולם ככדור ואת הים כקערה בגין כן ציירין לה בכדורא בידה..

פני משה – כד בעא מיסק לעיל. עשה דבר אחד וישב על הנשר להגביה עצמו למעלה ולראות על פני הארץ ככתוב בד"ה שלהם:

ובמדרש רבה (במדר"ר י"ג י"ד) **מזרק אחד פסח, פנגד העולם שהוא עשוי ככדור הנזרק מיד ליד, למה משקלו** (במדרב ז, יג): **שבעים שקל, ששלוטו שניהם על שבעים אמות שהם מסוף העולם ועד סופו. ומנין שהים עשוי דיוגמת קערה והעולם עשוי ככדור, כההיא דתנינן, וחכמים אומרים אינו אסור אלא כל שיש בידו מקל או צפור או כדור קערה וסיף וצטרה וטבעת. מקל, שהוא רודה בו את העולם. צפור, (ישעיה י, יד): ותמצא כקן ידי לחיל העמים. כדור שהעולם עשוי ככדור. אמר רבי יונה אלכסנדרוס מקדנוס כד בעי מיסק לעיל הוי סליק וסליק עד שראה את העולם ככדור ואת הים כקערה.**

^מ שם פרק ה' ופרק ו'

^מ**ספר הברית** – חלק א מאמר ט חוג הארץ – פרק ו – וכעת כל ספן הולך דוקא באמצע הים ודורך על במתי ים, ויורדי הים באניות המה ראו כל אפסי ארץ ומצאו כל המדינות בפרט החלק הגדול הנקרא (אמעריקא) אשר בארץ מתחת למקום אשר אנו שוכנים עליה, לא כאשר דמו הפילוסופים הראשונים והרבה מחכמי ישראל בימי קדם, שאמרו שלא נתגלה מכדור הארץ להיות יבשה ומדור לבני האדם מכל החיים אלא חציו העליונה לבד ועל הארץ מתחת אין עוד אדם ובהמה כי חציו התחתונה שקוע במים בימים ואין שם ישוב רק דגי הים ירגעו שמה, והמה גדולי הערך נשיאי יהודה ואנשי השם, הרד"ק ז"ל, אבן עזרא ז"ל, בעל צורת הארץ, והישראלי, ובעל שבילי אמונה, ורבי שלמה בן גבירול כאשר אמר בתפלתו הנקרא כתר מלכות בעשותך כדור הארץ נחלק לשנים חציו יבשה וחציו מים:

^מ ספר הברית שם פרק ו' ד"ה זאת ועוד אחרת

^מ**ספר הברית** – חלק א מאמר ט חוג הארץ – פרק ז – זאת ועוד אחרת לאות ולמופת על כח המשיכה של כדור הארץ הוא שכל הנופלים מן האויר על הארץ אין נפילתם במהירות שזה רק כל עוד אשר יתקרב הגשם ההוא אל הארץ ימהר בתנועת נפילתו להתקרב לארץ מפני שיותר שיתקרב דגשם אל הארץ יותר יתחזק כח המושך שבארץ למהר להפילו ולדבקה בו, ויתחייב מזה ג"כ כי כח המושך שבארץ ימשיך וידביק כל הנמצאים אשר עליו מסביב אל עמק מרכזו לולא יהיה גוף אחר אשר יהיה לשטן לו מעבור בגבולו ומעכבו, לכן תמיד קו הנטיה מהגופים שבאויר הנופלים למטה לארץ היא בקו הישר היוצא ממרכז כבדם מול מרכז כדור הארץ והיא הדרך היותר קצרה, וככה הוא הקו היוצא ממרכז כבדות כל אדם וכל החיים על פני האדמה תמיד בישר נוכח מרכז הארץ בכל מקום שעומד עליו:

של הארץ, ע"כ נופל במהירות יותר למטה.

עתה יבאר שכח המושך והמעכב שמצינו בארץ נמצא גם בצדיק כיון שעושה עצמו כעפר, ובלק"ה מבאר יותר שגם כח המושך של הארץ היא מקבלת מהצדיק (וכפי שנתבאר לעיל בהקדמה).

והצדיק הוא בחי' עפר הנ"ל, כי הצדיק הוא יסוד עולם כ"ש (משלי י) וצדיק יסוד עולם, הוא היסוד שעליו עומד העולם וכל הדברים עומדים עליו ברוחניות כמו שעומדים על הארץ בגשמיות. ויש לו כח המושך להמשיך כל הדברים אליו.

כי זה הצדיק שעליו עומד העולם הוא רק יחיד בעולם כי יש צדיק אחד בדור שעולה על כולם שהוא יסוד עולם, שכל הדברים נמשכים ממנו (ז') כנ"ל לגבי הארץ שהכל גדל ממנה. ואפי' כל הצדיקים הם רק ענפים ממנו, כ"א לפי בחינתו דהיינו קרובו לצדיק^א. יש שהוא בחינות ענף ממנו דהיינו התלמידים ויש שהוא בחינות ענף מן הענף דהיינו תלמיד של תלמיד^ב.

כי זה הצדיק היחיד בעולם, הוא עניו ושפל^ה, ומשים עצמו כעפר, בבחינות מה שאמר אברהם אבינו (בראשית יח)^ו ואנכי עפר ואפר^ז. וע"כ הוא יסוד עולם, היינו בחי' עפר, שכל

^א משלי פרק י (כה) כעבור סופה ואין רשע וצדיק יסוד עולם:

מלבי"ם (כה) כעבור סופה ואין רשע – הרשע אין לו שורש חזק במציאות רק קיום מקרי, כדבר הבלתי נשרש בחזק אשר כעבור סופה וסערה ישארו הרוח כן בעוד שהשנים כסדרן יתקיים כפי הטבע, אבל בעת מהומה תשארו סופה ותשערהו ממקומו, אבל צדיק יסוד עולם – שהוא י"ל קיום בהמציאות מצד שלמות נפשי ומצד השגחת ה', ובעת סופה לא לבד שלא ינידוהו הרוח ומקרי הזמן, כי הוא כיסוד מוסד לא לבד לעצמו רק לעולם הכללי, כמו שהיה בנח, וכמ"ש בב"ר (פ' נח) כעבור סופה זה דור המבול וצדיק יסוד עולם זה נח, וכן נדרש שם מ"ש לקמן (י"ב ז, וי"ד א'):

^ב עיין תורה זו תנינא שהוא יסוד פשוט שרש וקשר כל היסודות

^ג צ"ע האם לפי צדקתו או לפי קרובו לצדיק האמת, ועיין תורה זו אות א' – והתלמידים הם עם הצדיק משרש אחד, רק שהם תלויים בו כענפים באילן. שהאילן יונק חיותו משרשו, והענפים יונקים חיותו דרך האילן. ויש בזה כמה בחינות, כי יש תלמידים שהם בבחינת ענפים ויש שהם בבחינת עלים, וכן שארי הבחינות.

^ד ויש צדיקים שרחוקים ממנו מאד ואעפ"כ כולם מקבלים ממנו. עיין תורה זו אות א' – ויש אחד שבאתגליא אין לו שום ממשלה, ואף על פי כן באתבטיא ובהעלם גדול, הוא מושל על כל הדור, ואפלו על כל צדיקי הדור. כי כל נשמותיהם הם כלם תחת ממשלתו ומלכותו, וכלם נכנעים וכפופים אליו. רק שהוא בהעלם גדול, בבחינות (מלאכי א'): "בכל מקום מקטר ומגש לשמי".

^ה עיין חיי מוהר"ן – אות תצו – (נג) פעם אחת היו מדברים לפניו בענין גדלות, ענה ואמר מה אתם צריכין לדבר מגדלות הלא אני אין לי גדלות (כלומר ואתם אף יעלה על דעתכם שיהיה לכם איזה גדלות, מאחר שאפלו אני אין לי גדלות) כי בך התפאר עצמו רבנו זכרנו לברכה בזה שהוא יכול לומר על עצמו שאין לו גדלות שזה עקר תכלית שלמות העונה, כמו בחינת משה רבנו שכתב על עצמו והאיש משה עני מאד, וכמובא בגמרא שאמר רב יוסף אל תתני עונה דאיכא אנא:

עיין חיי מוהר"ן רסט – (כט) יום ד' דאלול תקס"ט, ברסלב, אמר: אני עני מכל המפרסמים, כי כל אחד יש לו עבודתו, ואני עני, הינו כי אנים נחשבים אצלי כלל, כי מדת ענוה היא לבלי להחזיק עצמו לשום דבר ולהיות בעיניו אין ואפס, ומאחר שאינם נחשבים אצלי כלל, נמצא שאני עני שלהם. פרוש, שמכל המפרסמים אני העני, שזה עושה זאת, וזה – זאת, ואני איני מחזיק מהם כלל, נמצא, שבצדו כלם יש לי מדת הענוה ביניהם. אף את מי אני מחזיק יותר לאין, את עצמי או אותם וכו'. ואף-על-פי-כן הנראה, שאת עצמו הוא מחזיק יותר לאין ואפס. וכן במשה רבנו עליו השלום, אינו מישב אצלי מה שכתוב בו, שהיה עני מאד מכל האדם (כ), אף שיף זאת, מאחר שכלם היו תלמידיו, אף היה עני כנגדם, אף צריך לומר גם-כן כנ"ל, שהיה עני מכל האדם, שהיתה לו מדת הענוה של כל האדם, הינו שאצלו היתה הענוה של כלם, כי כלם היו אצלו בחינת ענוה, בבחינת אין ואפס כנ"ל, אף את עצמו היה מחזיק יותר לאין ואפס יותר מבחינת אין ואפס שהיה מחזיק אותם, והבן היטב:

(אמר המעתיק: נראה לעניות דעתי, דרצונו לומר, כי השיג כל-כך בגדלת הבורא יתברך, עד אשר העבודה של כל אדם היה אצלו בבחינת אין ואפס נגד גדלתו יתברך; והוא בעצמו, אף-על-פי שהיה רבן של כל ישראל, כי השיג יותר מכלם, אף-על-פי-כן היה מחזיק את עצמו לאין ואפס יותר מכלם, כי דיקא על-ידי שהיתה השגתו גבוהה כל-כך, על-ידי זה השיג, שכפי מדרגתו והשגתו אין עבודתו נחשבת כלום ביותר נגד גדלתו יתברך, וקל להבין.)

עוד שם סימן ער – (ל) צוה לקרא אחד לבדק תפילי. ענה ואמר: מחמת שהרב מפרדיטשוב הוא נוסע וסובב עתה על המדינה, מחמת זה אני מצוה לבדק התפילין שלי, כי באמת אף-על-פי שאמרתי שאיני מחזיק מהם, הינו שהם אצלי אין ואפס כנ"ל, אף-על-פי-כן הרב מפרדיטשוב הוא גדול בעיני מאד, וכו'....

^י כשיבקש אברהם אבינו רחמים על אנשי סדום וביקש שעשרה צדיקים שבכל עיר יצילו את כולה וא"ל הקב"ה שאין עשרה ואז כשיבקש אולי יש תשעה והקב"ה יצטרף וישלים המניין להציל כל עיר, אזי פתח ואמר (בראשית יח) הנה נא הואלתי לדבר אל אדני-י ואנכי עפר ואפר. משמע שדייקא כיון שרצה למשוך את הקב"ה להצטרף למניין למטה אזי כדי לעורר כח המושך שלו אמר אנכי עפר.

^י בית הלוי על בראשית פרק יח פסוק כז – ואנכי עפר ואפר. השפיל עצמו בשני הקצוות, דעפר מעולם לא היה בו צורה חשובה רק יכול לקבל צורה חשובה דיכולין לזרוע בו ויגדל כל הצמחים או לעשות ממנו כלי חשוב. ואפר מקודם היה בו צורה רק שעתה אינו יכול לעשות ממנו מאומה דאינו בר גיבול וגם אינו מגדל צמחים. וזהו שאמר על עצמו דמעולם לא היה דבר חשוב וגם אינו עומד להיות יוצא

הדברים הם עליו כנ"ל כי העולם נברא יש מאין, נמצא שהאין הוא מקומו של עולם ויסוד העולם, והצדיק שמבטל רצונו מפני רצון הש"י עושה עצמו אין/י' ונכלל באין שקדם לבריאה, שהוא בחי' יסוד כל היסודות כמבואר בתורה סו תנינא^ט שהוא היסוד החמישי שממנו יוצאים הד' יסודות שמהם נברא העולם.

וזה שאנו מבקשים בכל יום אחרי תפילת עמידה [י'] **ונפשי כעפר לכל תהי', היינו שיהי' לה כח המושך, להמשיך הכל אליו כעפר כנ"ל [יא]** ועי"ז יזכה לפרנסה בנקל/יג, ולכבוד אלקים, ולתורה/יז, ולהתגבר על כח המכריח של הגוף/יח, ולתחיית המתים/יט.

ממנו דבר חשוב. וזהו שאמרו במסכת חולין (דף י"ח) דבשכר שאמר אברהם ואנכי עפר ואפר זכה לעפר סוטה ואפר פרה. דאפר פרה הוא לטהר להטמא מכאן ולהבא. ועפר סוטה הוא לברר שהיתה מקודם טהורה עד תעה. ושניהם הם מדה כנגד מדה:

^ח **עיין תורה ד' אות ט'** – וזה בכל פעם שבא אצל תלמיד חכם ומספר לפניו כל לבו, והתלמיד חכם הוא בחינת משה, שהוא בחינת אין, כמו שכתוב: "והחכמה מאין תמצא". ועל ידי זה אתה נכלל באין סוף. וזה בחינת (עיין תיקון כ"א ותיקון ס"ד) זרקא דאזוריקת לאתר דאתנטילת מתמן, שתחזיר את המלכות לאין סוף, שהוא רצון שבכל הרצונות. כי המלכות, שהוא בחינת אותיות הדבורים, כל אות ואות – מלוש בה רצון השם יתברך. שרצון השם יתברך היה, שזאת האות יהיה לה תמונה כזו, ואות אחרת יהיה לה תמונה אחרת. נמצא, שרצונות, הינו תמונות אותיות הם התגלות מלכותו יתברך שמו. וכל אלו הרצונות, הינו התמונות נמשכין מרצון אין סוף, שאין בו תמונה. וכל הדברים והישות שבעולם הם מהאותיות, הינו ממלכות, כי ישות הוא מחמת המלכות, שרצה הקדוש ברוך הוא שיתגלה מלכותו בעולם, ועל ידי זה ברא את העולם מאין ליש, וכל הרצונות, הינו התמונות וכל הישות, הינו בחינת מלכות מקבלים חיותם מרצון אין סוף. כמו שכתוב (מגלה לא): "בכל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקדוש ברוך הוא, הינו מלכות, הינו רצונות שם אתה מוצא ענותנותו, הינו רצון אין סוף. וזה בחינת התפשטות הגשמיית. כי בשרוצה להכלל ברצון אין סוף, צריך לבטל את הישות שלו, וזהו שכתוב בזהר (חלק ב' פז:), שהסתלקות משה בשבת בשעתא דמנחה, שאז התגלות רעוא דרעיון, שהוא בחינת רצון אין סוף, שכל הרצונות מקבלין חיותם ממנו, וזה מחמת שבטל משה כל ישותו, כמו שכתוב (שמות ט"ז): "ונחנו מה". וזה פרוש: (דברים ל"ד): "ויקבר אותו בגיא" – זה בחינת אין, כמו שכתוב (ישעיהו מ): "כל גיא ינשא". "בארץ מואב" – זה בחינת מלכות, שדוד בא ממואב, שנסתלק משה בתוך אין סוף, בתוך רצון שברצונות, בתוך רעוא דרעיון, שהוא בחינת רצון אין סוף, המלוש ברצונות, בתמונות אותיות, בבחינת מלכות, כמו שכתוב: "בכל מקום שאתה מוצא גדולתו", הינו מלכות בחינת רעיון, שם אתה מוצא רעוא, רצון אין סוף. עכ"ל. ובהמשך כתב שגם בחייו היה כלול באין אלא שזה היה ברצוא ושוב כי אבית תהלה מגושי עפר עי"ש.

^ט **תורה סו תנינא** – כי האדם נהווה מארבעה יסודות (ע' וזהר בראשית כז) אש, רוח, מים, עפר. וכל אלו הארבעה יסודות נמשכין מיסוד הפשוט, שהוא בחינת הצדיק, בחינת (משלי י): "צדיק יסוד עולם". שהצדיק הוא בחינת יסוד הפשוט, שממנו נמשכין כל הארבעה יסודות, בבחינת (בראשית ב): "ונהר יצא מעדן להשקות את הגן", ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. "ונהר יצא מעדן" – זה בחינת 'צדיק יסוד עולם', בחינת יסוד הפשוט, אשר "משם יפרד" – הארבעה יסודות, שהם בחינת ארבעה ראשים כנ"ל. נמצא שכלם נמשכין מהצדיק,

^י **בויהי רצון** שאחר תפילת עמידה

^א עיין לק"ה חוקת מטלטלין ד' ב' ממונו של אדם כפי הכח מושך שיש לו ועפ"י מבאר דין כל דאלים גבר ושורא דדיני. ומאמר חז"ל ממדבר מתנה. ועי"ש רצון האדם כבודו היינו כח המושך שהוא כפי חלקי הכבוד. ושם אות ו' דהיינו כח המזון למשך הנשמה לגוף ושם אות יא נשמה כח המושך וגוף כח המכריח.

^ב **לק"ה חוקת מטלטלין ד' ב'** – והנה כל הממוז והחפצים וכל ההשפעות שיש לאדם – הכל הוא כפי כח המושך שיש לו שמוקבל מהצדיק שממנו נמשך הכל, ועל כן כל דבר שהוא ביד האדם הוא בחזקת שהוא שלו, כי מאחר שהיה בידו, נמצא שיש לו כח המושך שמומשיף השפעה זאת אליו, על כן הוא בודאי שלו, כי עקר כל ההשפעות שהם כל העשירות וכל החפצים נמשכין לכל אחד כפי כח המושך שיש לו וכו'. ובזה מובן היטב טעם הדין של 'כל דאלים גבר' בדבר שאין שום אחד מחזק בזההיא ארפא וכו', (בבא בתרא לד:), שהוא לכאורה תמונה, וכי מפני שהוא גבור יזכה בדבר שאינו שלו וכאשר נדחקו הפוסקים בטעם דין זה. אף על פי הנ"ל מובן היטב, כי זה שהוא שלו בודאי יתגבר ויזכה בו, מאחר שהוא יש לו כח המושך של זה הדבר, כי מאחר שבאמת הוא שלו על כן אצלו הכח המושך של אותו הדבר, שעל ידי זה זוכה וקונה כל החפצים שלו כנ"ל, על כן זה שהוא שלו באמת בודאי יתגבר ויזכה בו, מאחר שאצלו כח המושך של זה הדבר, על כן בודאי יהיה נמשך זה הדבר אליו ויתגבר ויזכה בו, על כן אמרנו: 'כל דאלים גבר'.

שם אות ג. וזה בחינת שורא דדיני (כתבות צד), שרשאי הדין לתנו למי שגראה בעיניו (בבא בתרא לה), הינו גם כן כנ"ל, כי מי שהוא שלו באמת בודאי יהיה נמשך רצון הדין אחריו לתנו לו, כי מאחר שזה החפץ הוא באמת שלו, נמצא שיש לו כח המושך בזה החפץ להמשיך זה החפץ אליו כנ"ל, על כן בודאי יהיה נמשך רצון הדין אליו לתנו לו. וזה בחינת (בבא קמא צג:), 'בתר מרי נכסין ציבי משך' – שהרצון נמשך אחר בעל הנכסים, כי עקר כח המושך הוא כפי חלקי הכבוד שלו, כמוכן בהתורה הנ"ל, שהצדיק בחינת עפר ממשך אלקותו יתברך למשה, שהוא בחינת כבודו יתברך, בבחינת "וכבוד ה' מלא את המשכן", ועל ידי זה ממשך כל ההשפעות, כי כל העשירות וההשפעות נמשכין מבחינת כבוד ה', בבחינת (דברי הימים א כט, יב): "והעשר והכבוד מלפניך" וכו'.

^ג **כמבואר שם אות ד'** – ועל כן נתנה התורה בהר סיני שהוא הר השפל והנמוך שבכל ההרים, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (במדבר רבה יג, ג), כי התורה נמשכת אחר מי שהוא ענו ושפל. וכן נתנה על ידי משה רבנו שהיה ענו מאד מכל האדם.

^ד **שם אות יא** – כי כל אדם כלול מבחינת כח המושך וכן המכריח הנ"ל, כי עקר החיות שהוא הנשמה הוא בבחינת כח המושך, כי הנשמה נמשכת תמיד אחר כח המושך, שהוא הצדיק והתורה שמושכין את האדם להשם יתברך, והיא מקבלת מכח המושך לעצמה, ועל ידי זה ממשכת חיות וקיום להגוף, ומתגברת בכל עת להמשיך גם את הגוף להשם יתברך, שזהו העקר, שבשביל זה נברא האדם בגוף ונפש, כדי שגם הגוף יתהפך אל הנפש, שיהיה נמשך אחר רצון הנפש שנמשכת תמיד אחר כח המושך להשם יתברך ולתורתו, אבל הגוף הוא בבחינת כח המכריח, כי הוא נוטה אחר תאוות עולם הזה והכליו, ורוצה להכריח את הנפש להפסיקה מהשם יתברך ותורתו חס ושלום, ועקר שלמות האדם הוא שיגביר כח המושך על כח המכריח, שיגביר הנפש על הגוף, עד שגם הגוף יהיה נמשך אחר כח המושך להשם יתברך ותורתו כנ"ל, ואז הגוף הוא טובה גדולה להנפש, שעל ידי זה תוכל להתקיים ולקבל האור בהדרגה ובמדה, וכמבאר לעיל.

^ט **שם** – ועל כן עקר התחייה יהיה להשפלות של כל אחד, כמו שכתב אדמו"ר ז"ל (בליקוטי תנינא בסימן עב) בהתורה 'חיים נצחיים', וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (סוטה ה:), 'הקיצו ורננו שוכני עפר' (ישעיה כו, יט) – 'מי שנעשה שכן לעפר בחייו, הינו כנ"ל, כי על ידי שנעשה

וזה הצדיק ממשיך כל ההשפעות^{טו} לעולם בחי' צינור שדרכו נשפע השפע לעולם/י, בבחינות (איוב כח)/י^{טו} ועפרות זהב דהיינו שהזהב והעשירות נקרא עפר על שם הבחי' שממנה הוא נמשך, רמז שכל ההשפעות נמשכין מבחינות עפר מהצדיק הנ"ל.

וע"כ-ועל כן אם נותנין צדקה לזה הצדיק, אזי הנותן הוא מתברך מיד/י^{טו}. כי הוא יבחי' זריעה על העפר שמצמחת כפל כפלים כגון הזורע גרגר חטה, וגדל שבולת שיש בה כמה עשרות גרגרים, בבחינות (הושע י)/כא^{טו} זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד דהיינו שהצדקה לצדיק היא זריעה בעפר והשפע נקרא חסד, נמצא ע"י צדקה שזרע בעפר הצדיק קוצר שפע ברכות דהיינו חסד. ונראה לבאר כי הצדיק בכח המושך שלו ממשיך שפע גדול לבעל ממון שזורע בו, כמו עפר האדמה שמגדל צמחים ע"י כח המושך שבו, שמושך שפע חיות לזרע הצומח בו ע"י המלאך האומר לו גדל. אבל אם נותן צדקה למי שאינו בחי' עפר כלל דהיינו שאין בו שפלות כלל, ואינו בחי' עפר, אינו עושה פירות אינו מתברך.

וזה שקלל/כב^{טו} ירמיה את אנשי ענתות היא העיר שגר בה והיו אנשיה רודפים אותו ומעלילים עליו עלילות שקר ובקשו להרגו/כג^{טו}, על כן התפלל לה' ית' [כד] (ירמיה יח כג)/כד^{טו} שימותו, ועוד ביקש בעת אפך

שכן לעפר, שזכה לשפלות אמתית, על ידי זה עקר התחיה, כי דיקא על ידי השפלות, בחינת עפר, יזכה להפלת בבחינת כח המושך כנ"ל, שזה עקר התקון של תחית המתים, שאז יתקון בשלמות חטא אדם הראשון שהביא מיתה לעולם. כי עקר התקון בשזוכין שגם הגוף יהיה נמשך בשלמות אחר כח המושך, שזה זוכין על ידי שפלות דיקא, כי עקר כח המושך הוא בחינת שפלות שהוא בחינת עפר, כנ"ל.

^{טו} בתשכס - השפעות

^י עיין של"ה תורה אור (פרשיות וישב מקץ ויגש סוף אות ז') (ובמהדו' יד רמה חיפה תשנ"ו אות כז) וז"ל - ואילו לא הקדים מלכות יוסף במצרים לא היה מעולם מלכות יהודה, כי לא היו ישראל לעם חס ושלום. וכן לענין קדושת המקדש, הוקדם משכן שילה בחלק יוסף לבית עולמים, ואף שנחרב, מכל מקום פתח יוסף צנור הקדושה ואחר כך נשאר הקדושה בבית עולמים, כי יוסף הוא הצנור, כי הוא העמוד שהעולם עומד עליו, בסוד המדה שלו צדיק יסוד עולם, שכל מיני שפע הולכים דרך צנור זה למלכות הנקרא עולם. ואף על פי שנסתלק אחר כך המלכות והמקדש ממנו. והוא כענין (ברכות יז ב) כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת. והענין, כי רבי חנינא היה בדורו הצדיק הגדול עמוד אחד שהעולם עומד עליו. והוא שאמרו 'שביל' חנינא, ובשביל פירושו לשון שביל וצנור.

^{יח} איוב פרק כח (ה) ארץ ממנה יצא לחם ותחתיה נהפך כמו אש: (ו) מקום ספיר אבניה ועפרת זהב לו:

רמב"ן - ארץ ממנה יצא לחם. גם זה פלא שיוציא לחם מן הארץ, וכאשר יחפרו תחתיה ויעמיקו ימצאו מקום הפך מן העליון, והוא כמו האש ויוציאו ממנו הגפרית וארץ מלחה, או הספיר ועפרות הזהב. ויתכן לפרש כי מלת ארץ נמשך, יאמר יש ארץ ממנה יצא לחם וארץ תחתיה, כלומר מקומה נהפך כמו אש, ולכל יש מוצא וזולתי החכמה:

^ט צ"ע הרי הנותן צדקה שמתברך זו הבטחת התורה - דברים טו - ט' - (ט) השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה ורעה עינך באחיק האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא: (ו) נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכה ה' אלהיך בכל מעשך ובכל משלח ידך: ועיין לקמן שנחלקו האם צדקה לעני שאינו הגון יש עליה שכר או לא.

² בתרלז - בחינות

^{כא} הושע פרק י (יב) וזרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד נירו לכם ניר ועת לדרוש את ידוד עד יבוא ויירה צדק לכם:

רד"ק (יב) זרעו - ואמרתם להם זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד כלומר עשו הטוב בעיני והגמול הטוב שתקחו מאתי יהיה יותר רב על מעשיכם הטובים כפי הזורע סאה שמקוה לקצור סאתים או יותר לפיכך אמר בזריעה צדקה ובקצירה חסד כי החסד יותר על הצדקה ובדברי רז"ל גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה שנאמר זרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד זורע ספק אוכל ספק אינו אוכל קוצר ודאי אוכל:

^{כב} מבואר שרבנו מפרש כפשוטו ועיין ב"ק טז: ביאור דף על דף שיש מקשים איך יתכן שצדיק יקלל אפילו רשע ופירשו את דבריו שהיו ברכה עי"ש.

^{כג} ירמיה פרק יא (יח) וידוד הודיעני ואדעה אז הראיתני מעליהם: (יט) ואני כבבש אלוף יוכל לטבוח ולא ידעתי כי עלי חשבו מחשבות נשחיתתה עץ בלחמו ונברתנו מארץ חיים ושמו לא יזכר עוד: (כ) וידוד צבאות שפט צדק בחן כליות ולב אראה נקמתך מהם כי אליך גלית את ריבי: (כא) לכן כה אמר ידוד על אנשי ענתות המבקשים את נפשך לאמר לא תנבא בשם ידוד ולא תמות בידו: (כב) לכן כה אמר ידוד צבאות הנני פקד עליהם הבחורים ימותו בחרב בניהם ובנותיהם ימותו ברעב: (כג) ושארית לא תהיה להם כי אביא רעה אל אנשי ענתות שנת פקדתם:

מצודות דוד - (יט) ולא ידעתי - ולא אדע מה פשעי בזה אשר המה חשבו עלי מחשבות רעות ואומרים נשחית מאכלו בעץ הממית ר"ל נשים סם המות במאכלו ובוה נברית אותו מארץ חיים כי ימות ואין לו ולא יזכר עוד שמו:

מלבי"ם - (כ) כי אתה בוחן כליות, אבקש מאתך אראה נקמתך מהם - איני מבקש נקמתי רק נקמתך, כי אליך גליתי את ריבי - כי ריבי היה אליך ובעבורך, וכן מה שרצו להרגני בריבי היה בעבור שנבאתי בשמך וא"כ בזה תנקום מהם את נקמתך:

^{כד} ירמיהו יח כג

^{כה} ירמיה פרק יח (כא) לכן תן את בניהם לרעב והגרים על ידי חרב ותהינה נשיות שפלות ואלמנות ואנשיהם יהיו הרגי מות בחוריהם מפי חרב במלחמה: (כב) תשמע וקעה מבתיהם כי תביא עליהם גידוד פתאם כי כרו (שיחה) שויה ללכדני ופחים טמנו לרגלי: (כג) ואתה ידוד ידעת את כל עצתם עלי למות אל תכפר על עונם וחטאתם מלפניך אל תמחיה (והיו) ויהיו מכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם:

עשה בהם ופרשו חז"ל בגמ' כ"ו שביקש אפילו כשכופין את יצרם ומבקשים לעשות צדקה לפניך **הכשילם בעניים שאינם מהוגנים (ב"ק ט"ז ע"ב)** כ"ו/כ"ח בגמ' מבואר הטעם כדי שלא יהיה להם שכר מצוות צדקה, ועל כן היא לא תצילם ממיתה כ"ט. ורבנו מבאר הטעם שאין שכר על צדקה כזו כי עני שאינו הגון אין לו כח המושך למשוך שפע לזרוע ב"ו/ל' **היינו שאינם בבחי' עפר כלל** מבואר כאן שהגדרת עני הגון תלוי

חומת אנך (לחיד"א) – ...ורז"ל פ"ק דבתרא אמרו דרש רבא ויהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם הכשילם בבני אדם שאינם מהוגנים כדי שלא יקבלו שכר עליהם. ואפשר במשז"ל דצדקה מהפכת מדה"ד למדת רחמים. והשתא ירמיה הע"ה שרוצה לפגוע מדה"ד בהם חש שאם יעשו צדקה היה מהפכת מדה"ד למדת הרחמים ולא עשה כלום לכן אמר שאם יעשו צדקה יעשו עם בני אדם שאינם מהוגנים וכמאן דליתא דמיא ובבוא עת חרון אף יפגע בהם שאין כאן צדקה שמהפכת הדין לרחמים:

מלבי"ם – בעת אפך עשה בהם – ר"ל שלא יהיה כעונש הבא לכפר עון שזה מצד מדת הרחמים רק ע"י האף והחמה, ולא כעונש הבא מעצמו ע"י הסתרת פנים רק עשה בהם עונש השגחיי שהמעשה מתיחס אל ה':

בבא בתרא דף ט: – ואמר רבי יצחק מאי דכתיב רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד משום דרודף צדקה ימצא אלא לומר לך כל הרודף אחר צדקה הקדוש ברוך הוא ממציא לו מעות ועושה בהן צדקה רב נחמן בר יצחק אמר הקדוש ברוך הוא ממציא לו בני אדם המהוגנים לעשות להן צדקה כדי לקבל עליהם שכרו לאפוקי מאי לאפוקי מדדרש רבה דדרש רבה מאי דכתיב ויהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם אמר ירמיה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם **ואפילו בשעה שכופין את יצרן ומבקשין לעשות צדקה לפניך הכשילם בבני אדם שאינם מהוגנים כדי שלא יקבלו עליהן שכר.**

תורת חיים – מאי דכתיב ויהיו מוכשלים לפניך כו'. בפרק קמא דב"ק כתבו התוספות דיליף הכי מדכתיב לפניך דהיינו צדקה שנאמר והלך לפניך צדקך ועוד נראה דדריש הכי מדכתיב בעת אפך עשה בהם כלומר שלא תועיל צדקתם לכונן את האף אפילו הצדקה שעושים לפניך פ' בסתר:

בבא קמא דף טז: (ירמיהו יח) כי כרו שוחה ללכדני ופחים טמנו לרגלי – רבי אלעזר אמר: שחשדוהו מזונה, ר' שמואל בר נחמני אמר: שחשדוהו מאשת איש. בשלמא למ"ד שחשדוהו מזונה, היינו דכתיב: (משלי כ"ג) כי שוחה עמוקה זונה, אלא למ"ד שחשדוהו מאשת איש, מאי שוחה? אטו אשת איש מי נפקא מכלל זונה? בשלמא למ"ד שחשדוהו מאשת איש, היינו דכתיב: (ירמיהו יח) ואתה ה' ידעת את כל עצתם עלי למות, אלא למאן דאמר שחשדוהו מזונה, מאי למות? שהשליכוהו לבאר טיט. דרש רבא, מאי דכתיב: (ירמיהו יח) יהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם? אמר ירמיה לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, אפילו בשעה שעושים צדקה, הכשילם בבני אדם שאינם מהוגנים, כדי שלא יקבלו עליהן שכר.

ועיין ספר דף על הדף בבא קמא דף טז עמוד ב (הרה"ג ר' צבי קרייזר שליט"א) בשם ס' פניני קדם פ' ראה (עמ' תצ"ט) הביא שנחלקו האמוראים בגמ' בנותן צדקה לעני שאינו הגון האם יש לו שכר. רבא בסוגיין סובר שלא, אולם רבי חנינא (בכתובות סז ב) סובר שמקבל שכר. וכתב דאזלי בזה לשיטתם בב"ב ט: שרבא מדמה צדקה לשריון, שכשם ששריון מגן רק במקום מסויים, והאדם עוטה את עצמו כל כולו בשריון כי אינו יודע היכן יפגע החץ, כך יש להרבות בצדקה שיפגע בעני הגון. משא"כ ר"ח מדמה צדקה לבגד, שבכל מקום שיש שם בגד הוא מכוסה, כך גם בכל צדקה שנותן יש שכר.

והנה יש מן הראשונים הסוברים שהנותן צדקה לעני שאינו הגון אינו מקיים מצוה כלל, וכ"כ ה"יד רמה" בב"ב (פ"א סי' קי"ט) וב"ספר חסידים" כתב שעוד נחשב לו לעוון, וז"ל (בסי' ס"א): כתיב בקהלת (ד' ו') טוב מלא כף נחת ממלא חפנים עמל ורעות רוח. נחת רוח ליוצרם כי טוב מלא כף כשאדם נותן ליראי שמים עניים שירדו מנכסיהם, ממלא חפנים לעניים שאינם מהוגנים אשר בהם עמל ורעות רוח, ולא עוד אלא שנחשב לו לעון כשהוא נותן לפריצים ונותן להם אתנני זנות ומקיים מורדין בהקב"ה בעולם. לפיכך יתפלל אדם להקב"ה לעולם שיזמין לו בני אדם מהוגנים. עכ"ל. וע"ע בספר "כלי חמדה" פ' ראה (רלא – א). וכמו"כ יש גידון מהו הביאור "עני שאינו הגון", האם הכוונה שהוא עשיר רמאי, או שאע"פ שבאמת הוא עני אבל הוא רשע וחוטא, והחידוש הוא שגם בשנותנים לעני כזה אין בזה מצוה כלל, וכן משמע מדברי ה"ספר חסידים" ה"ל. ויעיין עוד בענין זה ב"מרומי שדה" להנצי"ב בקידושין (לו. ד"ה מחלוקת), ובגליניו הש"ס ב"ק (טז ב) מה שהוכיח מהרבינו יונה בברכות פ"ח.

בקובץ "משולחן גבוה" (ח"ב עמ' קל"א) מסופר שמרן הגרי"ז זצ"ל טייל פעם עם הרב מחרקוב, ניגש אליהם יהודי שפשט ידו ותבע מהגרי"ז "תן כסף!" הוא התעלם ממנו והמשיך בדרכו למרות שהלה המשיך לתבוע ממנו צדקה. שאלו הרב מחרקוב מדוע לא נתן לו פרוטה מחשש לאו ד"לא תקפוץ"? והשיב בדברי הפסוק במשלי (י"ח כ"ג) "תחנונים ידבר רש".

וע"ע בספר "פני שלמה" (מבעמח"ס קיצור שו"ע) על מסכת ב"ב (ט ב) שבתוך דבריו שם כתב וז"ל: "ועינינו הרואות כמה עניים שמקבלין צדקה ואינם מתביישים כלל, אדרבה, הרבה פעמים מתקוטטים ולוקחים בזרוע, ונראה שזה סימן כי אינם עניים מהוגנים, ומה שהקב"ה אינו מפרנסן זהו בשביל חטאם. אבל עני המתבייש, זהו סימן שהוא אדם כשר, ומה שהקב"ה אינו מפרנסו זהו כדי שזוכה אנו ע"י הצדקה שנותנים לו" וכו'.

אלא, שלפי ראייתו של מרן הגרי"ז מהפסוק במשלי "תחנונים ידבר רש" יוצא שהוכיח שהמבקש אינו עני כלל אלא עשיר רמאי, ואילו לדברי ה"פני שלמה" מבואר שאף אם הוא אכן עני ממש, מ"מ כשתובע בחוצפה הרי זה ראייה שאינו עני הגון, ולא משום ד"תחנונים ידבר רש". אכן אפ"ל דכל מי שתובע כך צדקה אפשר גם שהוא כלל לא עני, משום הפסוק במשלי ה"ל.

^{כ"ו} וב"ב ט: בשינוי לשון

^{כ"ט} כמ"ש (משלי יא ד) צדקה תציל ממות

^ל צ"ע משמע כוונת רבנו לשכר בעולם הזה כנ"ל בנותן צדקה לצדיק. (וכמבואר אבל בעוה"ב זה תלוי אם הנותן יודע שהעני אינו הגון לא מקבל שכר, אבל כשאנו יודע אזי מבואר בברכות ו. חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה. ועיין שוטנשטיין ב"ק טז: הערה 36 שכיון שאני ענתות היו רשעים גמורים ולא היתה מחשבתם לשם שמים ע"כ לא נאמר בהם כאילו עשאה.

בשפלותו, וע"כ הצדקה שנותנים להם אינה בחי' זריעה כלל/לא ממילא אינו מתברך/לב, וגם צדקה לצדיק שיש לו שפלות וענווה אבל לא כמו לצדיק הדור, אינו דומה השפע שמקבל הנותן לו, לשפע שזוכה מי שנותן לצדיק הדור. אבל הנותן צדקה לעני שממש אינו הגון מבואר בתורה רסד שזה פגם הברית :

עתה יבאר שיש כח המכריח שמונע את בני האדם מלהמשיך אל הצדיק הנ"ל.

והנה הי' ראוי שימשכולי כל בני אדם לזה הצדיק שהוא בחי' עפר, שיש לו כח המושך כנ"ל [לד/לה] כי ביטל ישותו וזיכך עצמו בתכלית/לו עד בחי' עפר ממש בחי' ונחנו מה/לו, עד שנעשה אחוז בשרש נשמות ישראל (תורה לד אות ב) (ששם שרש הבריאה דהיינו מקומו של עולם/לה) לשם נכספות נשמותינו להמשיך ע"י הכח המושך/לו כי כל דבר שואף להכלל בשרשו. אך ע"י כח המכריח מפסיקין ומרחיקין ממנו.

ומבאר רבנו מה הוא כח המכריח היינו שיש בני אדם שע"י דיבורם ומעשיהם, הם מכריחים את בני אדם להפסיקם ולהרחיקם מהצדיק הנ"ל וכן מבואר בשיחות הר"ן/מ"ש עיקר המונעים מהאמת

^{לא} ראיתי מקשים מה הואיל בזה הרי הרוצה לקיים מצוה ונאנס מעלה עליו הכתוב כאילו עשה (ברכות ו) ותירצו (בכמזא שלל רב בשם רבי אריה ליב ליפקין) שברשע לא אמרינן שהקב"ה מצרף מחשבה טובה למעשה. אבל בדף על דף לא הביא תירוצו כזה אע"פ שהאריך בזה ע"ש.

^{לב} עיין לעיל מה שהביא דף על דף מחלוקת אם יש שבר על צדקה לעני שאינו הגון, שהרי עני הגון הוא גם איש פשוט כשכונתו להתשמש בממון לשם שמים. אבל אין זה נוגע לעניין שעליו מדבר רבינו כי מדבר על החילוק בין צדיקים שלגבי צדקה כולם עני הגון אלא שאינו כעפר הצדיק המיוחד שבדור שנתניה לו היא מגדלת כל טוב ומיד.

^{לג} דפ"ר ותדלד - שימשכו, בתרלו ותדלד - שימשכו, בתשכט - שימשכו

לד עיין חיי מוהר"ן תב

^{לה} חיי מוהר"ן אות תב - שמעתי מאנשי שלומנו גס"ב פ"ק זה ובסגנון אחר קצת. פעם אחת היו אנשי שלומנו קובלים לפניו שקשה להם לסבל ענין המחלוקת והרדיפות וכו', ענה ואמר להם תאמינו לי שיש בידי כח לעשות שלום עם כל העולם שלא יהיה שום חולק עלי, אבל מה אעשה שיש מדרגות והיכלות פאלו שאי אפשר לבא אליהם רק על ידי מחלוקת. והראיה, כי משה רבנו עליו השלום בודאי היה לו כח המושך להמשיך את כל ישראל אליו, ברכתיב (שמות ל"ה): "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל", כי הוא היה הרעת של כלל ישראל, והיה בכחו להקהיל ולהמשיך את כלם אליו, ואף על פי כן מה כתיב (שם ל"ג): "והביטו אחרי משה ודרשו רבותינו זכרונם לברכה מה שדרשו וכו' (קדושין לג) וכיצא בזה עוד. וכל זה כי יש דברים פאלו שאי אפשר לבוא אליהם רק על ידי מחלוקת שחולקין עליו וכו'. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין ז): "האי תגרא דמאי לבדקא דמאי שנאמר (משלי יז): "פוטר מים ראשית מדון" וכו' וכתיב (דברים כ): "כי האדם עץ השדה". ועץ השדה (שקורין ביימל) כל מה ששופכין מים סביבו ביותר, הוא גדל ביותר:

^{לו} עיין תורה נו תנינא שכשמוכך ליבו נעשה לבו מקומו של עולם ובתורה פג תנינא דהיינו שזוכה להשיג את התכלית שהיא אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. דהיינו תכלית הידיעה שלא נדע, בחי' שבת שפושט גופו המצורע וזוכה לגוף מג"ע כי המקום גורם.

^{לז} עיין חולין דף פט. - אמר רבא ואיתימא רבי יוחנן גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם דאילו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר ואילו במשה ואהרן כתיב ונחנו מה. ואמר רבא ואיתימא רבי יוחנן אין העולם מתקיים אלא בשביל משה ואהרן כתיב הכא ונחנו מה וכתיב התם תולה ארץ על בלימה אמר רבי אילעא אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבוטל את עצמו בשעת מריבה שנאמר תולה ארץ על בלימה רבי אבהו אמר מי שמשים עצמו כמי שאינו שנאמר ומתחת זרועות עולם.

^{לח} עיין סוף תורה א' תנינא - ומי שאוחז בבחינת פסא הפבוד, בבחינת שרשי הנשמות, הוא גם כן בחינת מקומו של עולם, בבחינת (שמואל א-ב) "וכסא פבוד ינחילם, כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל". דהיינו על ידי בחינת פסא הפבוד, שרשי הנשמות, על ידי זה הוא מקומו של עולם, בחינת: "ישת עליהם תבל" ועל כן הוא יכול לעשות ראש השנה.

^{לט} עיין לק"ה יום טוב הלכה ה א) וצריך כל אחד לזכר תמיד בזה. שכל המניעות שעוברים עליו, כלם הם בחינת כח המכריח שרוצה להרחיק, אבל בשמתיגבין למשך עצמו תמיד אל שרשו אל נקדת האמת למקום שנחצב נשמותו משם ועקר הכל הוא הצדיק האמת כנ"ל. אזי בקל יתגבר על כח המכריח כי כח המושך של הצדיק האמת מושך בעצמו אל האמת. וכשהוא יהיה נמשך רצונו תמיד אליו בודאי יתגבר על כח המכריח, כי בודאי כח המושך חזק הרבה מכח המכריח, כי כח המושך נשאר קיים לעולם. וכח המכריח הוא רק לפי שעה לפי הזמן שיש כח להמכריח לרחק.

עוד שם אות יא - וצריך להכריח עצמו לשבר זה הכח ולמשך עצמו על האמת, אשר באמת שם עקר כח המושך. וכשירגיל עצמו בזה, שזהו בחינת רצון שהזהיר רבנו זכרונם לברכה מאד, דהיינו שאין שהוא יתגבר תמיד ברצונות ונכסופין חזקים למשך עצמו לשרשו, בודאי יתגלה לו האמת וידע היכן כח המושך האמתי שיוכל למשכו לשרשו ומקומו שנחצב נשמותו משם. והעקר הוא שפלות, ושלא יהיה רודף אחר הפבוד.

^מ שיחות הר"ן אות פ' - בני אדם יש להם כח למנע ולהסית את האדם לרחקו מעבודת הבורא ומצדיקי אמת יותר מן היצר הרע. כי היצר הרע אין לו יכולת רק כפי כחו כפי בחינת היצר הרע מאיזה העולם שהוא. אבל האדם הוא כלליות, שכלול מכל העולמות ועל כן מניעות של בני אדם הם יותר ממניעות היצר הרע (קס - עיין לק"ה מילה ה' סוף אות כא וגזילה ה יז)

ושם אות פא - בני אדם הם מונעים גדולים מאד. ודע, אם היה האדם לבדו ולא היה אצלו בני אדם אחרים למנעו אף על פי שגם אז היו באים על האדם כל הבלבולים וכל המחשבות הטורדות וכל המניעות, אף על פי כן בודאי היה מטה עצמו לדרך החיים כי סוף כל סוף היה מטה תמיד לדרך האמת. ואפילו אם היה עובר עברה חס ושלוש רחמנא לצלן, אף על פי כן בודאי היה מתחרט חרטה גדולה מאד בכל פעם. וסוף כל דבר היה נשאר אצל האמת:

הם בני אדם, אבל עיין תורה מו תנינא/מא¹ שעיקר המניעות הן מניעות המח, ונראה/מב² שתחילה יש בני אדם שמניעות המח הם הכח המכריח שלהם/מג³ עד שנופלים גם לדבר על הצדיק ונעשים בעצמם כח המכריח לאחרים. ולפי כח המכריח, כן מרחיק מהצדיק כנ"ל.

ואח"כ כשיפסיק כח המכריח, יחזור וימשיך עצמו ויתקרב להצדיק מד"שהו' בחי' עפר כנ"ל. כי כשיפסיק המכריח ישוב להעפר דהיינו להצדיק הנ"ל, שיש לו כח המושך כנ"ל.

וע"כ יש בני אדם שהם רחוקים מאד מהצדיק, מחמת שהם עדיין בכח המכריח המרחיק אותם, אבל אח"כ כשיפסיק כח המכריח, יחזרו ויתקרבו כנ"ל.

וזה שאנו רואין כשארם נוסע להצדיק, כל מה שמתקרב למקום הצדיק יותר, יש לו חשק יותר, מחמת שמתקרב יותר להכח המושך כנ"ל בעניין הארץ שכשמרחיק ממה איזה דבר, אזי כשנפסק הכח המכריח, חוזר הדבר ונופל למטה לארץ, וככל שמתקרב פורח מהר יותר/מח⁴:

עתה יבאר שהצדיק מכח המושך שיש לו, ע"י שהוא אין כעפר הארץ, מושך את ישראל אליו, ומעלה נפשות מ"ן, ועי"ז שהוא עפר יש לו כח המושך למשוך אלוקות למטה, ולבנות משכן לאלוקות הזו, בבחי' "כבוד ה' מלא את המשכן", מקום בארץ שימשוך אליו את אלוקותו ית"מ⁵.

ועיין ליקוטי הלכות יו"ד – הלכות מילה הלכה ה סוף אות כא – כי חיות רעות וכיוצא בןשקמים על האדם הם עושים רק את שלהם שרוצים להזיק חס ושלום, אבל אינם מדברים דברי ליצנות וחלקלקות וכו' לדחותו מה' יתברך, אבל בני אדם השונאים עומדים על האדם ליסרו חס ושלום, ומדברים דברי ליצנות וכפירות, כמו שכתוב, ברצח בעצמותי חרפוני צוררי באמרם אלי כל היום איה אלקיך וכו'. וכן בכמה פסוקים ואז קשה מאד להתחזק לשאר קים באמונתו ובאמתתו. ועל כן קשה מאד להנצל מהם, כי הם יכולים לדחות דעתו ולהטותו עד שלא יוכל להסתכל על התכלית באמת כראוי ועל ידי זה יפל בידם חס ושלום, כי אי אפשר להנצל משום יסורין כי אם על ידי הסתכלות על התכלית וכשיש יסורים משונאים קשה ביותר להסתכל על התכלית, כי דברי מרמות שלהם מונעים ביותר מן הכל ומחמת זה בעצמו הם יכולים להזיק יותר מחיות רעות, חס ושלום, כנ"ל:

ועיין לקוטי הלכות חו"מ – הלכות גולה הלכה ה אות יז – כי עקר התרחקות האדם מה' יתברך מלשוב אליו יתברך הוא על ידי המתנגדים המונעים אנשי לצון דוברי חלקלקות וכו' הדברות על צדיק עתק בגאווה ובזו שהם מרחיקים את האדם ביותר מהכל מלשוב לה' יתברך. כמו שכתב אדונינו מורנו ורבנו שבני אדם הם מונעים גדולים מאד יותר מהיצר הרע במבאר אצלנו כמה שיחות קדושות בזה, וכנראה בחוש למי שמתקבל על האמת.

מא עיין תורה מו תנינא – ודע, שהמניעות שיש לכל אחד לעבודת הבורא יתברך שמו, בגון לנסע להצדיק האמת וכיוצא, ולכל אחד ואחד נדמה לו, שהמניעות שלו גדולים יותר משל חברו, וקשה לעמוד בהם: דע, שלכל אחד אין לו מניעות רק כפי בחו, כפי מה שיכול לשאת ולעמוד בהם אם ירצה. ובאמת אין שום מניעה, כי גם בהמניעה בעצמה מלבש שם השם יתברך, וכמבאר במקום אחר (בלקוטי א' סימן קטו). והמניעה הגדולה שבכל המניעות היא מניעת המח, דהיינו מה שמוחו ולבו חלוקים מהשם יתברך או מהצדיק, כי אפלו כשמשבר המניעות שיש לו לנסע להצדיק האמת ובא לשם, עם כל זה, כשמוחו חלוק וקשה לו קשיות על הצדיק, ויש לו עקמומיות בלבו על הצדיק, זאת המניעה מונע אותו יותר מכל המניעות:

מב כי צ"ע מה היה הכח המכריח של אותם בני אדם שנעשו כח המכריח לחבריהם (כך שאל אותי שמעון). ואולי התירוץ שאצלם מניעות המח היו כח המכריח. אבל ראה גם תורה כח המתנגדים המבזים והמחריפים יראי ה' זה מחמת שמקבלים תורה מתלמידי חכמים שדין יהודאין. ועיין תורה יב שעל פי רוב הלומדים חולקים על הצדיקים ודוברים על הצדיק עתק בגאווה. ועיין תורה קל שגאווה וניאוף הן בחי' אחת. ועיין תורה נד אות ו' שהתגברות היצה"ר המדמה הוא בעיקר על שונה הלכות ועי"ז נופלים ללשון הרע על צדיקים. וראה תורה יז שיש בני אדם שנמצאים אצל הצדיק ובגלל כסילותם לא רואים את אור הצדיק כמו עפרון במערת המכפלה ע"ש. גם עיין תורה קלג שהארציות של האדם מסתירה ממנו את אור הצדיק. גם עיין בעש"ט ע"ה פרשת קרח כמה אותיות בתחילתו שמה שהרשעים רואים בצדיק הן העבירות של עצמם, ע"ש.

מג גם עיין לק"ה חזקת מטלטלין הלכה ד אות ה' – אבל מחמת שכח המכריח נמשך מבחינת עצמומים ודינים, על כן כשנשתלשל למטה לפעמים נתהוים דינים גמורים שמהם יניקת הסטרא אחרא והקלפות, עד שנתהוה מהם כח המכריח ומפסיק יותר מדאי, שהם כל המונעים והמפסיקים והמעכבים מלהתקרב להתורה ולצדיקים אמתיים ואינם מניחים להתקרב כלל, כי מהם נמשכים כמה בני אדם בעלי מחלקת, שהם מונעים ומפסיקים בכמה וכמה מיני מניעות מלהתקרב להצדיק האמת ולהתורה ולדרך האמת על ידי דבוריהם ומעשיהם, שהם מרבים בדברי חכמות של הכל בכמה מיני לשונות של שקר וערמימיות, ומתלבשים עצמם במצות וחסידות כאילו הם רוצים בתקנתו וכו', אשר אי אפשר לבאר עצם רבוי דרכי דבריהם הרעים, אשר באים בשליחות הפעל דבר להכריח ולמנע ולהפסיק את הישר הולך מלהתקרב להשם יתברך ולתורתו באמת. וכל זה הוא בחינת כח המכריח המפסיק מלהיות נמשך אחר הצדיק האמת שהוא בחינת עפר וכו', כנ"ל, אבל הכח המכריח המפסיק הזה בהכרח שיפסק ויתבטל, כי אם יעלה לשמים שיאו וכו', כגללו לנצח איבד" (איוב ב, ז), ואז בטור המכריח – ישוב ויתקרב במהירות גדול אל הצדיק האמת שיש לו כח המושך, וכמבאר שם בהתורה הנ"ל.

מח מתרלו- שהוא

מח עיין תורה עב שם מבאר שכשמגיע לצדיק אזי פתאם נעלם ממנו כל החשק והמשיכה לצדיק, ומבאר הטעם כי כשמגיע לצדיק אזי עולה מדרגה ומיד כבר יש לו יצה"ר חדש שצריך להתגבר עליו ע"ש.

מח כן נ"ל לתרץ מה שהוקשה לי שמלשון רבנו משמע שאותו כח המושך הנ"ל את ישראל אל שרשם ע"י כח המושך של הצדיק, הוא הכח המושך את האלוקות למשכן, וצ"ע כי שם יסודו בכלל שכל דבר נמשך לשרשו וכמבאר בלק"ה, ואילו כאן א"א לומר שהמשכן שרש האלוקותו ית". אלא כנ"ל שלצדיק כח המושך בשני קוים ממטה למעלה וממעלה למטה אבל תחילה מעלה את נפשות ישראל הנמשכים אליו ועי"ז מושך אלוקות ומקים משכן לאלוקות ששם תשרה בבחי' כבוד ה' מלא את המשכן.

ועיין בהקדמה מה שבארנו כיון שתכלית הבריאה לגלות כבוד הש"י ע"י ישראל, ורק הצדיק בכוחו לגרום לישראל לעסוק בזה, לכן נחשב גם המ"ד היורד שהוא ע"י כח המושך של הצדיק ע"ש.
 עוד יש כאן חידוש מה שמכח שמושה רבנו יש לו כח המושך, בנה את המשכן, נעשה גם המשכן כח המושך, וכבר נתבאר שכל כח המושך הוא מיסוד הכלל שכל דבר נמשך לשרשו. נמצא שמושה רבנו בנה משכן שאחזו וקשור לשרש הבריאה. ואולי מצד אבן השתיה שבו, ומצד שהשכיל לצייר ולבנות אותו בצורה של מעשה דעובדא דבראשית (כמבואר בסוף תורה א' תנינא) שגם זה בחי' שרש הבריאה.
 ואין הכוונה לצרופות אחרות, שזו היה חכמת בצלאל, כמבואר בפרש"י, כי משה רבנו רק הקים את הכלים המוכנים וסדרם בסדר הראוי, וזה דבר שאח"כ נעשה פעמים רבות ע"י הלוויים, ומשמע שרק ההקמה הראשונה שעל ידה ירדה שכינה לתחתונים, אז היה צריך כח משיכה עצום, אבל אח"כ כיון שכבר ירדה, יכלו גם אחרים להקים את המשכן.
 ובחי' כזו נעשה בכל דור ע"י שהצדיק עושה עצמו משכן לאלוקות ע"י כח המושך שבו.

וזה בחי' משכן, כי משכן לשון דירה בעוה"ז שבו נמשך הקב"ה להיות שוכן, דהיינו מדרגת שכינתו השוכנת עמנו שנמשכת למשכן כי הי' לו כח המושך, להמשיך אלקות למקום שהי' עומד שם/מ"ו.
בחי' (ש"ה א')/מ"ח משכני אחריו נרוצה, אחריו נרוצה דייקא/מ"ט. כי כל מה שמתקרב יותר אליו, הוא רץ ביותר כנ"ל לגבי הארץ והצדיק, מחמת הכח המושך כנ"ל. וכמובא במדרש (שמות פ' לא ו')/נ"א שהמשכן הוא לשון משכון/נ"ב, שהוא משכון לישראל כמו משכון שלוקחים מבעל חוב למשכו לשלם את חובו, כך המשכן משכון לישראל לשלם חובו שהבטיח שתשרה שכינה אצלם אפי' אם יחטאו ח"ו, כמ"ש (ויקרא כו')/נ"ג ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל

מ"צ ע"י ליקוטי מוהר"ן – תורה א תנינא – כי אף על פי שאנו מוצאים מקומות שהיה בהם השראת השכינה, כגון בבית המקדש, אין הכוונה, חס ושלום, שנתצמצם שם אלקותו יתברך, חס ושלום, כמו שאמר שלמה (מלכים – א ח): "הנה השמים ושמי השמים לא יכללוך, אף כי הבית הזה" וכו' רק מחמת שהיה שם דברים נאים, כי בבית – המקדש היה ציורא דעבדא דבראשית וציורא דגן עדן (עי' בהקדמת התקונים), על – בן המשיך לשם קדשתו יתברך, אבל הוא יתברך אין העולם מקומו, רק הוא מקומו של עולם.

מ"ח שיר השירים פרק א (ד) משכני אחריו נרוצה הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה כך נזכרה דירה מיישרים אהבה: רש"י (ד) משכני אחריו נרוצה – אני שמעתי משלוחי רמו שאמרת למשכני ואני אמרתי אחריו נרוצה להיות לך לאשה.
 פירוש רבנו אביגדור כ"ץ – משכניו אחריו. משכניו כתי' ובמסורת ליתא כלומר, מי שמשכנו בידו בעל המשכון הולך אחריו, כך ישראל משכון שלו ביד הק' זה נשמתו שנאמר אשר בידו נפש כל חי לכן הם צריכים לרוץ וללכת אחר משכנו לכן אמר משכניו אחריו נרוצה.
 תורה תמימה – משכני וגו'. נאל תקרא משכני אלא משכנינו, אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה, ממשכון גדול שנטלת ממני אחריו נרוצה, דא"ר יוחנן, מאי דכתיב (נחמיה א') חבל חבלנו לך, זה חרבן ראשון וחרבן שני שלא נתמשכנו אלא על ידינו <נט> <מ"ר>:

תורה תמימה/ביאורים/ <נט> מפרש משכני מלשון משכון, ועי' במ"ר ר"פ פקודי השייך לענין זה ולפנינו בתו"ת שם:

מ"ט ובלק"ה יו"ט ה' ו' – כתב נרוצה לשון רצון. וז"ל שם – וזה בחינת גדל מעלת הרצון והכסופין בעצמן אל הקדשה, (כמבאר בדברי זכרוננו לברכה הרבה מזה). כי עקר התגברות כח המושך הוא על ידי הרצון והכסופין כנ"ל, בחינת משכני אחריו נרוצה. לשון רצון, שבשהוא נמשך ברצונו אל האמת להשם יתברך ולצדיקי אמת אזי מתגבר שרש כח המושך דלעלא שהוא בחינת משכני וכו' ל:

¹ שמות רבה לא י' ובתנחומא משפטים יא ובמדבר רבה יב יד

נ"א שמות רבה לא י' – כך אמר ירמיה להקדוש ברוך הוא אם לגרשנו אתה רוצה הנה אותנו עד שנמות, שנאמר (איכה ה, כב): כי אם מאס מאסתנו קצפת עלינו עד מאד, ואם לאו מדוע הכיתנו ואין לנו מרפא. אמר לו הקדוש ברוך הוא אפלו אני מחריב עולמי אני מגרש ישראל, שנאמר (ירמיה לא, לו): כה אמר ה' אם ימדו שמים ממעלה, אלא אמר הקדוש ברוך הוא אף על פי כן תנאי התניתי עמוהם אם יחטאו יהא בית המקדש מתמשכן עליהם, שנאמר (ויקרא כו, יא): ונתתי משכני בתוכם, אל תהי קורא משכני אלא משכני. וכן בלעם אמר (במדבר כד, ח): מה טובי אהליך יעקב משכנתיו ישראל, שני משכנות. ונקראו אהליך בשם בניי, ומשכנתיו בשם חרבים, לא מפני שאני חייב לעובדי כוכבים אני ממשכן להם משכני, אלא עונותיהם גרמו להם שאמשיכן להם מקדשי, אלולי כן למד אני חייב, שנאמר (ישעיה נ, א): כה אמר ה' איזה ספר בריתות אמכם אשר שלחתיה או מי מנשי אשר מכרתי אתכם לו הן בעונותיכם נמכרתם ובפשעיתכם שלחת אפכם, וכן התניתי עם משה עליהם, שנאמר: אם כסף תלוה את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנשה, ואם תעבדו על המצוות האלו, אני ממשכן שתי משכנות, שנאמר: אם חבל תחבל שלמת רעך, אמר לו משה, ולעולם הם ממשכנים, אמר לו לאו, אלא עד בא השמש, עד שיבוא משיח, שנאמר (מלאכי ג, כ): וזרחו להם יראי שמי שמש צדקה ומרפא.

נ"ב ע"ש שמביא ראיה ממדרש שמשכן לשון משכון על מה שפירש שמשכן לשון משכני. ונראה כי גם משכון לשון משכני כי הוא היכי תמצוי למשוך את הבעל חוב להחזיר את החוב. וצ"ע איזה חוב יש להקב"ה כלפינו וצ"ל שההבטחה ונתתי משכני היא החוב והמשכון המכריח את הקב"ה לקיים הבטחתו גם כשאנו לא ראויים לזה.

נ"ג פרשת בחוקתי ויקרא פרק כו (יא) ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם: (יב) והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם:

פרש"י (יא) ונתתי משכני – זה בה"מ: ולא תגעל נפשי – אין רוחי קצה בכם כל געילה לשון פליטת דבר הבלוע בדבר כמו (שמואל א) כי שם נגעל מגן גבורים לא קבל המשיחה שמושחין מגן של עור בחלב מבושל כדי להחליק מעליו מכת חץ או חנית שלא יקוב העור:

אור החיים (יא) ונתתי משכני בתוכם פירוש על דרך אומרו (תהלים עו ט) אהל שכן באדם, שעיקר משכנו יתברך הוא תוך נשמות עם קדושו, ואומרו ולא תגעל נפשי, ולא הספיק אומרו ונתתי משכני, לצד שחש ה' כי יאמר נא ישראל שדבר זה שמבטיח ה' הוא דבר רחוק מהשכל, שידור דירת קבע רוחני בלתי בעל תכלית הרוחניות, בתוך בני אדם בעלי צורה וחומר:

נפשי אתכם תגלעל פירוש תפלוט, דהיינו גם כשתחטאו וומצד החטא יהיה ראוי שלא ארצה בכם, אעפ"כ מִשְׁכָּנִי יהיה בתוכם, דהיינו גם כשלכם לא תיהיה שפלות למשוך אותי, יהיה המשכן מושך אותי מכח השפלות של הצדיק שבנה אותו, ע"י שעשה עצמו משכן. **נמצא שע"י המשכן השכינה שורה בישראל.** היינו כנ"ל כי מִשְׁכָּן לשון מִשְׁכָּנִי וכו' שיש לו בחי' כח המושך להמשיך אלקות למקום שהי"י עומד שם כנ"ל.

וע"כ א"א להקים את המשכן אלא הצדיק שהוא בחי' עפר, בחי' משה שהי' עניו מכל האדם [נ"ה]/[נ"ו], כ"ש – כמו שכתוב (שמות מ')^{יב} ויקם משה את המשכן. ואחר לא הי' יכול להקימו [נ"ח]/[נ"ט], כי דווקא זה הצדיק שהוא בחי' עפר, בחי' כח המושך, יכול להקים המשכן, שהוא בחי' כח המושך להמשיך האלקות שתמשך ותשכון במשכן כנ"ל מבואר שרק הצדיק שעשה עצמו משכן יכול להקים את המשכן באופן שתשרה בו השכינה, ואפילו בצלאל שעשה את המשכן ע"י שידע לצרף אותיות, אבל להקימו לא יכול היה, אלא רק משה רבנו אע"פ שלא עשה בעצמו כלום בעשיית המשכן כמבואר במדרש הגדול (במדבר ז' א'). עוד מבואר שם שגם משה אמר איני יכול להקימו, וא"ל הקב"ה אני אתן לך קימה כמ"ש (שמות מ' יז)^{יג} "הוקם המשכן", וכתוב "ויקם משה את המשכן" ו"ביום כלות משה להקים את המשכן", נמצא שהקב"ה נתן לו כח להקימו. וצ"ע כיון שמשה רבנו עשה את עצמו משכן מדוע לא היה לו בעצמו הכח להקימו? ואולי עיקר מה שנתקשה משה היה כיצד להקימו באופן שתשרה בו השכינה לעולם גם לאחר הסתלקות משה:

וזה שכתוב (דברים ז')^{יא} לא מרובכם^{יב} חשק ה' בכם כי אתם המעט, ודרז"ל^{יג} חולין פט/סד^י והובא בפרש"י שם^{יד}] הפסוק לא מרובכם וכו' הפירוש^{יז} לא בגלל שאין אתם

^י כך נדפס בתקופא עם שני מרכאות

^{יב} במדבר יב ג' כתיב ענו וקרי עניו ורבינו נקט הקרי וכן לעיל בתורה ד' אות ז'

^{יג} פרשת בהעלתך במדבר פרק יב (ג) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה (ענו) עָנִיו מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה:

^{יד} פרשת פקודי שמות פרק מ – (יח) וַיָּקָם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן וַיִּתֵּן אֶת אֲדָנָיו וַיִּשֶׂם אֶת קִרְשָׁיו וַיִּתֵּן אֶת בְּרִיחָיו וַיָּקָם אֶת עֲמֻדָּיו: פסיקתא זוטרותא – ויקם משה את המשכן. בוא וראה כמה גבורתו של משה רבינו שהקים לבדו את המשכן, (ג) מיכן אמרו אין הקב"ה משרה שכירתו אלא על גבור וחכם:

^{יז} מדרש הגדול עה"פ במדבר ז' א' ביום כלות משה

^{יח} מדרש הגדול במדבר פרק ז פסוק א (פרשת נשא) – ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן. ר' חייא בר יוסף אומר לפי שנתן משה נפשו על המשכן לפי כך נקרא על שמו. דאמר ר' חייא בר יוסף כל שבעת ימי המלואים היה משה מפרקו בכל יום שני פעמים וקובעו. ר' חייא הגדול אומר שלש פעמים בכל יום, שנאמר תקים (שמות מ, ב) הוקם (שם, יז) ויקם (שם, יח) ראה כמה היה יגיע בו. ואם תאמר שבטו שללוי היו מסייעין אותו, לאו הכין דכתיב ויהי ביום כלות משה להקים. כלות ישראל לא נאמר, שלא סייעו אחד מ ישראל כל חכמי ויהי ביום כלות משה. כיון שכילו ישראל את מלאכת המשכן היו הכל עומדין ולא שרת שכינה בתוכו. הלכו כל ישראל אצל כל חכמי לב אמרו להן העמידו המשכן כדי שישרה הקדוש ברוך הוא שכינתו בינינו כאשר הבטיחנו, היו רוצין להעמידו ולא היו יכולין, הלכו אצל בצלאל אמרו לו היינו אומרים שמא על ידו שלבן עמרם יניח הקדוש ברוך הוא שרפים ואופנים וגלגלים וכל כבודו וישרה בתוכינו בוא אתה שמא יעמוד על ירך. אף הוא ביקש להעמידו ולא יכול. התחילו הכל משיחין אחר משה ואומרים ראו מה עשה לנו בן עמרם, בא והטעה אותנו ואמר עשו משכן והקדוש ברוך הוא ישרה שכינתו ביניכם ועדיין לא שרתה עלינו. ואף משה היה מוצר מפני שלא נשתתף במעשה משכן, והיה הקדוש ברוך הוא יודע מה בלבו לפי כך העלים הקדוש ברוך הוא מהן ולא היו יודעין להקימו. באו להן אצל משה אמרו לו הרי כל שאמרת לנו לעשות כבר עשינו, ראה שמא חיסרנו כלום או שמא עשינו דבר שלא אמרת. והיו מראין לו כל דבר ודבר והוא היה אומר להן שלום. אמרו לו אם כן למה אמרנו לכל החכמים ולא יכלו להקימו. וכיון ששמע משה נצטער אף הוא עמהן. אמר לו הקדוש ברוך הוא אני יודע מה בלבך, אל תירא שאין אחר רשאי להקימו אלא אתה תקים את משכן אהל מועד. אמר לפניו רבונו של עולם ואני יודע להקימו. אמר לו הקדוש ברוך הוא אני אתן לך קימה וכותב בתורה ויקם משה את המשכן (שם). ומניין שהקדוש ברוך הוא הקימו, שנאמר הוקם המשכן (שם, יז). ומנין שמה הקימו, שנאמר ויקם משה את המשכן. וכאן הוא אומר ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן.

^{יט} ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן

^{סא} דברים פרק ז' (ו) כי עם קדוש אתה לה' אֱלֹהֶיךָ בְּךָ בָּחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְהִיְוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: (ז) לֹא מֵרַבְּכֶם מִכָּל הָעַמִּים חֶשֶׁק ה' בְּכֶם וַיִּבְחַר בְּכֶם כִּי אַתֶּם הֵמָּעַת מִכָּל הָעַמִּים: (ח) כִּי מֵאַהֲבַת ה' אֶתְכֶם וּמִשְׁמִרָתוֹ אֶת הַשְּׂבָעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם הַצֵּדִיק ה' אֶתְכֶם בְּיַד חֻקָּה וַיַּפְדֶּךָ מִבֵּית עֲבָדִים מִיַּד פְּרָעָה מִלֶּךְ מִצְרַיִם:

ועי'ש תרגום יונתן – (ז) לֹא מִן בְּגִלָּל דְּאִתּוֹן גִּיּוֹתִינִן מִן בְּלָחוֹן אֲוִמְיָא צְבִי יי בְּכוֹן וְאִתְרַעִי בְּכוֹן אֱלֹהִין דְּאִתּוֹן מִכִּיכִי רִוְחָא וְעִנּוּתִינִן מִכָּל עַמְמָא:

פרש"י – (ז) לא מרובכם – כפשוטו. ומדרשו לפי שאין אתם מגדילים עצמכם כשאני משפיע לכם טובה לפיכך חשק ה' בכם: **כי אתם המעט** – הממעטין עצמכם כגון אברהם שאמר אנכי עפר ואפר וכגון משה ואהרן שאמרו ונחנו מה לא כנבודנצר שאמר אדמה לעליון וסנחריב שאמר מי בכל אלהי הארצות וחירם שאמר אני מושב אלהים ישבתי: **כי אתם המעט** – הרי כי משמש בלשון דהא:

רשב"ם (ז) לא מרובכם מכל העמים – אנש"י לב"ב יבין"ו ויתמה"ו וכי משה רבינו היה סבור שישראל היו טועים בזה הדבר שיהיו מרובים מכל האומות שבעולם שהוצרך לאמר לא מרובכם. ועוד שאמר חשק ה' בכם. וכי בשביל שהם מרובים יאהב ה' אותם. אלא כך פירושו

מגדילים עצמכם בשעה שאני משפיע עליכם טובה רק מחמת שאתם ממעיטין ס'עצמיכם וכו' כגון אברהם שאמר אנכי עפר ואפר וכגון משה ואהרן שאמרו ונחנו מה, וכן תרגם יונתן דאתון מכיכי רוחא וענוותנין מכל עממיא, חשק ה' בכם. כי מחמת שהם ממעיטין ומקטינים עצמן הצדיקים שבישראל כנ"ל, עי"ז הם בבחי' עפר, שיש לו כח המושך, בחי' משכן שמושך האלקות כנ"ל, וע"כ נמשך אליכם דהיינו חשק ה' בכם.

וזה בחי' (ישעי' נז) ס"ח אשכון את דכא [ט"ז/ע], כי ע"י שפלות, שמישים הצדיק את עצמו כעפר, עי"ז יש לו כח המושך להמשיך הש"י אצלו שזהו בחי' המשכן כנ"ל נמצא שע"י שהצדיק עושה עצמו משכן לאלוקות/ט"ז יכול גם להקים את המשכן, דהיינו להמשיך אלקות לעצים ואבנים שהם בציורא דמעשה בראשית וג"ע/ט"ז :

לפי שאמר למעלה ונשל גוים רבים מפניך החתי וגו' שבעה גוים רבים ועצומים ממך ושמא תאמרו אנו מרובים מאותן שבע עממים ובעוצם ידינו נגרש אותם. לא מרובים אתם מכל אותן שבעה עממים. ולא מרובכם חשק ה' בכם לבער אותם אלא אתם המעט מכל אותם עממים. אלא מאהבת ה' אתכם בשביל שבועתו לאבותיכם. ונשל אותם מפניך:

ס"ב עי"ש פרש"י שכתב שהפירוש הרישא כפשוטו וצ"ע מה היה מקום לחשוב שבהר בנו מחמת רוב ועוד שבוודאי אין אנו רוב ועיין משביל לדוד שע"כ הביא רש"י גם את המדרש דהיינו לא בגלל שאין אתם מגדילים עצמכם. עוד כתב שהסיפא גם כוונת הפשט כמדרשו. ועיין רש"ב ובעלי התוס' דקאי אדלעיל והכוונה לא בגלל שאתם רבים משבעה עממין עי"ש. ועיין יונתן שתרגם את הסיפא כמו הדרש אבל הרישא צ"ע שתרגם לא בגלל שאתם גאוותיים.

ס"ב בתרלו ציין מ"מ זה לקמן אחר תיבות וע"כ חשק ה' בכם, ובתשכס העבירו לכאן

ס"ד חולין דף פט. – אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר בר' שמעון כל מקום שאתה מוצא דבריו של רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי בהגדה עשה אזניך כאפרכסת לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם וגו' אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעיטין עצמכם לפני, נתתי גדולה לאברהם אמר לפני ואנכי עפר ואפר למשה ואהרן אמר ונחנו מה לדוד אמר ואנכי תולעת ולא איש אבל עובדי כוכבים אינן כן נתתי גדולה לנמרוד אמר הבה נבנה לנו עיר ולפרעה אמר מי ה' לסנחריב אמר מי בכל אלתי הארצות וגו' לנבוכדנצר אמר אעלה על במתי עב לחירם מלך צור אמר מושב אלהים ישבתי בלב ימים אמר רבא ואיתימא רבי יוחנן גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם דאילו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר ואילו במשה ואהרן כתיב ונחנו מה ואמר רבא ואיתימא רבי יוחנן אין העולם מתקיים אלא בשביל משה ואהרן כתיב הכא ונחנו מה וכתוב התם תולה ארץ על בלימה אמר רבי אילעא אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שכולם את עצמו בשעת מריבה שנאמר תולה ארץ על בלימה רבי אבהו אמר מי שמישים עצמו כמי שאינו שנאמר ומתחת זרועות עולם.

ס"ה עיין לעיל תורה י' אות י' ההערה על פסוק זה

ס"ו עיין בגמ' שלא פירשה כלל את הרישא של הפסוק, ועיין פרש"י בחומש שכתב מדרשו לפי שאין אתם מגדילים עצמכם כשאני משפיע עליכם טובה לפיכך חשק בכם. ואח"כ פירש את הסיפא כי אתם המעט וכו' וצ"ע מדוע לא פירש מאי לא מרובכם עפ"י הדרש שהרי מוכרח שגם לפי הדרש מתפרש הפסוק כהווא אמינה ומסקנה. לכן נראה מה שסיים לפיכך חשק בכם קאי הרישא של הפירוש הבא כי אתם המעט. ואילו מה שהביא ומדרשו הכוונה שלא בגלל שאין אתם כמו הגויים שמגדלים עצמם וכו' אלא רק בגלל שאתם עוד גם ממעטים עצמכם.

ס"ז בתרלו- עצמכם

ס"ח בתקפא (יב"ע) (נו) בתרלו- (ישעי' נז), ובתשכס תוקן

ס"ט לשה"כ מרומ אשכון ואת דכא ורבינו נקט שגרא דלישנא בהרבה ספרים עפ"י דרשת הגמ' בסוטה ה. על פסוק זה.

ע' עיין סוטה דף ה. – (ישעי' נז-טו) ואת דכא ושפל רוח רב הונא ורב חסדא חד אמר אתי דכא וחד אמר אני את דכא ומסתברא כמ"ד אני את דכא..... דרש רב עירא ואיתימא רבי אלעזר בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם מדת בשר ודם גבוה רואה את הגבוה ואין גבוה רואה את השפל אבל מדת הקדוש ברוך הוא אינו כן הוא גבוה ורואה את השפל שנא' (תהילים קלח-ו) כי רם ה' ושפל יראה אמר רב חסדא ואיתימא מר עוקבא כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקדוש ברוך הוא אין אני והוא יכולין לדור בעולם.

ע"א עיין מלבי"ם על שמות פרק לה פסוק יא (בביאור תרגום יונתן על פסוק כא) וכל אשר נדבה רוחו, מי שלא הביאו בפועל רק שרורו לבד נדבה, שחשב בלבו שרוצה לבנות כל המשכן משלו לכשתגיע ידו, אותו ר"ל נדיבת רוח הזה הביאו את תרומת ה' למלאכת אהל מועד ולכל עבודתו ולבגדי הקדש, שנחשב להם כאלו הביאו כל האהל וכל כליו וכל בגדי הקדש: ויונתן תרגם וכל אשר נדבה רוחו דאשלימית רוחיה בנבואתא, ופירשתי בדרושי ארצות השלום כי באשר ענין המשכן היה שקבץ כללות ישראל אשר יתאחדו בעבודתם בבית הזה ויהיה לקומה שלמה אשר הוכנה להיות מרכבה לשכינה, אבל מי שהביא את לבו והתטהר והתקדש עד שחלה עליו רוח נבואה היה הוא בעצמו משכן לשכינה ולא הוצרך אל המשכן כי הוא נעשה משכן לשכינת עוזו, ולבו נעשה מזבח להקריב עליו דמו ונפשו עולה וכליל במסירת נפש לה', ובגדיו וכנפי טליתו וטוטפותיו נעשו כבגדי כהונה שבם ישרת לפני ה' אלהיו, א"כ הוא התגבר הכל המשכן וכל כליו ובגדי הקדש, וכמ"ש שהיה משה מתמה על מלאכת המשכן מי יוכל לעשותו וא"ל ה' אפי' אחד מכם יכול לעשותו, ר"ל מי שיתקדש עד שהוא עצמו יהיה משכן לשכינת ה', ועל רוח נדיבה תסמכני פרש"י זה רוח הקדש, וז"ש וכל אשר נדבה רוחו דאשלימית רוחיה בנבואתא, הוא עצמו היה המשכן, ואותו ר"ל נדיבת הרוח שלו ורוח"ק שחל עליו הביאו את תרומת ה' למלאכת אהל מועד שהוא יסוד ובנין מקדש אל ומעון לשכינת עוזו:

ע"ב עיין סוף תורה א' תנינא ועיין לק"ה יו"ט ה' אות ב' שקברי צדיקים הם בחי' משכן. וז"ל שם – על כן חמל השם יתברך וצוהו לעשות משכן שהוא בחינת קדשת הבית המקדש, דהיינו שפעשה תקון נפלא כזה שיהיה כח המושך גם במדבר. על ידי שהיו מקימין המשכן בכל פעם אף על פי שעמד על עפר המדבר שהוא מקום נחש שרף וכו', אף על פי כן נעשה בקדשה כזה עד שגם שם נמשך כל קדשת הבית המקדש שהוא בחינת כח המושך דקדשה, שעל שם זה נקרא משכן בחינת משכני וכו', כמו שמבאר שם. ומזה המשיך תקון נפלא להורות שגם עתה במרידות הגלות שאנו רחוקים מארץ ישראל כל כך. ואפילו בארץ ישראל אין לנו מקדש וכו', אף על פי כן יהיה לנו כח גם עתה להגביר כח המושך על כח המפריח אפילו בהתרחקה הגדולה הזאת בבחינת מרחוק ה' נראה לי. וזהו בחינת מעלת בית

עתה יבאר שהאלוקות הנמשכת אחר השפלות והאין של הצדיק היא בחי' כבוד, וע"כ לכל כבוד דקדושה זוכים הראויים לו, מכח הצדיק.

ונראה לבאר כי שרש הכבוד בכסא הכבוד, שהוא שרש נשמות ישראל, ושם אחוז הצדיק, והוא מקומו של עולם עיין תורה א' תנינא/ע"ג.

ובנ"ל שברא את העולם שיתגלה בו כבודו כמ"ש לכבודי בראתיו וכו'.

והכבוד הוא לגלות את האור הגבוה ביותר (משרש הבריאה) במקום הנמוך ביותר בבחי' עפר הארץ כמ"ש והארץ האירה מכבודו.

וזה בחי' הכבוד הנאמר אצל המשכן, כ"ש (שמות כ"ט) ונקדש בכבודי דהיינו שקדושת המשכן היא כבוד ה' ששורה בו וכ"ש-וכמו שכתוב (שם מ')/ע"ה וכבוד ה' מלא את המשכן דהיינו שהכבוד הוא השראה אלוקית. כי כל הכבוד שיש לכל אדם שבעולם מקטן ועד גדול, כולם הם מקבלים רק מזה הצדיק שהוא בחי' עפר, שע"ז הוא בחי' משכן לאלוקות דהיינו כבוד הש"י, שממנו נמשך הכל.

כי כל הכבוד והגדולה הוא רק אצל זה הצדיק כי נמשך אליו ע"י כח המושך שבו שהוא הענוה והאין. כי הכבוד נמשך למקום שבו יתגלה ביותר ומי שהוא אין דהיינו שממעט כבוד עצמו ומרבה בכבוד המקום אליו נמשך הכבוד (כמבואר גם בתורה ו'), וכולם מקבלים ממנו כי לו הכח המושך למושך ליכם אל הש"י שע"ז יהיו ממעטים כבוד עצמם ומרבים בכבוד המקום, כמ"ש (מגילה לא.)/ע"ו כל מקום שאתה מוצא התגלות גדולתו [ע"ז] של הקב"ה בארץ דהיינו כבוד אלקים השורה על אדם שם אתה מוצא ענותנותו/ע"ה שאין הוא שורה על נכבדים אלא על המשפילים עצמם.

הכנסת ובית המדרש של ישראל שעושים בגלות שהם בחינת מקדש מעט, כמו שכתוב, כי הפיצותם בגוים וכו'. וביותר הבית המדרש של הצדיק האמתי שהוא באמת בבחינת עפר, שהוא עקר הכח המושך כנ"ל. וזה בחינת מעלת קברי צדיקים, כי הם שוכני עפר שגם בחינתם נעשה שכן לעפר, כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה. מי שנעשה שכן לעפר בחייו, מכל שכן עתה אחר הסתלקותו שאז עקר התגברות כח המושך שהוא עפר דקדושה שהיא מקום קבורת הצדיק ששם בחינת ארץ ישראל, כמו שכתוב, צדיקים יירשו ארץ:

^ע ועיין לקוטי הלכות חו"מ – הלכות ערב הלכה ה' (עפ"י תורה א' תנינא) אות כה – ועל פן העקר הוא הצדיק אמת שהם בבחינת המלך הגדול הנ"ל שהוא אוהב בכסא הכבוד, שהוא שרש נשמות כל ישראל והוא יכול לעשות ראש השנה לדון את כל אדם לקח וכות לפי מקומו מחמת שהוא בבחינת מקומו של עולם וכו' כנ"ל.

^{עד} בפרשת תצוה שמות כט אחרי שמוצוה שם על קרבן התמיד כתוב – (מג) ונעדת שמה לבני ישראל ונקדש בכבדי: (מד) וקדשתי את אהל מועד ואת המזבח ואת אהרן ואת בניו אקדש לכהן לי: (מה) ושכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לאלהים:

רש"י – (מג) ונועדתי שמה – אתוועד עמם בדבור כמלך הקובע מקום מועד לדבר עם עבדיו שם: ונקדש – המשכן: בכבודי – פח שתשרה שכינתי בו. ומ"א אל תקרי בכבודי אלא במכובדי במכובדים שלי כאן רמז לו מיתת בני אהרן ביום הקמתו וזהו שאמר משה (ויקרא י) הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש והיכן דבר ונקדש בכבודי:

ועיין פרש"י ויקרא י' ג' עה"פ בקרובי אקדש שאמר משה לאהרן במות שני בניו פרש"י שגילה לו שכבר נרמז מיתת צדיק גדול ביום השראת השכינה בישראל דהיינו יום השמיני שעליו בנויה התורה הזו. בפסוק הזה ונקדש בכבודי אל תקרי כבודי אלא במכובדי. דהיינו שהקב"ה רמז לו על בני אהרן ומשה רבנו לא הבין אלא שהכוונה אליו או לאהרן.

^{עה} פרשת פקודי שמות פרק מ' (לד) ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ידוד מלא את המושכן: (לה) ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ידוד מלא את המושכן:

רש"י (לה) ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד – (ת"כ פ') ויקרא וכתוב אחד אומר (במדבר ז') ובבא משה אל אהל מועד בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם כי שכן עליו הענן אמור מעתה כל זמן שהיה עליו הענן לא היה יכול לבוא נסתלק הענן נכנס ומדבר עמו:

^{עי} מגילה לא. – אמר ר' יוחנן כל מקום שאתה מוצא גבורתו של הקב"ה אתה מוצא ענוותנותו דבר זה כתוב בתורה ושני בנביאים ומשולש בכתובים כתוב בתורה (דברים י-יז) כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים וכתוב בתורה עושה משפט יתום ואלמנה שני בנביאים (ישעיה נז-טו) כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש וגו' וכתוב בתורה ואת דכא ושפל רוח משולש בכתובים דכתיב (תהילים סח-ה) סולו לרוכב בערבות ביה שמו וכתוב בתורה אבי יתומים ודיין אלמנות.

פשט הפסוקים משמע שכוונת חז"ל לומר שבכל מקום שכתוב גדולת הש"י סמוך לזה כתוב שהוא סמוך לשפלים דייקא ורבינו לומד את המאמר שגדולתו היא השגת גדולתו וזה מתגלה רק בכלי של שפלות.

^{עז} גסת הגמ' גבורתו וע"ש מהרש"א מקשה שמהפסוקים נראה שצ"ל רוממותו ועיין בפסוקי ויתן לך שאומרים במוצ"ש שם הגרסה גדולתו וכן הגרסה במהר"ל נתיב הענוה פ"א, ובראשית חכמה וקב הישר ועוד ועיין תורה ד' אות ט' והגרסה שם

^{עח} צ"ע לכאורה היה צ"ל שם את המוצא ענווה" שיעליה הוא שורה, וכן משמע כוונת המאמר לפי הפסוקים שמביא לראיה כגון "רם ונשא" וסמך ליה "ואת דכא ושפל רוח". אלא שכוונת חז"ל לומר הטעם לזה שהוא כיון שהקב"ה בעצמו עניו, וזו מתכונת הענווה שלו ששורה אצל הענוים דייקא ובעין זה עיין תורה פב תנינא שמתאר שם את הענוה של משה שהיה מקשר עצמו אפילו אל הפחות שבישראל ומסר נפשו עליהם ע"ש. ועיין סוף תורה ריט עה"פ אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו, שפירש רבינו שהקב"ה אומר "אם יסתר איש" דהינו שיקטין עצמו אזי גם "ואני לא אראנו" דהיינו אתגלה לו בבחי' "לא" דהינו שאקטין עצמי. וכן כתוב ה' צלך שהוא ית' כמו צל שמתנהג כמו הדבר שמיצל.

נמצא שבמקום השפלות והקטנות שם שורה כל הכבוד והגדולה, כמ"ש אשכון את דכא. וע"כ כל הראשים שבעולם, מקבלים כבודם מזה הצדיק שהוא בחי' עפר/עט כי אצלו שורה הגדולה תחילה.

וכן התחדשות הכבוד, כי בכל פעם נתחדש הכבוד שזה הממונה בא להתמנות אחר, ונתחדש הראשיות והכבוד, הוא הכל ע"י זה הצדיק [א⁹].

כי כפי הקמתו את המשכן בכל פעם דהיינו כפי שעושה מעצמו משכן, דהיינו כפי מה שמקטין עצמו, שמשם בא הכבוד דהיינו מהמשכן, כי משכן לשון משכני, דהיינו כח המושך את האלוקות, בבחינות וכבוד ה' מלא את המשכן כנ"ל, כן נתחדש כל הכבוד והראשיות כנ"ל נראה כוונתו שכפי שפלותו כן מושך אליו את כבוד הש"י אל המשכן שמקים, וכפי הכבוד שממשיך כן יש לו כבוד להשפיע לישראל כ"א כפי הראוי לו. ועיין תורה עב תנינא שזה פירוש הכתוב ואתה תחזה :

עתה יבאר כיצד תורה זו היא פירוש על הפסוק ויהי ביום השמיני וכו' שבו פתח את התורה לעיל. ומבאר כיצד קרא משה לכל ראשי העם שיבואו לקבל התמנות חדשה, וכמבואר לעיל שכל ההתמנות דהיינו הגדולה היא מהצדיק כי אליו נמשך תחילה ע"י השפלות שבו שהיא כח המושך שבו. ונתבאר לעיל שכח המושך של הצדיק מושך אליו את כל ישראל, ונראה לומר כוונתו בזה לומר שע"י שכל ישראל נמשכים אליו הוא מעלה את רצונם מידן נוקבין ומכח זה מושך אליו את כבוד ה' דהיינו מ"ד (כי הכלל שכל שפע מלמעלה קודם לו מ"ן מלמטה)

וכאן מבאר שקרא להם לא בקולו ולא ע"י שליח אלא ע"י שהקים משכן שבו ירדה השכינה דהיינו כבוד ה' (שזה ע"י שעשה עצמו משכן לכבוד ה') ועי"ז נמשכו כל ראשי ישראל אל המשכן לקבל ולחדש הגדולה וההתמנות/א⁹.

וז' (ויקרא ט/א¹⁰) ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל.
כי כשהצדיק צריך לקרות את ראשי העם הוא קורא אותם בזה שהוא מקים את המשכן, ששם הכבוד כנ"ל ועיקר הקמת המשכן היא שמשו רבנו עשה עצמו משכן לאלוקות, כנ"ל ע"י שמכח הענוה שבו, נעשה כח המושך את האלוקות אליו, ועי"ז קורא אותם, כי כולם באים אליו לקבל הכבוד ממנו.

^ט בתורה עב תנינא מביא מאמר חז"ל זה אלא ששם הגדולה היא השגת גדולתו שע"י זוכה חרושי לתורה ולהתמנות גדולה יותר כגון שר אלף או שר מאה. והעניין אחד שהכל תלוי בשפלות שאותה מקבלים מהצדיק, וכמו שהשגת גדולתו שורה אצל השפל כך כבוד אלקים רודף אחר השפל דייקא וכמבואר גם בתורה ו'. ועיין תורה עב תנינא חנ"ל כיצד מקבלים שפלות מהצדיק. – שלשפלות זוכים ע"י התנוצצות החכמה במח (וכן מבואר בתורה קצו שענוה בלי חכמה אינה ענוה). כי חכמה אותיות כח – מה בחי' השגת מה כוחי, כי מהות החכמה היא ההשגה שאני קטן מלהשיג, וזה נובע מהשגת גדולתו ית', וכמבואר לקמן בתורה פג תנינא שהחכמה היא תכלית הידיעה שלא נדע בחי' אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני דהיינו שגודל החכמה היא עד כמה שאני משיג שהיא רחוקה ממני. ועי"ז מרגיש השפלות בלב כמבואר במ"א שגאוה נקראת רמות רוח וגסות לב דהיינו שהגאוה ושפלות הן מדות שבלב. עוד מבאר שם שההתנוצצות שמאיר הצדיק האדם במח זה בחי' מלך אסור ברהיטים, והביאור הוא שבתוך מרוצת מחשבות המח מכניס הצדיק וקושר השגת גדולת הש"י דהיינו עד כמה שרוממותו ית' עצומה מלהשיגה. וזו גם הכוונה כאן שע"י שזוכה האדם לשפלות ונעשה בלי לגדולה והכבוד, דהיינו שיכול לקבלם בלא שיפגום בהם ויקח הכבוד לעצמו.

⁸ וכן מבואר בתורה עב תנינא ע"י שהצדיק ע"י הסתכלות מאדם נותן לו גדולה

^א עיין תורה עב תנינא וא"א להעתיק את כולה לכן אני מעתיק מעט מקיצור השלם – אות א. על-ידי שזוכין לראות את עצמו עם הצדיק האמת על-ידי-זה מקבלין גדלה ושררה ועקר הגדלה הוא שפלות. כמו שמצינו אצל השם יתברך 'כל מקום שאתה מוצא גדלותו של הקדוש-ברוך-הוא שם אנו מוצאין ענוותנותו'. ועקר התחיה לעתיד שיקומו בתחיה ויחיו חיים נצחיים יהיה רק להשפלות של כל אחד. הינו שרק השפלות של כל אחד יהיה נחיה ויקום בתחיה לעתיד. כי עקר התענוג הנפלא שהוא חיים נצחיים של עולם הבא אי אפשר לקבל רק השפלות והענוה האמתיות של כל אחד. וכפי שמבטל ומשפיל עצמו באמת יזכה לחיות ולקבל התענוג של עולם הבא:

שם אות ב. על-ידי שרואין את עצמו עם הצדיק האמת על-ידי-זה מתנוצץ מחו ודעתו ועל-ידי-זה מקבל גדלה ושררה לפי התנוצצות מחו. ועל-ידי-זה זוכה לחדש חרושין דאורייתא פראוי לו לפי מחו:

^ב ואזי ע"י כבוד ה' ששורה עליו מקבל התמנות, ואולי זה לשון בני אדם לחלוק לו כבוד כי הכבוד שייך רק לה' ית' ומי שיש לו כבוד הפי' שחולקים לו כבוד ה'. ומי שראוי לו הכבוד הוא הרשאת השכינה עליו, ומי שלא ראוי הוא מפרסם של שקר שחולק לעצמו כבוד מכבודו ית' שלא ראוי לו.

^ג פרשת שמיני ויקרא פרק ט (א) ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל:

פרש"י – (א) ויהי ביום השמיני – שמיני למלואים הוא ר"ח ניסן שהוקם המשכן בו ביום ונטל י' עטרות השנויות בסדר עולם (ומובא בשבת פז): ולזקני ישראל – להשמיעם שעל פי הדבור אהרן נכנס ומשמש בכהונה גדולה ולא יאמרו מאליו נכנס:

וזה ביום השמיני הקים משה רבנו את המשכן ואז שרתה שכינה בתחתונים פעם ראשונה מאז חטא אדם הראשון (ב"ר יט ז' ט"ז) וע"י שהקים משה את המשכן, עי"ז קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל, שהם כלל ראשי העם מקטן ועד גדול. כי ע"י הקמת המשכן קרא את כל ראשי העם, שהם בחי' אהרן ובניו וכו' כנ"ל כי כולם נמשכו ובאו אל כבוד ה' ששרה במשכן, מכח השפלות דהיינו כח המושך של משה רבנו :

וזה שארז"ל (ר"ה א נ"ה) שניסן ר"ה למלכים (פ"ו) דהיינו שכל מלך מישראל, מהיום שנעשה מלך אפילו אם החלה מלכותו באדר, אזי כשהגיע ר"ח ניסן הראשון, נחשב לו שנה למנין מלכותו, כי אז הי' הקמת המשכן, שמשם נמשך הכבוד של מלכים, של כל הממונים והראשים כנ"ל : נמצא לפ"ז הקמת המשכן בר"ח ניסן גרמה שניסן נעשה ראש חדשים למלכים, כי מכבוד ה' שבמשכן נמשכת הגדולה וההתמנות.

וע"כ הי' הקמת המשכן בראש חודש ניסן דווקא, כי ר"ח זה בחי' ראש חודש (פ"ו), **שעי"ז נתחדשים כל הראשים כנ"ל וזהו בחי' ר"ח ניסן ר"ה-ראש השנה למלכים כנ"ל** : נמצא שר"ח גרם להקמת המשכן בו כי גם המשכן ממנו חידוש ההתמנות. וצ"ע א"כ מה גרם למה. האם הראש חודש שהוא התחדשות הראשים גרם להקמת המשכן בר"ח ניסן כיון שהוא כיו"ב, או שהקמת המשכן בר"ח ניסן גרמה לר"ח ניסן להיות ר"ה למלכים. ואולי נזדמן הקמת המשכן בראש חודש דייקא כיון שהם בחי' אחת של חידוש התמנות הראשים, והקמת המשכן בר"ח ניסן דייקא גרמה לו להיות ראש השנה למלכים.

עד כאן חברותא לתורה ע'

^{פד} **בראשית רבה יט ז' - ז וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך בגן לרחוק היום** (בראשית ג, ח), אמר רבי חלפון שמענו שיש הלוקה לקול, שנאמר: וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך בגן, והלוקה לאש, שנאמר (שמות ט, כג): ותהלך אש ארצה, אמר רבי אבא בר פהנא מהלך אין פתיב כאן אלא מתהלך, מקפץ ועולה. עקר שכינה בתחתונים היתה, פיון שחטא אדם הראשון נסתלקה שכינה לרקיע הראשון, חטא קין נסתלקה לרקיע השני, דור אנוש לשלישי, דור המבול לרביעי, דור הפלגה לחמישי, סדומיים לששי, ומצריים בימי אברהם לשביעי. וכנגדן עמדו שבעה צדיקים, ואלו הן, אברהם יצחק ויעקב לוי קהת עמרם משה, עמד אברהם והורידה לששי, עמד יצחק והורידה מן ששי לחמישי, עמד יעקב והורידה מן החמישי לרביעי, עמד לוי והורידה מן הרביעי לשלישי, עמד קהת והורידה מן השלישי לשני, עמד עמרם והורידה מן השני לראשון, עמד משה והורידה מלמעלה למטה. אמר רבי יצחק פתיב (תהלים לו, כט): צדיקים יירשו ארץ וגו', וירשעים מה יעשו פורחים באויר, אלא הרשעים לא השכינו שכינה בארץ.

מדרש נחומא פקודי פרק ו' - אלה פקודי המשכן משכן העדות עדות לכל באי העולם שנמחל להם על מעשה העגל למה הדבר דומה למלך שנשא אשה והיה מחבבה כעס עליה והלך לו היו שכנותיה אומרות שוב בעליך אינו חוזר לך לימים בא ונכנס עמד בפלטרין ואכל ושתה עמה ועדיין שכנותיה לא היו מאמינות שנתרצה לה ומתוך כך ראו ריח בשמים עולה מן הבית ידעו הכל שנתרצה לה כך הקב"ה חבב את ישראל ונתן להם את התורה וקרא אותם ממלכת כהנים וגוי קדוש לאחר ארבעים יום סרחו אמרו הגוים שוב אינו חוזר עליהם עמד משה ובקש רחמים ואמר לו סלחתי כדברך (במדבר יד) אמר משה מי מודיע לאומות אמר ליה ועשו לי מקדש כיון שראו אומות העולם הריח של קטרת מתמר ועולה מתוך המשכן ידעו שנתרצה להם הקב"ה אלה פקודי המשכן וכתוב אלה שמות בני ישראל בא וראה כמה חבב הקב"ה את המשכן שהניח את העליונים ושכן בתוך המשכן אמר רבי שמעון עיקר שכינה בתחתונים היתה שנאמר וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך בגן (בראשית ג) בא אדם וחטא נסתלקה מן הארץ לשמים עמד קין והרג את אחיו נסתלקה מן הרקיע הראשון לשני עמד דור אנוש והכעיס לפניו נסתלקה מן השני לשלישי עמד דור המבול והשחית דרכו נסתלקה מן השלישי לרביעי דור הפלגה נתגאה נסתלקה מן רביעי לחמישי סדומיים קלקלו נסתלקה מן החמישי לששי עמדו אמרפלו וחבריו נסתלקה מן ששי לשביעי עמד אברהם וסגל מעשים טובים נמשכה השכינה מן שביעי לששי יצחק נמשכה מן ששי לחמישי יעקב מן חמישי לרביעי לוי בנו מן רביעי לשלישי קהת בן לוי מן שלישי לשני עמרם מן שני לראשון משה ביום שהוקם המשכן וכבוד ה' מלא את המשכן וזה"ל כי ישרים ישכנו ארץ (משלי ב) ישכינו השכינה בארץ:

^{פ"ה} משנה א' בפרק א' דף ב. בגמרא

^{פ"ו} **רע"ב על משנה ראש השנה פרק א משנה א - למלכים - מלכי ישראל מונין להם מניסן.** שאם מלך מלך בשבט או באדר, משהגיע ניסן כלתה לו שנה ומתחילים למנות לו שנה שניה. ומקרא נפקא לן דמניסן מניין להו דכתיב (מלכים א ו) ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה ליצאת בני ישראל מארץ מצרים בשנה הרביעית בחודש זיו הוא החודש השני למלוך שלמה על ישראל, מקיש למלכות שלמה ליציאת מצרים, מה יציאת מצרים מניסן מניין לה, אף למלכות שלמה מניסן מניין לה. **ולמלכי אומות העולם מונין מתשרי,** והיינו דתנן לקמן בסמוך באחד בתשרי ראש השנה לשנים, כלומר לשנים של מלכי אומות העולם, ונפקא מינה לפי שרגילים למנות זמן שטרות לשנות המלך משנה שעמד בה, משום שלום מלכות. . ואם עמד מלך באדר, וכתב לו הסופר בניסן שלאחר י"ג חודש, ניסן של שנה שניה, כיון דניסן ראש השנה למלכים, הוי ליה שטר מוקדם ופסול, משום דהאי ניסן של שנה שלישית הוא, ושטרי חוב המוקדמים פסולים לפי שנמצא טורף לקוחות שלקחו השדה מן הלזה בין זמנו של שטר לזמן ההלואה, שלא כדין, שהרי קדמה מכירה להלואה, לפיכך קנסוהו לאבד גם מזמן ההלואה ואילך ולא גבי ממשעבדי:

^{פ"ז} **בספרים מנוקד ראש חודש** (בחולם וסגול) וצ"ע שלפ"ז רוצה לומר שר"ח הוא בחי' ר"ח ויותר נראה לנקד ראש חודש (בקמץ) וכוונתו שראש חודש הוא בחי' ראש חודש.

בעניין כח המושך של הצדיק

ייתב לב (לרבי יקותיאל יהודה טייטלבוים) – על פרשת צו – ואת כל העדה הקהל וגו' ויעש משה כאשר צוה ה' אותו ותקהל העדה וגו' [ח, ג-ה]. והוה ליה למימר ויקהל העדה, ומזה זה ותקהל, דמשמע מאליה: על כן נראה כי משה היה לו כח המושך אליו, כמו אבן מאגנעט המושך אליו הברזל, לפי שהיה שורש כללות ישראל, ונקרא בזוהר (תשא קצא ע"ב) כללא דיהודאי, והוא היה המלמד תורת ה' לעמו ישראל, על כן כל חלק מישראל שהיה משתוקק לדבק בעיקרא ושרשא דכל עלמין הוא הבורא ב"ה, היה מתאסף מאליו אל משה, כי היה רעב וצמא לשמוע ממנו דבר ה' ורצונו יתברך. וזהו שנאמר ויעש משה כאשר צוה ה' אותו, ר"ל שהיה משה מקיים ועושה מצות ה' כראוי, על כן ותקהל העדה (מאליה) אל פתח אהל מועד. והטעם על זה אמר ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה ה' לעשות, כלומר לפי שהיה משה אומר תמיד אל העדה זה אשר צוה ה' לעשות, על כן נכספו וכלתה נפשם לשמוע, לכן נקהלו מאליהם אליו אל פתח אהל מועד, והבין: